

**«СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ
РОЗВИТКОМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І
СПОРТУ»
*ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ***

ХАРКІВ - 2021

Міністерство освіти і науки України
Департамент у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради
Харківська державна академія фізичної культури
Кафедра менеджменту фізичної культури

**«СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ»**
ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

**«STRATEGIC MANAGMEN OF PHYSICAL CULTURE
AND SPORTS»**
COLLECTION OF SCIENTIFIC ARTICLES

ХАРКІВ - 2021

УДК 796.05(08)

С 83

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Імас Є.В.	<i>д.е.н., професор</i>	НУФВіСУ, м. Київ
Приступа Є.Н.	<i>д.пед., професор</i>	ЛДУФК, м. Львів
Ажиппо О.Ю.	<i>д.пед., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Камаєв О.І.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Єрмаков С.С.	<i>д.пед., професор</i>	ХДАДМ, м. Харків
Цьось А.В.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	СНУ, м. Луцьк
Мічуда Ю.П.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	НУФВіСУ, м. Київ
Томенко О.А.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	СумДПУ ім. А.С.Макаренка
Мулик В.В.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Попов О.Є.	<i>д.е.н., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Чубаров О.С.	<i>Директор Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради</i>	ХМР, м. Харків
Лобойченко К.А.	<i>Заступник міського голови з питань сім'ї, молоді та спорту Член виконавчого комітету Харківської міської ради</i>	ХМР, м. Харків
Попов А.М.	<i>заслужений працівник фізичної культури і спорту, директор Харківського обласного вищого училища фізичної культури і спорту</i>	ХОВУФКіС, м. Харків
Корольова М.В.	<i>к.юр.н., доцент</i>	ХДАФК, м. Харків
Бондар А.С.	<i>к.фіз.вих., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Леонова Ю.О.	<i>к.е.н., доцент</i>	ХДАФК, м. Харків
Середа Н.В.	<i>к.фіз.вих., доцент</i>	ХДАФК, м. Харків
Стадник С.О.	<i>к.фіз.вих.</i>	ХДАФК, м. Харків
Петренко І.В.	<i>к.фіз.вих., доцент</i>	ХДАФК, м. Харків

Затверджено Вченою радою Харківської державної академії фізичної культури

протокол № 6 від 31 травня 2021 року

Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту: збірник наукових праць. Харків: ХДАФК, 2021. 151 с.

У збірнику наукових праць розміщено статті науковців, аспірантів, здобувачів освіти, викладачів закладів вищої освіти, керівників фізкультурно-спортивних організацій та інших управлінців сфери фізичної культури і спорту. Статті присвячені дослідженню особливостей стратегічного управління розвитком фізичної культури і спорту на різних рівнях.

ЗМІСТ

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Копаліані С. М., Калита Л. В. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І СПОРТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ.....	6-11
Лисенко І.А. ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕДЕРАЦІЙ З ВИДУ СПОРТУ В УКРАЇНІ.....	12-18
Мічуда Ю.П., Бутенко Ю.І. НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТАДІОНІВ ТА СПОРТИВНИХ АРЕН НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОРІЧЧЯ.....	19-24
Пашнев Д.П., Серета Н.В. ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ФУТБОЛЬНОГО КЛУБУ «ОЛЕКСАНДРІЯ».....	25-29
Приймак М.М., Крутоголова Ю.Д. КОМУНІКАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	30-35
Серета Н.В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ- МАРКЕТИНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	36-43
Стадник С.О. ОСОБЛИВОСТІ БРЕНДИНГУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ).....	44-51
Чекмарьова Н.Г., Чернявська О.А., Максимов А.В. СУЧАСНИЙ СПОРТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ – ПИТАННЯ, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	52-57

**ІННОВАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ
ПРОФЕСІЙНОЮ ОСВІТОЮ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ**

Ілюхіна К.О.

ОСОБЛИВОСТІ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ
ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧЕНИЦЬ ВІЙСЬКОВИХ ЛІЦЕЇВ МОУ.....58-65

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ
ОЛІМПІЙСЬКИМ, ПАРАОЛІМПІЙСЬКИМ,
НЕОЛІМПІЙСЬКИМ РУХОМ ТА ПРОФЕСІЙНИМ
СПОРТОМ**

Бондар, А. С., Байрамов, Р. Х. огли

КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ СУМО В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....66-74

Бочкова Н. Л., Хвістані М. Г.

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ПРИ ТРАВМАТИЧНИХ ПОШКОДЖЕННЯХ
СПИННОГО МОЗКУ ЧЕРЕЗ ПОПАДАННЯ ПІД КОНЯ ПІД ЧАС
ЗМАГАНЬ У КІННОМУ СПОРТІ.....75-81

Омельченко О.С.

ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ СИЛОВОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ВИТРИВАЛОСТІ ВЕСЛЯРІВ У ПРИБЕРЕЖНОМУ ВЕСЛУВАННІ НА
ЕТАПІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....82-87

Сергієвич Є.О., Кривицька Н.А.

ВПЛИВ ВЖИВАННЯ МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ НА КІСТКОВО-М'ЯЗОВУ
СИСТЕМУ СПОРТСМЕНІВ.....88-93

**ФІЛОСОФСЬКІ, ІСТОРИЧНІ, ПСИХОЛОГІЧНІ ТА
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
І СПОРТУ**

Авер'янова К.Є., Почерніна М.Г.

СИНДРОМ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВИГОРАННЯ У СПОРТСМЕНІВ.....94-98

Жукова Г.В., Булгакова Т.М.

КОНЦЕПТ ПОЗААКАДЕМІЧНОСТІ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І
СПОРТУ.....99-104

Лях-Породько О.О.

ПРЕСА 1918 РОКУ ЯК ДЖЕРЕЛО ІСТОРІОГРАФІЇ УКРАЇНСЬКОГО СПОРТУ (НА ПРИКЛАДІ ЖУРНАЛІВ «ЮЖНЫЙ СПОРТ» ТА «ЕКАТЕРИНОСЛАВСКИЙ СПОРТ»).....105-110

Петренко І.В.

РОЛЬ СПОРТИВНОГО ВОЛОНТЕРСТВА В ОСОБИСТІСНОМУ І ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЕ НІ СТУДЕНТІВ.....111-116

Степанюк С.І., Городинська І.В., Коваль В.Ю. Ткачук В. П.

ДЕБЮТНИЙ ВИСТУП ПРЕДСТАВНИКІВ УКРАЇНИ НА ВСЕСВІТНІЙ УНІВЕРСІАДІ 1959 РОКУ.....117-123

ЕКОНОМІКА, ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА
ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Леонова Ю.О.

НАПРЯМКИ СКОРОЧЕННЯ РИЗИКІВ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ124-130

Почерніна М.Г., Селіванов Є.В.

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СПОРТІ131-136

Шмаренкова Н.В., Мічуда Ю.П.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ВИНИКНЕННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В ОСНОВНИХ СФЕРАХ ДІЯЛЬНОСТІ КІННОСПОРТИВНИХ КЛУБІВ.....137-143

Вацеба О.М., Степанюк С.І., Гречанюк О.О., Ткачук В.П.

СЛАВНИЙ ЮВІЛЕЙ УНІКАЛЬНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СПОРТОВОЇ ІНСТИТУЦІЇ144-149

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

УДК 796.075.6:316.32

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І СПОРТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Копаліані С. М. студентка

Калита Л. В. кандидат історичних наук, доцент

*Національний університет фізичного виховання і спорту України
(м. Київ, Україна)*

Анотація. У статті розглядається вплив глобалізації на розвиток і функціонування сфери фізичної культури та спорту, й спортивний менеджмент, зокрема.

Ключові слова: менеджмент, спортивний менеджмент, глобалізація, глобалізм, інтернаціоналізація.

Вступ. Проблематика змісту, проявів, закономірностей і суперечностей глобалізації та їх впливу на функціонування сучасного суспільства, управлінську практику тривалий час є предметом наукового пошуку, дискусій і фундаментальних досліджень таких вітчизняних та зарубіжних учених, як: Н. Вацекін, Є. Гідденс, Г. Дробот, М. Кастельс, Макбрайд У. Ю.Макогон, Г. Мартин, О. Мозговий, М. Мунтян, А.Панарін, Р. Поли, Р. Робертсон, А.Соловьев, Дж. Сорос, І. Шавкун, А. Ю. Шишков, Шуманн Х. та багатьох інших

Але, незважаючи на ґрунтовність попередніх досліджень, дискусійними та фрагментарно висвітленими залишаються питання розвитку сфери фізичної культури і спорту та особливостей сучасного спортивного менеджменту в умовах глобалізації.

Розвиток глобалізації і укрупнення транснаціональних корпорацій призводить до змін у способах, методах і прийомах управління ними, до

переходу від класичного менеджменту до поняття «системний менеджмент», повною мірою це стосується і сфери фізичної культури і спорту.

Мета дослідження: виявити та проаналізувати особливості функціонування сфери фізичної культури і спорту в умовах глобалізації.

Завдання дослідження:

1. На основі аналізу спеціальної наукової літератури виявити існуючі підходи до поняття «глобалізація» і розкрити його сутність.
2. Визначити фактори впливу глобалізації на сучасну сферу фізичної культури і спорту та їх наслідки.

Матеріал і методи дослідження: аналіз спеціальних літературних джерел, моніторинг інтернет-ресурсів, порівняння і співставлення.

Результати дослідження та їх обговорення. Терміни «глобалізація» і «глобалізм» з'явилися у науковому обороті різних наук в другій половині ХХ століття. Науковці виокремлюють кілька підходів у дослідженні суті глобалізації. В одних дослідженнях увага акцентується на економічних аспектах, у других – на формуванні єдиного інформаційного простору, у третіх – на проблемах культури, в четвертих – на питаннях, пов'язаних із розвитком загальносвітових стандартів в усіх галузях суспільного життя [2, 3].

Що ж таке глобалізація, глобалізація – процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Це об'єктивний процес, зумовлений розвитком транспорту та засобів зв'язку, він має системний характер, тобто охоплює всі сфери життя суспільства. В результаті глобалізації світ стає більш зв'язаним і залежним від усіх його суб'єктів [7]. Сьогодні термін «глобалізація» є одним із ключових слів сучасності. На думку одного із авторів «Енциклопедії постмодернізму» В. Морера із США цей термін виник у 70-х роках минулого століття в літературі з менеджменту і бізнесу для позначення нових стратегій світового виробництва та розподілу [2].

Взагалі, в сучасних дискусіях щодо природи, генези і перспектив глобалізації серед існуючих підходів домінуючим є економічний (ринковий підхід), який визначає глобалізацію як наслідок розвитку світових ринків інформації, менеджменту, капіталу, товарів, послуг, праці. Дослідження фахівців у галузі менеджменту: П. Друкера, М.Х. Мескона, М. Альберта, Ф. Хедоурі та ін. свідчать, що саме менеджмент є головним організаційним ресурсом ринкової економіки [4].

Як же глобалізація зв'язана зі сферою спорту? Є очевидним, що сфера фізичної культури і спорту також є втягнутою в процес глобалізації. Стосовно глобалізаційних процесів в сфері фізичної культури і спорту слід відмітити, що спорт в умовах індустріального і постіндустріального суспільств став складовою частиною глобальної економічної системи, втіленням передових науково-технічних досягнень. впливовим інструментом сучасної політики. В наш час спорт все активніше включається в загальну систему міжнародної взаємодії, комунікативно – інформаційного обміну.

Розглядаючи вплив глобалізації на сферу спорту, можна погодитися з думкою С.В. Алтухова, що «найголовнішим його виявом є вільне пересування атлетів, тренерів, суддів, можливість інтегрування найсильніших спортсменів до різноманітних проектів Цей фактор сприяє підвищенню якісного рівня спортивних змагань, формуванню попиту на спортивні видовища з боку споживачів та рекламодавців, формуванню глобальних спортивних ринків [1]. Так, Олімпійські ігри як символічне втілення спорту є однією з масштабних і соціально значущих подій. Інтереси рекламодавців та виробників продукції, так чи інакше пов'язаної із спортом (спортивного харчування, одягу, напоїв, медикаментів) сприяли появі численної аудиторії споживачів продукції і послуг спортивної галузі у світі. При цьому конкуренція спортивних організацій також набула світового масштабу.

З'явилися у спорті також і інші характерні ознаки глобалізації, серед яких:

- зростання міжнародного промислового, науково-виробничого й технологічного обміну;
- активізація процесу міграції робочої сили;
- зростання міжнародних політичних, інформаційних, культурних зв'язків і контактів [1].

Глобалізація змінює звичайний спосіб життя людей в спорті, разом з багатьма плюсами має низку негативних, хворобливих проблем, пов'язаних з відвертою комерціалізацією.

Розглянемо позитивні та негативні наслідки глобалізації, так звані плюси та мінуси, за і проти. До позитивних наслідків вносяться:

1. Бурхливе технологічне зростання.
2. Збільшення кількості та підвищення якості споживаної продукції.
3. Поява нових робочих місць.
4. Вільний доступ до інформації.
5. Поліпшення і підвищення рівня життя.
6. Поліпшення взаєморозуміння між різними культурами.

Негативні:

1. Нестабільність розвитку економіки багатьох країн.
2. Збільшення розриву в соціально-економічному розвитку між країнами.
3. Розшарування суспільства.
4. Зростання впливу транснаціональних корпорацій (ТНК).
5. Збільшення масштабів міграції.
6. Загострення глобальних проблем (глобалізація може призвести до більшої кількості екологічних проблем, безробіття в промислово розвинених країнах).

7. Людські захворювання, захворювання тварин і рослин можуть поширюватися швидше завдяки глобалізації (наприклад, зараз це пандемія COVID-19).
8. Впровадження масової культури та втрата самобутності країн [5; 8].

Глобалізація увійшла в єдину структуру мікросистеми як процес інтеграції і економічного (спортивного) обміну; глобальні артефакти присутні в спортивному менеджменті, оскільки спорт інституціоналізований в масштабах глобальних спортивних спільнот. Під формою спортивної глобалізації мається на увазі конкретний спосіб, в якому відбувається структурування проблем спорту і переведення їх на рівень глокалізації (регіонального) вирішення проблем, тобто відбувається єднання глобального і глокального. Глобалізація означає збільшення доступних способів організації спортивних заходів, що вимагає формування концепції спортивного менеджменту, транснаціональних, інтернаціональних, міжрегіональних, макронаціональних, регіональних муніципальних, локальних організацій, які потребують вдосконалення спортивного менеджменту. Ці сходи адміністративних рівнів розсікають функціональні мережі корпорацій, міжнародних та неурядових організацій, а також ряд професійних міжнародних організацій. Формується інтернаціоналізація спорту, яка детермінується глобалізацією [6].

Висновки. Отже, ми визначили, що глобалізація – це процес, в результаті якого світ стає більш зв'язаним та розвинутим у всіх сферах життя та залежним від усіх суб'єктів. Це процес інтеграції та економічного, спортивного обміну.

Підведемо підсумки, як же впливає глобалізація на сферу фізичної культури та спорту. частиною глобальної економічної системи, втіленням передових науково-технічних досягнень. Отже, спорт є одним із впливових інструментів сучасної політики. Зараз, спорт дуже активно входить у загальну систему міжнародної взаємодії, обміну інформацією та

комунікаціями. За рахунок глобалізації створюється набагато більше доступних способів для організації та проведення спортивних заходів.

Перспективи подальших досліджень. Дослідити вплив пандемії ковід 2019 на спортивні події 2020-2021 років й вияви інноваційні управлінські підходи й рішення.

Список використаних джерел

1. Алтухов С.В. Ивент – менеджмент в спорте. управление спортивными мероприятиями: учебно-методическое пособие. М.: Советский спорт, 2013. 208 с.
2. Білоус О. Глобалізація та глобальний менеджмент: аналіз і реальність сучасних концепцій. *«Економічний часопис-XXI»*. 2003.-№ 9 soskin.info/ea/2003/9/20030901.html
3. Глобалистика. Международный междисциплинарный энциклопедический словарь / Под ред. И.И. Мазур, А.Н. Чумакова. М. СПб.: Н. Й.: ИЦ «Элима», ИД «Питер», 2006. 1160 с.
4. Друкер П.Ф. Практика менеджмента: пер. с англ. М.: Дело, 2000. 234 с.
5. Зубенко В. В. Світова економіка та міжнародні економічні відносини. 2014. 156 с.
6. Мескон М.Х., Альберт М., Хендоури Ф. Основы менеджмента .М.: Дело, 2002. 701с.
7. Філософія PHILOSOPHY OF ECONOMICS AND MANAGEMENT, UDC 796:005]:316.32, DOI: <https://doi.org/10.30839/2072-7941.2019.177750>, FORMATION OF SPORT MANAGEMENT CONCEPT IN CONDITIONS OF GLOBALIZATION, © BILOHUR, VLADA, Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytsky (Melitopol, Ukraine)
8. <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Глобалізація>
9. <http://golden-age.com.ua/uk/globalizaciya-za-i-proti-a-yak-dumaiete-v/>

ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕДЕРАЦІЙ З ВИДУ СПОРТУ В УКРАЇНІ

Лисенко І.А. доцент, кандидат наук з фізичного виховання і спорту

Національний університет фізичного виховання і спорту України

(м. Київ, Україна)

Анотація. Стаття присвячена плануванню діяльності спортивної організації в нових соціально-економічних умовах; встановлені види та виявлено методи планування, найбільш ефективні для функціонування, а також встановлені причини не виконання планів і фактори, що впливають на ефективність планування діяльності спортивних федерацій в Україні.

Ключові слова: планування; функція менеджменту; спортивна федерація; технологія планування; види, форми та методи планування, фактори, внутрішнє, зовнішнє середовище.

Вступ. Реформи в сучасному фізкультурному русі нерозривно зі зміною стереотипів управління, методів і підходів у плануванні і здійсненні перетворень. Сутність цих перетворень полягає у швидкій і фундаментальній зміні діючих процедур.

Як відзначають провідні фахівці в області управління фізкультурним рухом, в значній мірі успіх або неуспіх зроблених зусиль залежить від вдосконалення організації управління і його найважливішої функції – планування [2].

В. О. Артем'єв, І. Г. Хомко (2014), Ю.П. Мічуда (2007), О.В. Починкин (2011), Приходько І. І. (2010) та інші вказують на те, що посилення ролі планування сталося у зв'язку з переходом від довгострокових планів, базу яких становили показники минулих періодів, до стратегічних планів, погоджує цілі і ресурси організації з можливостями навколишнього середовища.

У нових умовах господарювання у сфері фізична культура і спорт плани фізкультурно-спортивних організацій не «спускаються» зверху, ресурси забезпечуються за рахунок власних коштів, а відповідальність за асортимент, якість і результати повністю несуть самі організації. У зв'язку з цим, планування стає основною управлінською діяльністю, так як без нього неможливо: забезпечити узгодженість в роботі всіх складових частин організації і у взаємозв'язках з ринковою інфраструктурою; контролювати процеси; визначати потребу в ресурсах; стимулювати трудову активність кадрового потенціалу у фізкультурно-спортивній організації.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є визначення особливостей планування діяльності спортивної федерації в нових соціально-економічних умовах розвитку фізкультурного руху.

Задачі дослідження:

1. Визначити суть та призначення планування в діяльності фізкультурно-спортивної організації.
2. Виявити види та методи планування, що застосовуються в діяльності сучасних Національних федераціях з видів спорту в Україні.
3. Встановити фактори, що впливають на ефективність планування в фізкультурно-спортивної організації і причини не виконання планів в нових соціально-економічних умовах функціонування вітчизняного фізкультурного руху.

Матеріали та методи дослідження. Методи дослідження:

1. Вивчення та аналіз літературних джерел, документів планування (в тому числі контент-аналіз періодичних видань та даних Інтернет сайтів).
2. Соціологічні опитування (методом анкетування і бесіди).
3. Статистичні методи обробки отриманих даних і їх аналіз.

Результати дослідження та їх обговорення. Вивчення літературних джерел з питань управління діяльністю фізкультурно-спортивної організації дозволило встановити, що планування має вирішальний вплив не тільки на

характер майбутніх змін у фізкультурно-спортивної організації, а й служить найважливішим фактором у зміні колективу, забезпеченні мотивації праці та підвищенні комунікабельності виконавців. Особливо воно важливо там, де потрібно передбачення в довгостроковій перспективі і попередні розробки, що передують першим крокам фізкультурно-спортивної організації.

Ряд авторів вважають, планування - поняттям багатоаспектним, і розглядають його з різних точок зору: як одну з функцій менеджменту (в класичній теорії управління); як вибір з декількох альтернатив за умови невизначеності (концепція прийняття рішень в кібернетичному розумінні); як складову поведінки організації, обумовлену впливом зовнішніх і внутрішніх факторів (поведінкова концепція прийняття рішення). Ця невизначеність відбивається на формуванні принципів планування діяльності фізкультурно-спортивної організації.

Проведені нами теоретичних досліджень дозволили встановити, що під плануванням слід розуміти вид управлінської діяльності, що визначає перспективу і майбутній стан організації, шляхи і способи його досягнення.

Технологія планування складається з комплексу різноманітних заходів: прогнозування; визначення цілей; вибір стратегії; розробка програми. І являє собою систему техніко-економічних розрахунків, представлених у формі таблиць, графіків і моделей, що визначають шляхи досягнення мети.

Бібліографічний пошук і ретроспективний аналіз літературних джерел з проблем планування дозволили встановити, що існують наступні види планування: за кількістю розглянутих питань (просте; комплексне); за терміном (поточне (календарне), короткострокове (оперативне) планування (до року)), стратегічне (довгострокове) планування (більше року)), за цільовим призначенням (статичне і активне планування), за залучаються ресурсів (матеріально-технічне, фінансове, планування чисельності персоналу, планування інформаційної архітектури організації та її інформаційних ресурсів).

Разом з тим, не дивлячись на різноманіття видів планування, в літературі велика увага приділяється розробці стратегічного планування як його основного виду.

Воно включає розробку стратегій і основних методів їх реалізації, створення та підтримка стратегічної відповідності між цілями організації, її потенційними можливостями і шансами в сфері здійснення основної діяльності, і здійснюється в 5 етапів: прогнозування; визначення і вибір варіантів розвитку; формування мети і визначення термінів її досягнення; розробка програми дії і складання графіка поетапного здійснення робіт; формування бюджету.

Проведені власні дослідження дозволили підтвердити гіпотезу про те, що однією з радикальних змін у загальній системі реформування вітчизняного фізкультурного руху є процес планування діяльності фізкультурно-спортивних організацій. Результати соціологічного опитування дозволили встановити, що сучасні керівники і фахівці спортивних федерації України не повною мірою усвідомлюють роль і значення планування, а також недостатньо обізнані про сучасні методи його розробки і реалізації, що в свою чергу, негативно відбивається на розвитку даного виду спорту в країні.

Фахівці відзначають, що існуюча система планування у спортивних федераціях побудована доцільно, проте для її здійснення використовують недостатньо ефективні форми планування. Так на практиці найбільш часто використовуються календарні план проведення змагань і спортивних заходів (36,7%), бізнес-план (26,7%), цільова комплексна програма і план організаційної роботи (13,3%). Тоді як найбільш ефективними фахівці вважають бізнес-план (46,7%), стратегічні плани (26,7%) і цільових комплексних програм(16,7%).

Планові методи організації використовуються як засіб координації діяльності різних підрозділів при прийнятті управлінських рішень і мають

певні переваги перед правилами або алгоритмами роботи, будучи більш гнучкими і такими, що легко пристосовуються до мінливих умов.

В даний час розроблені науково обґрунтовані, апробовані на практиці методи планування раціональної витрати особистого часу, бюджет, програмні та методи сіткового планування. Нами встановлено, що 43% кадрового забезпечення вітчизняного спорту планує свою діяльність, 6% опитаних здійснюють даний процес дискретно і 20% не планує свою професійну діяльність взагалі. Однак при плануванні професійної діяльності 83% фахівців використовує традиційний метод, і лише 17% застосовують метод сіткового планування.

На ефективність планування в умовах ринкових відносин істотно впливають фактори внутрішнього середовища. Такі як відсутність належного фінансового забезпечення (53%) і спеціалізованого структурного підрозділу (20%).

У ході дослідження нами встановлено, що причинами не виконання сучасних планів у спортивних федерації є:

1. Відсутність загальної координації планів і виконавчої дисципліни (4,8 бала).
2. Впевненість у майбутньому, яка веде до збільшення ступеня ризику і зниження перспективності планів (4,3).
3. Бажання зосередити увагу на проміжних завданнях (3,5).

Для усунення цих причин, а також для зниження негативного впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища респонденти вважають за необхідне вжити таких організаційних заходів:

1. Доводити суть мети і завдань до кожного виконавця (4,6 бала).
2. Посилити роль прогнозування в процесі планування (4,2).
3. Орієнтуватися, перш за все, на ключові цілі і завдання (4,1).
4. Знизити жорсткість і схематичність планів, посилити їх конкретності і наближення до практики (4).

5. Одночасно розглядати кілька стратегій (3,8).

Висновки. Керівництву федерації з видів спорту України необхідно розглядати функцію планування діяльності організації як основну, що дозволяє створити конкурентоспроможну і процвітаючу структуру. Необхідно відмовитися звичних стереотипів планування (в тому числі переважна орієнтація на досягнення короткострокових цілей, неприйняття ризику і ініціативи) і створити потужну внутрішню організаційну систему планування, основою якої буде служити стратегічне планування.

Найважливіше значення набуває розробка комплексу методів розробки і реалізації планів, органічними складовими частинами якого є програмні та методи сіткового планування, які передбачають зміни організаційних форм, організації надання послуг, систем менеджменту і управління людськими ресурсами та знаннями.

Головний недолік здійснення процесу планування у вітчизняних федераціях в видів спорту полягає в недооцінці такого фактора, як залучення до роботи з розробки та реалізації планів широкого кола управлінців і фахівців. Для ліквідації цього недоліку необхідна перебудова всієї системи організаційних, психологічних і економічних відносин на колективну роботу, в результаті якої повинні бути зацікавлені не тільки керівники спортивної федерації, а й весь її трудовий колектив. Це вимагає від керівників нового підходу мислення і радикальної зміни планування діяльності організації.

Перспективи подальших досліджень. Подальше проведення дослідження за цією темою дозволить розглядати функцію планування діяльності організації як основну, що дозволяє створити конкурентоспроможну і процвітаючу структуру.

Список використаної літератури

1. Артем'єв В. О., Хомко І.Г. Забезпечення ефективної діяльності фізкультурно-спортивних організацій. *Матеріали II регіональної науково-*

практичної інтернет-конференції з міжнародною участю «Стратегічне управління розвитком галузі «Фізична культура і спорт». 2014. С.75–77.

2. Галкин В.В. Экономика спорта и спортивный бизнес. Учебное пос. для вузов. Ростов на Дону Феникс, 2006. 448 с.

3. Мічуда Ю.П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку: закономірності функціонування та розвитку. К.: Олімпійська література, 2007. 215 с.

4. Починкин А. В., Сейранов С.Г. Экономика физической культуры и спорта : монографи. М. : Советский спорт, 2011. 328 с.

5. Приходько І. І., Мудрик В.І., Горбенко О.В., Путятіна Г.М., Хомко І.Г., Левадня С.О., Пугачова Н.В. Стратегічний менеджмент розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні. *Слобожанський науково-спортивний вісник : наук.-теор. журн. Х. : ХДАФК, 2010. № 3. С. 134–138.*

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТАДІОНІВ ТА СПОРТИВНИХ АРЕН НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОРІЧЧЯ

Мічуда Ю.П. професор, доктор наук з фізичного виховання і спорту

Бутенко Ю.І. доцент, кандидат наук з фізичного виховання і спорту

Національний університет фізичного виховання і спорту України

(м. Київ, Україна)

Анотація. Розвиток у об'єктів спортивної інфраструктури у ХХІ сторіччі обумовлюється зростанням вимог глядачів до якості видовищних послуг і базується на активному впровадженні інновацій у діяльність стадіонів та арен.

Ключові слова: стадіон, спортивна арена, глядачі, видовищні послуги, інноваційні проекти.

Вступ. Прискорені зміни, які відбуваються у сучасному глобалізованому суспільстві на початку ХХІ сторіччя, створили нові виклики та загрози для розвитку сфери спорту та об'єктів її інфраструктури – стадіонів та арен. На сьогодні основою нової моделі функціонування спортивної споруди стає розуміння, що потреба глядача виходить за межі традиційного перегляду спортивного видовища. Він хоче отримати широкий спектр яскравих вражень від перебування на стадіоні чи арені, який він не отримає, під час відвідування інших видовищ. А це в свою чергу ставить перед менеджментом спортивних споруд завдання адекватного реагування на зміни структури попиту на ринку спортивно-видовищних послуг шляхом пошуку та застосування інноваційних підходів до організації діяльності відповідних об'єктів спортивної інфраструктури.

Сучасними дослідниками аналізуються позитивні зрушення у діяльності стадіонів та арен країн з високим рівнем розвитку спорту (Cohen А., 2018; Friend N., 2018 та ін.). Такі дослідження зазвичай присвячені окремим

аспектам, пов'язаним насамперед з впровадженням нових технічних рішень, нових видів послуг для глядачів та партнерів тощо. Водночас бракує наукових робіт, у яких висвітлювались би питання концептуального плану, пов'язані з аналізом тенденцій подальшого розвитку стадіонів та арен відповідно до змін соціально-економічного середовища їхньої діяльності у новому сторіччі.

Мета дослідження - виявити та охарактеризувати головні тенденції розвитку стадіонів та спортивних арен на початку XXI сторіччя.

Завдання дослідження:

1. Визначити науковий підхід до аналізу тенденцій розвитку стадіонів та арен на початку XXI сторіччя
2. Проаналізувати сучасний досвід реалізації інноваційних проектів з метою розвитку стадіонів та арен.

Матеріал і методи дослідження. Використано матеріали, у яких висвітлюється процес застосування інноваційних рішень з метою вдосконалення діяльності сучасних спортивних споруд у різних країнах світу. Здійснено аналіз літературних джерел, документів у мережі Інтернет, моніторинг контенту в ЗМІ, системний аналіз, порівняльний аналіз.

Результати дослідження та їх обговорення. Спираючись на сучасні положення стратегічного менеджменту та теорії організації, концептуальна позиція яких, заснована на загальній теорії систем, полягає у тому, що організація, розглядається як цілісність, що складається з взаємопов'язаних частин, постійно взаємодіючих із зовнішнім світом, ми розглядаємо об'єкт спортивної інфраструктури (стадіони та спортивні арени) як відкриту систему, де внутрішня стабільність, розвиток та тенденції розвитку залежать від умов, у яких вона функціонує.

Аналізуючи зовнішнє середовище стадіонів та арен, важливо враховувати, що це сукупність неконтрольованих кожним окремим спортивним об'єктом факторів, а також те, що безпосередньо впливає як на

кожну окрему організацію, так і на всі інші організації, що функціонують у певній країні, регіоні, галузі.

У своїй сукупності ці фактори формують нові тенденції розвитку об'єктів спортивної інфраструктури в цілому, та зокрема стадіонів і арен. Розглянемо ці тенденції.

Поняття «зелена архітектура» знайшло свій прояв у контексті стадіонів та арен і означає використання екологічно свідомих і стійких методів проектування та будівництва. Основними напрямками впровадження концепції стали раціональне використання та переробка природних ресурсів, насамперед води; більш ефективне використання енергії, запровадження засобів для виробництва енергії на місцях, наприклад, сонячних батарей; зменшення відходів та відповідно викидів вуглецю.

Подальшого розвитку в пошуках економічно ефективної моделі набула тенденція багатофункціональності стадіонів і перетворилася у концепцію «синьої» архітектури. Моделі таких стадіонів, як «Wimbledon All England Tennis Club» і «Ascot Race Course», дозволяють запропонувати глядачам дозвілля впродовж всього дня. «Fiserv forum Milwaukee Bucks», який було відкрито у 2018 році, є прикладом стратегії, спрямованої на збільшення розважального блоку, що дає можливість залучення вболівальників на годину раніше, що було неможливим раніше, особливо в холодні зимові місяці. У наступне десятиріччя проектування спортивних споруд включатиме об'єднання з іншими сферами життя суспільства, такими як дозвілля, освіта, наука і техніка [3].

З концепцією «синьої» архітектури спортивних споруд тісно пов'язана і наступна тенденція, яка почала проявлятися – «рух» стадіонів до центра міста. Компанія «Kpmg Ports Advisory» стверджує, що ця тенденція збережеться та посилиться в майбутньому [1].

Помітною стає і тенденція зміни форм власності стадіонів та арен. На сьогоднішній день у Європі переважає державна власність на стадіони, однак

в останні роки збільшується обсяг клубів із власними стадіонами. Модель приватного фінансування дає власникам можливість отримати свободу в проектуванні споруди і, що важливіше для них, - простір навколо неї для майбутньої генерації прибутку.

Орієнтованість на клієнтів є однією з провідних тенденцій у проектуванні та управлінні стадіонами та аренами. Топ-менеджери «AMV Sports & Entertainment» відзначили, що завдання у проекті стадіону «Mercedes-Benz» було поставлено таким чином: «Від нас вимагалось, щоб кожне рішення створювало найкращий в світі досвід для вболівальників п'ять, десять, двадцять років потому». Для створення унікального досвіду кожного відвідувача було проведено дослідження, яка дозволило краще зрозуміти всіх можливих глядачів: активних вболівальників клубу, простих городян, і навіть вболівальників, які живуть в інших містах і потребують постійного контенту від улюбленої команди. За результатами численних інтерв'ю була розроблена 17-ступінчаста карта подорожі споживача [5].

Клуб «San Francisco 49ers» у 2020 р. включив понад 15 найпопулярніших продуктів харчування та безалкогольних напоїв у вартість сезонних квитків і став першою спортивною командою, яка включила концесії у вартість квитків. Менеджери стадіонів та арен прагнуть забезпечити не лише унікальний, а і персоналізований досвід вболівальникам, що стає можливим завдяки впровадженню CRM-систем, автоматизованих аналітичних, маркетингових інструментів. Аналітики прогнозують, що більш ефективно використання даних про вболівальників на основі автоматизації персоналізують їх досвід та сприятимуть взаємодії з командою та заповненню стадіонів.

Впровадження технологій спрямовано на покращення обслуговування споживачів. Стадіони та арени впроваджують безготівковий досвід, електронні квитки, динамічне ціноутворення на квитки та соціальні медіасервіси тощо. Зростає також інтеграція доповненої та віртуальної

реальності. Технологія бездротового Інтернету дозволяє впровадити мобільні додатки, які надають можливості перегляду повторів, статистики матчу, інформації про гравців, підвищення рівня обслуговування, обсягу продажів, розміщення реклами та інформації про спонсорську підтримку.

Зважаючи на сучасні реалії сформульовала рекомендації щодо проектування та будівництва стадіонів XXI сторіччя, в яких відображено більшість розглянутих тенденцій:

1. Проект стадіону повинен бути зосереджений на зручності людей і високому рівні безпеки і комфорту.
2. Футбольні стадіони все частіше стають архітектурними шедеврами серед міських пейзажів і мають величезний вплив на місцевих жителів та інфраструктуру.
3. Значні споруди можна зводити при відносно обмеженому бюджеті, а це означає, що навіть невеликі клуби можуть заявити про себе стадіоном зі сміливими проектними рішеннями.
4. Стадіони мають слугувати всьому суспільству і розглядатися як місця сімейного відпочинку (і на футбольних матчах, і під час інших заходів).
5. Стадіони мають будуватися з урахуванням їхнього високого комерційного потенціалу, тобто передбачати широкий спектр оснащення і зручностей.
6. Конструкція стадіонів має спиратися на новітні технічні досягнення – лише так можна догодити глядачам, чиї очікування яскравих вражень від матчів зростають з кожним днем [4].

Висновки. Сучасна спортивна індустрія рухається до нової моделі, в якій стадіон (спортивна арена) стає технологічною та комерційною платформою. Ця модель, що орієнтована на глядачів, побудована на персоналізації їхнього досвіду, інтеграції у дизайн міст згідно з концепцією «синього стадіону», диверсифікації бізнесу, високій технологічності, підвищенні конкурентного потенціалу та економічної життєздатності клубів.

Сутність цієї моделі полягає в інноваційному дизайні стадіонів, які можуть пропонувати послуги як у дні матчів, так і у всі інші дні. Цей досвід спрямований на дозвілля та розваги, а також на ділові та туристичні заходи тощо. Це нове покоління екологічно стійких стадіонів, інтегрованих у містобудівний дизайн, що також сприяє їхньому розвитку. Важливою складовою цієї моделі саме для стадіонів також стає тенденція до змін форми власності, коли стадіон належить клубу.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Подальші дослідження з даної проблеми можуть бути спрямовані на визначенні підходів до застосування засобів соціально-етичного маркетингу під час проектування та використання сучасних стадіонів і спортивних арен. Подальшого наукового обґрунтування також потребує питання економічної доцільності функціонування стадіону чи спортивної арени як приватної власності клубу.

Список використаних джерел

1. A Blueprint for Successful Stadium Development [Електронний ресурс]. - Доступ до дж.: [//https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2013/11/blueprint-successful-stadium-development.pdf](https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2013/11/blueprint-successful-stadium-development.pdf).
2. The stadium experience [Електронний ресурс]. - Доступ до дж.: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/technology-media-and-telecommunications/articles/stadium-experience-fan-satisfaction-survey.html>.
3. Trends In Arena Design [Електронний ресурс]. - Доступ до дж.: <https://cascadiasport.com/trends-in-arena-design>.
4. UEFA guide to quality stadiums [Електронний ресурс]. - Доступ до дж.: https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/EuroExperience/competitions/General/01/74/38/69/1743869_DOWNLOAD.pdf.
5. 1800 WiFi точек и 300-метровое табло. Как IBM создала лучший стадион мира [Електронний ресурс]. - Доступ до дж.: <https://www.sports.ru/tribuna/blogs/insideoutblog/1898850.html>.

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ФУТБОЛЬНОГО КЛУБУ «ОЛЕКСАНДРІЯ»

Пашнев Д.П. здобувач освіти 3 курсу кафедри менеджменту фізичної культури

Серета Н.В. доцент, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (м. Харків, Україна)

Анотація. У статті наведені результати проведеного дослідження стратегічної діяльності футбольного клубу «Олександрія». Розкрито стратегічні напрямки подальшого розвитку за допомогою використання сучасних методів дослідження (PEST- та SWOT-аналізу).

Ключові слова: ринок, футбольний клуб, стратегія, маркетинг, дослідження ринку.

Вступ. Слово «стратегія» походить від старогрецьких слів stratos (військо) і agein (вести). Сполучені разом, вони утворюють слово strategos, тобто полководець. Спочатку дане слово уживалося в контексті ведення війни. Зараз «стратегія» - це самостійний термін, який використовує у сфері бізнесу. Стратегічне рішення спричиняє за собою довготривалі і необоротні наслідки [4].

Варто відзначити, що стратегія - це і не технологія, і не процес, - це мета. Метод досягнення мети - це тактика. Стратегічне управління - це комплексна система формулювання, постановки і реалізації стратегічних цілей фізкультурно-спортивної організації, яке ґрунтується на діагностиці середовища, прогнозуванні змін, розробці методів досягнення мети і адаптації до змінних умов, а також впливу на навколишнє середовище [2].

Мета дослідження – визначити особливості побудови стратегії розвитку футбольного клубу «Олександрія».

Метод дослідження: аналіз літературних джерел, організаційний аналіз, системний аналіз, PEST- та SWOT-аналізи, методи математичної статистики .

Результати дослідження та їх обговорення. Історія футбольного клубу почалась ще в 1990 р. На Олександрійському заводі поліграфічної техніки у 1990 році була створена заводська команда «Поліграфтехніка», яка того ж року стала чемпіоном Кіровоградської області та футбольною командою № 1 у місті. У 1991 році нова команда дебютувала у змаганнях колективів фізичної культури і відразу стала переможцем зони, а у фінальному турнірі, що проходив у Маріуполі, стала бронзовим призером чемпіонату, що дало їй право наступного сезону грати в першій лізі національного чемпіонату України [5].

Для визначення впливу чинників макросередовища на діяльність футбольного клубу «Олександрія» використовувався для аналізу чинників зовнішнього ділового середовища, щодо означеної галузі із застосуванням інструменту PEST-аналізу. За результатами проведеного PEST-аналізу, визначено, що футбольний клуб «Олександрія» переживає непрості часи, адже має ряд недоліків в кожному з представлених чинників, а саме: відсутність ефективного державного регулювання галузі; слабе залучення іноземних та вітчизняних інвестицій у галузь; зниження доходів населення; зростання безробіття; зниження рівня освіти населення в галузі спорту та фізичної культури; низька престижність діяльності провінційних футбольних клубів; недооцінка ролі спортивних організацій як основи економічної та соціальної захищеності значної частини населення; відсутній фокус галузі на технологічний розвиток; досить низька інноваційна активність організацій фізичної культури та спорту.

Основними загрозами для футбольного клубу «Олександрія» виступають низький рівень підготовки членів футбольної команди, обмежені фінансові можливості, застарілість обладнання, низька якість послуг,

низький контроль фінансової звітності від діяльності, низька рентабельність продажу послуг. Але, перспективи розвитку футбольного клубу в м. Олександрія визначаються наявними стратегічними планами відносно розвитку міста, як спортивно- туристичного центру. Тому слід здійснювати формування та подальше впровадження антикризових стратегій зростання для подолання тих кризових явищ, що виникають [3, 4].

Проведений SWOT-аналіз ключових факторів, що характеризують середовище футбольного клубу «Олександрія» та надав можливість сформулювати подальшу стратегію розвитку клубу.

Для аналізу ми використовували по 3 ключові чинники зовнішнього та внутрішнього середовища розвитку футбольного клубу «Олександрія». Бальна оцінка внутрішнього та зовнішнього середовища здійснюється за 10-бальною шкалою відносно середньогалузевих показників та стратегічно важливих конкурентів табл.1.

Таблиця 1

Матриця SWOT-аналізу стратегічного розвитку футбольного клубу «Олександрія»

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони (STRENGTHS – S) - досвід роботи футбольного клубу - відомий футбольний клуб з давнішими традиціями - наявний стадіон в центрі міста Олександрія	Слабкі сторони (WEAKNESSES – W) - відсутня стратегія розвитку футбольного клубу; - недоліки фінансування ; - низький рівень маркетингової та інноваційної активності
Зовнішнє середовище	
Можливості (OPPORTUNITIES – O) - розширення діяльності за рахунок розробки маркетингової програми - збільшення продажів за рахунок появи нових послуг - розробка стратегії розвитку футбольного клубу	Загрози (THREATS – T) - падіння попиту за рахунок інфляції - політична нестабільність - недостатня законодавча забезпеченість галузі

Після проведення SWOT-аналізу організація чіткіше уявлятиме собі переваги і недоліки, а також ситуацію на ринку фізкультурно-спортивних послуг. Це дозволило вибрати оптимальний шлях розвитку, уникнути небезпек, і максимально ефективно використовувати наявні в розпорядженні ресурси, попутно користуючись наданими ринком можливостями.

В цілому, проведення SWOT-аналізу зводиться до заповнення матриці, зображеної в табл. 1. У відповідні осередки матриці було вказано сильні і слабкі сторони футбольного клубу «Олександрія», а також ринкові можливості і загрози.

Сильні сторони – те, у чому футбольний клуб досяг успіху або якими особливостями володіє, що надають додаткові можливості. Сила футбольного клубу «Олександрія» полягає як в матеріальних, так і в нематеріальних ресурсах. А отже, в наявному досвіді, наявності зв'язків, наявності передової технології, наявності нової оригінальної ідеї, і високої кваліфікації персоналу, високої якості фізкультурно-спортивної послуги, що надається, популярності.

Слабкі сторони - це відсутність чогось важливого для діяльності футбольного клубу «Олександрія» або того, що на даний момент не виходить в порівнянні з конкурентами, і що може поставити організацію в несприятливе положення. Серед слабких сторін можна вказати дуже вузький спектр послуг, що надаються, недолік фінансового забезпечення.

Найбільш значимими чинниками, які визначають сильні сторони футбольного клубу «Олександрія» є

- досвід роботи футбольного клубу ;
- відомий футбольний клуб з давнішими традиціями.

Найбільш значимими чинниками, які визначають слабкі сторони є:

- відсутня стратегія розвитку футбольного клубу;
- недоліки фінансування.

На основі проведеного SWOT-аналізу було визначено сильні та слабкі сторони діяльності підприємства футбольного клубу «Олександрія», визначено можливості та загрози розвитку підприємства. Найбільш оптимальною для підприємства є стратегія: використання сильних сторін для реалізації можливостей.

Висновки. За результатами проведеного аналізу визначено, що розробка стратегії футбольного клубу «Олександрія» включає в себе проведення таких етапів та заходів, як: визначення місії і цілей; вибір стратегії; аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища; аналіз сильних і слабких сторін, можливостей і загроз (SWOT-аналіз); вивчення конкурентного середовища, ситуації на ринку, прогнозів розвитку потреб споживачів; реалізація стратегії; оцінка і контроль її виконання.

Список використаних джерел

1. Гайванович Н. В. Комплекс маркетингу у сфері послуг: процес та забезпечення. *Національний університет „Львівська політехніка”*. 2009. С. 21-26.
2. Лукашук В. І. Маркетингові практики в індустрії спорту. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2016. № 3. С. 133-137.
3. Серeda Н. В. Особливості маркетингової стратегії фізкультурно-спортивних організацій з неолімпійських видів. *Фізична культура, спорт та здоров'я : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції, (Харків, 10–12 грудня 2014 р.)* Електронний ресурс. Харків: ХДАФК, 2014. С. 257-259. – Режим доступу: http://hdafk.kharkov.ua/docs/konferences/konf_10_12_2014.pdf
4. Серeda Н. В. Методологія дослідження ринку фізкультурно-спортивних послуг: навчальний посібник для студентів магістратури. Харків: ХДАФК, 2018. 206 с.
5. Офіційний сайт Федерації футболу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ffu.org.ua>

КОМУНІКАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Приймак М.М. кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент.

Крутоголова Ю.Д. студентка.

*Національний університет фізичного виховання і спорту України
(м. Київ, Україна)*

Анотація. У статті розглянуті питання сутності комунікації, видів комунікації та їх специфіки. Досліджено теоретичні аспекти внутрішніх та зовнішніх комунікацій, як вони впливають на управлінську діяльність фізкультурно-спортивної організації.

Ключові слова: комунікації, зовнішні комунікації, внутрішні комунікації, фізкультурно-спортивна організація.

Вступ. У сучасних умовах розвитку ринкових відносин особливе значення надається підвищенню ефективності управління у фізкультурно-спортивних організаціях використовуючи ними комунікації. Зараз основна увага приділялася розвитку і вдосконаленню технічного прогресу, впровадженню сучасних технологій, а саме зроблений поворот у бік комунікації – концепції передачі інформації. Тому, сьогодні однією з найважливіших проблем є грамотне використання комунікацій в управлінській діяльності фізкультурно-спортивними організаціями, оскільки комунікація стає найважливішим фактором, який дає можливість фізкультурно-спортивним організаціям бути конкурентоспроможними на ринку фізкультурно-спортивних послуг і досягати економічного успіху.

Аналізуючи літературні джерела ми з'ясували, що питання комунікацій широко вивчалось як зарубіжними вченими: П. Друкер (2011), Пауль М. Педерсен (2007) та ін., так і у діяльності фізкультурно-спортивних

організацій вітчизняними вченими: Кравченко О.В. (2014-2016), Мічуда Ю.П. (2013), Свистунов С.В. (2009-2018) та ін.

Мета дослідження та завдання дослідження. Мета дослідження теоретичний аналіз комунікацій в управлінській діяльності фізкультурно-спортивної організації.

У відповідності до поставленої мети були поставлені і виконані наступні **завдання дослідження:**

1. Провести теоретичний аналіз поняття «комунікації».
2. Провести теоретичний аналіз комплексу зовнішніх комунікацій фізкультурно-спортивної організації.
3. Провести теоретичний аналіз комплексу внутрішніх комунікацій фізкультурно-спортивної організації.

Матеріали і методи дослідження. Відповідно до мети та завдань дослідження в нашому дослідженні були використані наступні методи дослідження: теоретичний аналіз літературних джерел, аналіз Інтернет джерел, метод узагальнення.

Результати дослідження та їх обговорення.

Здійснюючи теоретичний аналіз літератури нами визначено, що трактувань поняття «комунікація» є дуже багато, це залежить від вибраного підходу вченими (філософського, психологічного, соціального, економічного).

Якщо розгадати комунікацію за допомогою філософії, то визначення комунікації буде таке – це універсальна реальність соціального існування, вираження здатності суспільної людини до співіснування, яке є незаперечною умовою життя [4].

Психологія ж встановлює, що комунікація – це ширше за обсягом поняття, це зв'язок, взаємовплив двох систем, в ході якої від однієї системи до іншої передається сигнал, що несе інформацію [2].

Соціологічний напрямок розглядає комунікацію як спосіб діяльності, який полегшує взаємне пристосування діяльності людей. Це такий обмін, який забезпечує кооперативну взаємодопомогу, роблячи можливою координацію дій більшої складності [1].

Що стосується економіки, то вона трактує це поняття так: комунікація – це процес, за допомогою якого керівники розвивають систему надання інформації, передачі відомостей великій кількості людей в середині організації та окремим індивідуумам та інститутам за її межами [3].

Внутрішні комунікації на підприємстві – це канали зв'язку, за допомогою яких підприємство взаємодіє з внутрішніми цільовими групами. Вони будуть стосуватися конкретного працівника, підрозділу чи передбачати інформацію для підприємства загалом [2].

Вони можуть бути формальними і неформальними.

Формальні комунікації – комунікації, які визначаються організаційною структурою підприємства, взаємозв'язком рівнів управління і функціональних відділів.

Канал неформальних комунікацій називають каналом чуток (grapevine дослівно перекладається як «виноградна лоза»). Відомий дослідник К. Девіс встановив, що цей термін виник ще під час Громадянської війни в США. Провід телеграфного зв'язку, простягнуті від дерева до дерева, широко використовувалися арміями Півночі і Півдня і нагадували виноградну лозу. Повідомлення, передані по таким тимчасовим телеграфним лініях, часто доходили до адресата в спотвореному вигляді [3].

Корпоративна газета, інформаційний листок для персоналу, зборів співробітників підрозділів, корпоративні радіо, дошки оголошень, внутрішнє телебачення, внутрішньо-організаційна частина інтернет-простору – все це відноситься до засобів здійснення внутрішніх комунікацій.

Зовнішня комунікація — це комунікація зі світом, що знаходиться за межами вашої організації, це комунікації між організацією і зовнішнім середовищем.

Завдання зовнішніх комунікацій — задовольнити інформаційні потреби організації, налагодити зв'язки з державними органами, громадськістю, постачальниками, клієнтами. За допомогою зовнішніх комунікацій формується і підтримується імідж компанії [2].

На думку Сагер Л.Ю. зовнішні комунікації ототожнюються з маркетинговою комунікаційною політикою, тобто системою заходів, що спрямовані на проінформованість споживачів, торгових і збутових посередників, контактні аудиторії, а також широкий загал про продукцію та її товаровиробника (продавця), стимулювання (формування спонукальних мотивів) попиту на продукцію, для того, щоб просувати її на ринку. Також, автор визначає, що внутрішні комунікації є одним із ключових факторів, на основі яких формується імідж організації як надійного партнера, постачальника, виробника, роботодавця, стабільного учасника ринку і т. д., тобто їхня якість впливає на взаємовідносини і з контрагентами, а в результаті – і ефективність роботи всієї організації [5].

У діяльності фізкультурно-спортивних організацій використовуються різні види комунікацій:

1. комунікації за допомогою технічних засобів, інформаційних технологій;
2. міжособистісні;
3. вербальні;
4. невербальні;
5. формальні;
6. неформальні;
7. вертикальні;
8. горизонтальні;

9. діагональні;
- 10.спадні;
- 11.висхідні.

Висновки. Кожен керівник фізкультурно-спортивної організації хотів би мати дружний і працездатний колектив, здатний разом з ним досягти поставлених цілей. Робота по створенню та вдосконаленню умов для формування такого колективу не менш важлива, ніж виробнича діяльність. Серед цих умов найважливіше – організація внутрішніх і зовнішніх зав'язків (комунікацій). Для поліпшення комунікації в фізкультурно-спортивній організації необхідно створити взаємодію з персоналом, регулювати інформаційні потоки, використовуючи сучасні форми та методи управління. В той же час управління не можливе існувати без комунікації, тому що управління спирається на різні форми комунікації. Тому комунікації допомагають пов'язувати різні рівні організації, координувати їх діяльність.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження проблем комунікацій в управлінській діяльності фізкультурно-спортивної організації доцільно присвятити визначенню та впровадженню ефективних видів комунікацій в діяльності фізкультурно-спортивної організації та розробці практичних рекомендацій, щодо підвищення ефективності комунікацій в фізкультурно-спортивних організаціях.

Список використаної літератури

1. Беляков О.О. Роль засобів масової комунікації у формуванні екологічної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&book=28>
2. Исламова Н.В. Коммуникационный менеджмент: учеб. пособ. Нижневартовск: Изд-во Нижневарт, 2009. -206 с.
3. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента, 3-е издание: Пер. с англ. – М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2008. 672с.: ил. – Парал. тит. англ.
4. Петрук Н.К. Організація як суспільний феномен: засади соціально-філософського аналізу [Електронний ресурс]. – К.: Центр духовної культури,

– 2004. – № 43. – Режим доступу:
http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_43/Petruk.htm

5. Сагер Л. Ю. Науково-методичні аспекти управління комунікаціями на промисловому підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 4. С. 66–73.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Серета Н.В. доцент, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

Анотація. У статті наведено результати проведеного теоретико-методичного аналізу використання Інтернет-маркетингу в діяльності фізкультурно-спортивної організації. Охарактеризовано структуру Інтернет-маркетингу фізкультурно-спортивної організації. Визначено переваги та недоліки основних інструментів Інтернет-маркетингу.

Ключові слова: маркетинг, Інтернет, фізкультурно-спортивна організація.

Вступ. Одним з найбільших феноменів 21 сторіччя є мережа Інтернет, розвиток якої вносить революційні зміни у маркетинг та впливає на структуру економіки в цілому. Трансформація бізнес-процесів, що відбувається внаслідок цього, дозволяє говорити про появу глобальної мережевої економіки. Основними її елементами є: електронний бізнес, електронна комерція, Інтернет-маркетинг.

Необхідність формування поняття Інтернет-маркетингу виникло відносно недавно та обумовлено інтенсифікацією використання Інтернет-технологій у маркетинговій діяльності. Для Інтернету характерна значна кількість рівноправних зв'язків. Це дозволяє створювати унікальні моделі та формати співпраці між учасниками глобальної мережі. Однією з важливих задач для керівництва фізкультурно-спортивною організацією є коректне застосування Інтернет-технологій. Тому, актуальним залишається питання адаптації нових знань та пошук нового інструментарію для гармонізації

маркетингової діяльності в даних умовах. Це обґрунтовує необхідність відведення окремого місця Інтернет-маркетингу у маркетинговій діяльності, проведення досліджень та розроблення рекомендацій щодо його практичного застосування [2, 4, 5].

Мета дослідження – здійснити теоретико-методичний аналіз використання Інтернет-маркетингу в діяльності із культурно-спортивної організації.

Метод дослідження: аналіз літературних джерел та документів, системний аналіз, порівняльний аналіз, організаційний аналіз.

Результати дослідження та їх обговорення. Електронний маркетинг, е-маркетинг, також Інтернет-маркетинг, передбачають ведення маркетингу на основі електронних технологій. Практично це стосується Інтернет-технологій продажу: електронної комерції та традиційної комерції, яка використовує засоби Інтернету як допоміжну технологію.

Проаналізувавши різні підходи щодо визначення Інтернет-маркетингу, зазначимо, що точного і конкретного формулювання визначення немає, учені розходяться в своїх трактуваннях і свої визначення зводять до Інтернет-реклами. Також більшість авторів намагаються обходити питання стосовно формування Інтернет-маркетингу і визначення його предметної ділянки. Причиною цього явища може є те, що практика значно випереджає теорію, і конкретно визначити, що являє собою Інтернет-маркетинг, доки ніхто не може. У цій ситуації деякі напрями Інтернет-маркетингу залишаються не дослідженими (рис. 1).

Під Інтернет-маркетингом будемо розуміти новий вид маркетингу, який передбачає застосування традиційних та інноваційних інструментів і технологій у мережі Інтернет для визначення і задоволення потреб і запитів споживачів фізкультурно-спортивних послуг шляхом обміну з метою отримання прибутку чи інших вигод [1]. Тобто, це ще один зручний, проте не зовсім легкий спосіб задоволення споживчих потреб та завоювання більшої

частки ринку. Очевидно, що більшість елементів традиційного маркетингу знаходять свій розвиток в Інтернет, проте мають деякі власні характеристики.

Рис. 1. Структура Інтернет-маркетингу фізкультурно-спортивної організації

Політика комунікації в Інтернеті – це ряд заходів з просування Інтернет-ресурсу або продукції у глобальній мережі. Вона використовує такі інструменти: сайт, SEO, медійну рекламу, контекстну рекламу, direct-маркетинг, SMM (SMO), блоги, вірусний маркетинг, SMS-маркетинг, інфографіку тощо. Ці Інтернет-інструменти використовуються Інтернет-магазинами, організаціями на ринках B2C та B2B, а також для просування бренду фізкультурно-спортивної організації. Успіх ФСО залежить не тільки від розміру частки маркетингового бюджету, виділеної на рекламну кампанію в Інтернет-мережі, а й від сфер її застосування [4].

Для того, щоб зрозуміти доцільність вибору конкретного інструменту Інтернет-маркетингу для ринку B2C або B2B, наведемо їхні основні переваги та недоліки. При цьому, слід пам'ятати, що ринок B2C орієнтований на звичайного споживача, у той час як ринок B2B – на роботу з юридичними особами, тобто іншим бізнесом. Відповідно вони мають свої особливості:

- на ринку B2B в рекламі використовується більше конкретної та об'єктивної інформації, ніж в сфері B2C, де перевага надається яскравим відеороликам, організації видовищних промо-акцій тощо;

- система збуту на ринку B2B є більш персоніфікованою і міжособистісною, на відміну від B2C. Характер, кількість і вартість різних контактів залежать від рівня персоніфікації комунікацій;

- головне завдання компанії в сфері B2B полягає в тому, щоб показати, яким чином продукт або послуга допоможе корпоративним клієнтам підвищити рівень доходів і знизити витрати, завдання ФСО на ринку B2C полягає у збуті якомога більших обсягів продукції чи послуг [2, 3].

Аналізуючи вищенаведені переваги та недоліки найбільш популярних інструментів Інтернет-маркетингу, не можна сказати точно, який із них є найбільш ефективним. Це свідчить про те, що для досягнення поставлених цілей компанія повинна використовувати елементи просування залежно від конкретної ситуації та наявного бюджету (табл. 1.).

Необхідною умовою конкурентоспроможності ФСО як суб'єкта інформаційного ринку є системне застосування комплексу маркетингу в усіх напрямках організаційно-управлінської діяльності. Особливого значення маркетинговий інструментарій набуває із розвитком Інтернет-технологій та інтеграцією ФСО до інформаційного онлайн-середовища [1].

Таблиця 1

Переваги та недоліки основних інструментів Інтернет-маркетингу

Назва інструменту	Визначення	Переваги	Недоліки
Корпоративний сайт	Це повнофункціональний ефективний веб-сайт, який містить повну інформацію про ФСО, товар та послуги, відомості про останні новини	<ul style="list-style-type: none"> – привабливість для споживача; – детальна інформація про ФСО; – швидкий зворотній зв'язок зі споживачем 	<ul style="list-style-type: none"> – високий бюджет створення; – довготривала окупність вкладених коштів
SEO-оптимізація	Це пошукова оптимізація, яка передбачає просування сайту на першу сторінку видачі пошукових систем по певним ключовим запитам користувачів	<ul style="list-style-type: none"> – найвища клікабельність; – невеликі бюджети; – висока конвертація цільових відвідувачів у споживачів 	<ul style="list-style-type: none"> – постійна оптимізація сайту; – результати через 2-3 місяців; – висока залежність від змін в пошукових системах, роботи хостинг провайдера тощо
Контекстна реклама	Це контекстно-залежні банери або текстові оголошення рекламного характеру, які з'являються за певними запитами одразу під рядком пошуку або в кінці сторінки (три останні позиції)	<ul style="list-style-type: none"> – звернення до цільової аудиторії; – миттєва видимість у видачі пошукової системи; – не потрібна оптимізація сайту; – керованість; – «зручний» бюджет (споживач сам визначає, скільки він готовий витратити) 	<ul style="list-style-type: none"> – порівняно низька клікабельність рекламних оголошень; – аукціонна система формування вартості; – бюджет дещо вищий, ніж в пошуковому просуванні
SMO або оптимізація сайту під соціальні мережі	Це комплекс заходів, спрямованих на залучення на сайт відвідувачів із соціальних медіа: блогів, форумів, соціальних мереж тощо	<ul style="list-style-type: none"> – прямий контакт із користувачем; – ефект «сарафанного радіо» 	<ul style="list-style-type: none"> – дефіцит спеціалістів; – висока трудомісткість
Директ-маркетинг	Це організація розсилок, тобто текстових повідомлень рекламного характеру	<ul style="list-style-type: none"> – цілеспрямованість; – персоналізація; – можливість оцінки результатів; – допомагає встановити міцні ділові зв'язки зі споживачами 	<ul style="list-style-type: none"> – неефективний як короткострокова стратегія; – неякісно проведена розсилка може призвести до підриву іміджу та зниженню лояльності споживачів

Медійна реклама	Це рекламні повідомлення у формі статичних або анімаційних картинок (банерів), які розміщують на сторінках сайтів з метою просування товарів або реклами бренду	– впливає на емоції; – гарно запам'ятовується; – охоплює велику аудиторію	– значні бюджети; – невисока пряма конвертація відвідувачів сайту у споживачів
Блог	Це веб-сайт, головний зміст якого – записи, зображення чи мультимедіа, що регулярно додаються. Іншими словами блог – це мережевий журнал чи щоденник подій	– легкість створення нового посту; – безкоштовна реєстрація блогу; – моментальна доступність до опублікованої інформації	– поширення недостовірної інформації; – критичні відгуки формують негативне враження у споживачів про ФСП
Вірусний маркетинг	Це маркетингова техніка, яка передбачає використання будь-якої можливості поширення інформації про певну послугу чи продукцію від споживача до споживача з їхньої ж ініціативи	–невеликий бюджет; – формує інтерес споживачів до товарів та послуг; –ефект «сарафанного радіо»	– постійні «віруси» можуть набридати та викликати негативні емоції; – не привабливо оформлена вірусна реклама може не викликати зацікавленості у споживачів
SMS-маркетинг	Це комплекс маркетингових заходів, спрямований на просування товарів та послуг з використанням засобів мобільного зв'язку.	– охоплення широкого кола споживачів; – незначні бюджети.	– повідомлення можуть сприйматися як спам (смс можуть видаляти без попереднього перегляду); – не завжди є можливість вибору цільової аудиторії (місце проживання, інтереси тощо)

Поряд із традиційними теоретико-методологічними підходами до обґрунтування складових системи прийняття маркетингових рішень у фізкультурно-спортивних установах, варто звернути увагу на певні недоліки в застосуванні наявних методів та інструментів. Причина існування цієї проблеми полягає, насамперед, у побудові діяльності ФСО, що ґрунтується на класичних уявленнях про маркетинг, які були сформовані в середині ХХ

ст. У сучасних умовах використання концепції традиційного маркетингу не здатне забезпечити необхідну якість надання фізкультурно-спортивних послуг, оскільки не передбачає залучення можливостей Інтернет-маркетингу [6].

Висновки. За результатами проведеного аналізу літературних джерел з'ясовано, що маркетинг сьогодення – це Інтернет-маркетинг, а його головна перевага в тому, що він позбавлений недоліків традиційної реклами й при цьому володіє додатковими перевагами, які підвищують його ефективність: платоспроможна та соціально активна аудиторія, невеликі рекламні бюджети, надання повного уявлення про фізкультурно-спортивні послуги, контроль за результатами, інтерактивність.

Охарактеризовано роль мережі Інтернет як медіаканалу рекламного менеджменту в діяльності фізкультурно-спортивних організаціях, для якого характерна висока ефективність завдяки значному поширенню та можливості залучення цільової аудиторії, найактивнішою частиною якої в мережі Інтернет є лідери думок, тому під час розробки рекламних Інтернет-комунікації необхідно залучати їх до тестування реклами та враховувати їх реакцію при остаточному визначенні форми, змісту та каналів поширення рекламного повідомлення.

Список використаної літератури

1. Бондар А. С., Мамай В. С. Особливості висвітлення фізичної культури і спорту в Інтернет ресурсах. *Збірник наукових праць Харківської державної академії фізичної культури*. Харків: ХДАФК, 2016. №3. С. 75-78.
2. Даниленко М. І. Розвиток Інтернет-маркетингу. *Економіка і організація управління*. Київ, 2013. С. 156-159.
3. Зацна Л. Іноваційні можливості застосування комунікацій в Інтернет-маркетингу. *Галицький економічний вісник*. 2013. №4 (43). С. 214-221.
4. Ляшенко Г.П., Моткалюк Р. В. Інтернет-маркетинг та його інструментарій. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*. Київ, 2013. №3 (62). С. 59-65.

5. Серета Н.В. Застосування Інтернет-маркетингу для підвищення ефективності діяльності фізкультурно-спортивної організації. *Фізична культура, спорт і здоров'я: стан, проблеми та перспективи: збірник тез XX Міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 грудня 2020 року.* Харків: ХДАФК, 2020. С. 126-128.

6. Серета Н.В., Єремєєва Н.К. Інтернет-маркетинг в діяльності фізкультурно-спортивної організації. *Фізична культура, спорт та здоров'я : матеріали III Всеукраїнської студентської наукової науково-практичної конференції).* – Харків, 8–9 грудня 2016 року. С. 28-30 Режим доступу: http://hdafk.kharkov.ua/docs/konferences/stud.konf_8_12_2016.pdf

**ОСОБЛИВОСТІ БРЕНДИНГУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
(НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ)**

Стадник С.О. кандидат наук з фізичного виховання та спорту доцент кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (м. Харків, Україна)

Анотація. У статті розглядаються особливості створення та просування бренду закладу вищої освіти. Охарактеризовано елементи, з яких формується бренд Харківської державної академії фізичної культури (далі – ХДАФК): освітня послуга; персонал і керівництво; випускники. Проаналізовано особливості формування бренду ХДАФК, пов'язані зі специфікою його діяльності, по-перше, на ринку освітніх послуг, і, по-друге, на ринку праці.

Ключові слова: бренд, брендинг, заклад вищої освіти.

Вступ. Одним з важливих аспектів маркетингу є брендинг. За визначенням одного з фахівців-класиків маркетингу С. Кумбера «брендинг» – це створення, розвиток і підтримка постійного двостороннього зв'язку виробника з стратегічно важливою групою споживачів [10]. Брендинг є діяльністю, спрямованою на створення довгострокових споживчих переваг, які включають також активні способи просування та позиціонування певного товару чи послуги [9].

До технологій брендингу в даний час активно вдаються не тільки підприємства, фірми, а й також заклади вищої освіти. Це не дивно, так як в умовах конкурентної боротьби за абітурієнтів між закладами вищої освіти (далі – ЗВО) доводиться відстоювати власну конкурентоспроможність. Це вимагає від ЗВО посилення роботи з брендингу на ринку освітніх послуг [12].

Успіх на ринку освіти передових американських та європейських закладів вищої освіти будується на основі брендингу ЗВО [3, с. 16]. Отже, брендинг освітнього закладу – це сукупність прийомів, способів і методів створення бренду ЗВО і його подальше просування.

Аналіз сучасної літератури свідчить про те, що концептуально-методологічне підґрунтя теорії брендингу було закладене у фундаментальних працях зарубіжних учених, таких як Д. Аакер [1], С. Кумбер [10], К. Келлер [7], Ж.-Н. Капферер [6] та інші. Теоретико-методологічні засади брендингу та бренд-менеджменту викладені у дослідженнях наступних фахівців: О.В. Зозульова [5], С. Денисова [4], А.Б. Котляра [9] та ін.

Мета дослідження – визначити особливості брендингу закладу вищої освіти для його подальшого удосконалення (на прикладі Харківської державної академії фізичної культури).

Матеріал і методи дослідження: у дослідженні використовувались наступні методи дослідження: аналіз літературних джерел; аналіз документів; аналіз Інтернет-ресурсів. Аналіз літературних джерел використовувався з метою з'ясування теоретико-методичних засад брендингу. У ході дослідження було проаналізовано 54 літературних джерела. Аналізувались нормативно-правові та програмні документи Харківської державної академії фізичної культури: Статут, Концепція розвитку освітньої, наукової та інноваційної діяльності ХДАФК на 2021-2026 рр., Звіт ректора за 2020 рік та інші. У ході дослідження аналізу піддавався офіційний сайт та сторінки у соціальних мережах ХДАФК.

Результати дослідження та їх обговорення. На думку Селюкова М., Шалигіної Н. [11], «бренд ЗВО» можна визначити важливим інструментом, що об'єднує послідовний набір емоційних, функціональних та виразних обіцянок цільовому споживачеві, які для нього є унікальними та важливими і відповідають усім вимогам та потребам. При цьому цільовим споживачем виступає не тільки абітурієнт, але й студент, роботодавець та держава. На

думку інших авторів статті [12], концепцію брендингу особливо привабливою роблять мінливість освітніх послуг, складність самого продукту «освітня послуга» і невпевненість споживача в перевагах одних освітніх послуг перед іншими.

У своїй праці Афанасьєв А. підкреслює надзвичайно велику роль бренду для освітнього середовища, оскільки він несе максимум корисної інформації і гарантує стабільну якість і асортимент освітніх послуг; створює стійкі, довгострокові, позитивні відносини із споживачем; відображає систему цінностей, традицій, норм освітнього закладу [2, с. 13].

Як відомо, сьогодні заклад вищої освіти на своєму офіційному сайті обов'язково повинен оприлюднювати освітні програми, силабуси, нормативно-програмні документи, які у своїй більшості є подібними в більшості інших закладів освіти, що ускладнює вибір абітурієнтів тільки за критерієм привабливості освітньої програми. При цьому у сфері освіти, як і в комерційних структурах, кількість закладів зростає, конкуренція посилюється, а споживачі стають усе більш розбірливими у своїх перевагах [12]. Із цього випливає, що в сучасних умовах керівництву ЗВО необхідно займатися просуванням бренду власне освітнього закладу, а не окремих його напрямів або програм. Це дозволить забезпечити безперервний потік споживачів освітніх послуг, незалежно від змін кон'юнктури ринку або макроекономічних показників.

Бренд освітніх послуг ЗВО можна розглядати комплексом інформації про навчальний заклад в цілому (кадровий потенціал, матеріально-технічна та навчально-матеріальна база, місце ЗВО в соціально-економічному просторі регіону та ін.), спектр освітніх послуг, що надаються, для всіх груп населення [12]. Елементами, з яких формується бренд Харківської державної академії фізичної культури (далі – ХДАФК), є:

1) *освітні послуги*, адже з виробництва якісних освітніх послуг починається формування бренду ЗВО. Харківська державна академія

фізичної культури – заклад вищої освіти IV рівня акредитації, готує фахівців за спеціальностями 017 «Фізична культура і спорт», 014.11 «Середня освіта (Фізична культура)», 227 «Фізична терапія, ерготерапія», 053 «Психологія» та 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Унікальністю освітніх послуг ХДАФК є те, що Харківська державна академія фізичної культури є найбільшим спортивним закладом вищої освіти Лівобережжя України та відіграє провідну роль у визначенні стратегії удосконалення та вирішенні ключових науково-методичних проблем спортивної науки та практики на Слобожанщині;

2) *персонал*. Освітній процес забезпечують 5 факультетів, до складу яких входить 18 кафедр. Загальна кількість штатних працівників професорсько-викладацького складу становить 175 осіб, з яких 113 осіб мають науковий ступінь та (або) вчене звання. Так, зокрема, 16 осіб мають науковий ступінь доктора наук, 15 осіб – вчене звання професора, 93 особи – науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії), 71 особа – вчене звання доцента. З урахуванням специфіки освітнього процесу, серед штатних працівників професорсько-викладацького складу Академії 5 Заслужених працівників фізичної культури та спорту України, 3 Почесних працівники фізичної культури та спорту України, 6 Заслужених тренерів, 9 Заслужених майстрів спорту і майстрів спорту міжнародного класу, 22 майстри спорту, чемпіони світу, Європи та України серед ветеранів [8];

3) *керівництво*. Основна роль у формуванні політики брендингу ЗВО належить керівництву. ХДАФК очолює ректор – Ажиппо О.Ю., доктор педагогічних наук, професор, член секції з фізичного виховання і спорту при НАПН України, керівник Відокремленого підрозділу Всеукраїнської громадської організації «Спортивна студентська спілка України» у Харківській області. Провідних фахівців Академії на чолі з ректором постійно залучають до участі у Парламентських слуханнях та до розробки проєктів нормативно-правових актів сфери фізичної культури і спорту, а

також до розвитку спорту та рухової активності на Слобожанщині. Отже, адміністрація Академії на чолі з ректором займається формуванням бренду ХДАФК, а також створює і передає ентузіазм усім співробітникам, а також споживачам бренду – абітурієнтам, їх батькам, іншим стейкхолдерам;

4) *випускники*. Серед випускників Академії – чемпіони Європи, світу, Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор, Всесвітніх Універсіад. Зокрема, на Олімпійських, Паралімпійських, Дефлімпійських, Юнацьких Олімпійських іграх та Шахових Олімпіадах студентами Академії здобуто 119 медалей, з яких: 44 – золоті, 35 – срібні та 40 – бронзові. Упродовж свого існування Академія постійно була представлена в студентських командах України для участі у Всесвітніх Універсіадах. З 1997 по 2017 рік у Всесвітніх зимових Універсіадах взяли участь 123 студенти та випускники Академії та здобули 26 медалей, з яких 5 золотих, 10 срібних та 11 бронзових, на Всесвітніх літніх Універсіадах з 1984 по 2019 рік взяли участь 128 студентів та випускників Академії та здобули 98 медалей різного гатунку, а саме: 17 золотих, 49 срібних та 132 бронзових [8].

Особливість формування бренду ХДАФК пов'язана зі специфікою його діяльності, по-перше, на ринку освітніх послуг, і, по-друге, на ринку праці. Тому система брендингу ХДАФК складається з двох підсистем, елементи якої умовно розділені на внутрішній і зовнішній образи. Внутрішній образ формується в уявленні студентів, професорсько-викладацького складу, випускників і співробітників. Зовнішній образ – низка асоціацій, вражень, пов'язаних із ХДАФК, які існують в уявленні абітурієнтів, стейкхолдерів, суспільства тощо.

До атрибутів бренду ХДАФК належать такі: своя історія, свій логотип, єдиний фірмовий стиль, офіційний сайт, сторінки у соціальних мережах, сувенірна продукція тощо.

Індивідуальними рисами бренду ХДАФК розглядаються місія, цінності, ключові компетенції, філософія, імідж, корпоративна культура. Місія

Академії – бути лідером у розбудові освітнього середовища для якісного навчання та викладання, міждисциплінарності, дослідження та інновацій, поширення знань і просвітницької роботи, інституційного врядування та управління [8].

Діяльність Академії ґрунтується на позиціюванні бренду як закладу вищої освіти європейського рівня за стилем, технологіями, якістю освітніх та наукових послуг й відповідального перед державою, регіоном та суспільством в цілому. Академія зберігає свою ідентичність, сутність із забезпеченням єдності фундаментальності та фаховості змісту освіти. Академія створює умови для генерації та трансферу сучасного знання, широку доступність до здобуття якісної освіти, задовольняє різноманітні особисті та суспільні потреби в галузях освіти, науки, культури, охорони здоров'я, психології, управління та адміністрування, соціальної та іншої спрямованості [8].

Просування бренду здійснюється за допомогою вибору каналів комунікації і способів просування, що відбувається відповідно до специфіки позиціонування і цільової аудиторії. В Академії постійно проводиться робота щодо організації іміджевих заходів, зокрема святкових заходів, заходів соціально-патріотичного виховання, наукових заходів, через проведення яких здійснюється просування бренду ЗВО. В Академії проводяться спортивно-масові заходи за участю видатних спортсменів сучасності та минулих років, ветеранів спорту, провідних тренерів та фахівців спортивної галузі. ХДАФК є засновником 5 наукових журналів, 3 з яких входять до переліку наукових фахових видань. Академія співпрацює із засобами масової інформації та пропагує здоровий спосіб життя, заняття спортом та фізичною культурою, а також на сайті Академії постійно висвітлюються спортивні успіхи усіх учасників освітнього процесу.

Академія бере активну участь у проведенні практично всіх наймасштабніших спортивно-масових заходів у Харкові та забезпечує

суддівство змагань різного рівня, співпрацює з федераціями з видів спорту, Департаментом освіти і науки, Департаментом у справах молоді та спорту Харківської обласної державної адміністрації, Департаментом у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради, а також іншими інституціями та організаціями спортивного спрямування. Не менш важливим напрямком популяризації Академії, як профільного спортивного закладу вищої освіти, наукових розробок її провідних науковців, спортивних досягнень усіх учасників освітнього процесу є активна співпраця з депутатським корпусом усіх рівнів [8].

Висновки. Отже, проведений аналіз дозволив визначити особливості брендингу Харківської державної академії фізичної культури, пов'язані зі специфікою діяльності ЗВО одночасно на ринку освітніх послуг та на ринку праці. Охарактеризовано атрибути бренду ХДАФК, його індивідуальні риси, позиціонування та особливості просування. Виявлено, що основною проблемою управління брендом ХДАФК є відсутність системних заходів з аналізу використання інструментарію позиціонування навчального закладу в сучасних умовах, його взаємодії та взаємозв'язку.

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з розробкою бренд-стратегії просування бренду ХДАФК на ринку освітніх послуг та на ринку праці.

Список використаної літератури

1. Аакер Д. Создание сильных брендов. Москва, 2003. 440 с.
2. Афанасьев А. Зачем нужны бренды в образовании? *Менеджмент в образовании*. 2012, № 1. С. 11–15.
3. Бельских И. Институциональные основы рекламы и публичных релейшнз фирмы в современной экономике. *Экономический анализ: теория и практика*. 2013. № 36. С. 15–24.
4. Денисов С. Актуальні проблеми теорії і практики брендингу. *Рекламний світ*. 2005. № 6. С. 46-54.
5. Зозульов О. В. Брендінг та антибрендінг: що вибрати в Україні. *Маркетинг в Україні*. 2002. №4. С. 26–28.

6. Капферер Ж.-Н. Бренд навсегда: создание, развитие, поддержка ценности бренда / пер. с англ. Е. В. Виноградовой / под общ. ред. В. Н. Домнина. Москва, 2007. 448 с.

7. Келлер К. Стратегический брэнд-менеджмент: создание, оценка и управление марочным капиталом / пер. с англ., 2-е изд. Москва, 2005. 704 с.

8. Концепція розвитку освітньої, наукової та інноваційної діяльності Харківської державної академії фізичної культури на 2021-2026 рр. Офіційний сайт Харківської державної академії фізичної культури URL: <https://khdafk.kh.ua/informatsiya/prohrama-rozvytku-akademiyi/> (дата звернення: 13.04.2021).

9. Котляр А. Б. Бренд-менеджмент у системі стратегічного управління підприємством. *Достижения высшей школы – 2010. Education and Science*. 2010.

URL: http://www.rusnauka.com/33_DWS_2010/33_DWS_2010/Economics/73784.doc.htm. (дата звернення: 30.11.2018).

10. Кумбер С. Брендинг / пер. с англ. В.Б. Боброва. Москва, 2003. 174 с.

11. Селюков М., Шалыгина Н. Бренд-технологии в системе управления высшим учебным заведением. *Современные проблемы науки и образования*, 2012. № 5(43). URL: <http://www.science-education.ru/105-7193> (дата звернення: 23.04.2021).

12. Сорока О. В., Кривцова М. С. Бренд закладу вищої освіти – основа конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Випуск 19, частина 3. С. 65-70.

СУЧАСНИЙ СПОРТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ – ПИТАННЯ, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Чекмарьова Н.Г. кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Чернявська О.А. викладач кафедри фізичного виховання

Максимов А.В. викладач кафедри фізичного виховання

Національна металургійна академія України (м. Дніпро, Україна)

Анотація. В статті розглянуто та проаналізоване поняття спортивного менеджменту, а також висвітлені питання та проблеми управління спортивною організацією на сучасному етапі.

Ключові слова: спортивний менеджмент, управління, фітнес, організація, клуб, центр.

Вступ. Спортивний менеджмент є популярною галуззю в управлінні на сьогоднішній день у зв'язку зі своєю високою прибутковістю. Його основне завдання – керівництво різними спортивними організаціями, такими як: клуби, секції, федерації та ін., тому саме вони і є об'єктом пильної уваги спортивного менеджменту.

Неправильно думати, що досягнення високих спортивних результатів, а також поліпшення самопочуття людей, що практикують подібну фізичну активність, є його кінцева мета. Ефективне управління організаціями, здійснення фізкультурно-спортивної діяльності, її поширення, широке впровадження в життя суспільства – ось до чого прагне спортивний менеджмент [3].

Мета дослідження та завдання дослідження. Мета дослідження полягає у вивченні, аналізі та визначенні шляхів удосконалення вирішення сучасних проблем спортивного менеджменту у нинішніх умовах.

Матеріал і методи дослідження. Теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичної літератури, аналіз нормативних документів, аналіз практичного досвіду.

Результати дослідження та їх обговорення. Спорт і фізична культура функціонують у сучасній Україні у формі різноманітних фізкультурних і спортивних організацій, а саме: клубів професійного спорту, клубів для аматорського, робочого спорту тощо. Усім, хто цікавиться фізичною культурою і спортом, та навіть тим, хто далекий від них, добре знайомі назви таких спортивних організацій, як федерація футболу, дитячо-юнацька спортивна школа, фітнес-клуб, фізкультурно-оздоровчий центр, спортивний комплекс, плавальний басейн тощо. В Україні роботу з фізичної культури і спорту проводять безліч різних організацій фізкультурно-спортивного спрямування. Керівникам та персоналу цих організацій щодня доводиться розв'язувати широке коло питань і проблем: від очищення й посіву газону на футбольних майданчиках до проведення грандіозних спортивно-видовищних заходів, наприклад чемпіонатів світу та Олімпійських ігор. Говорячи професійною мовою, керівникам та персоналу всіх спортивних організацій доводиться займатися менеджментом [3].

Менеджмент – це ефективне і продуктивне досягнення цілей організації за допомогою планування, організації, лідерства (керівництва) та контролю над організаційними ресурсами.

Управління організацією має дуже важливе значення, ще й тому, що вона сама по собі відіграє дуже визначальну роль. У сучасному світі, в якому домінують найскладніші технології, організації об'єднують у собі знання, людей і матеріали і тим самим виконують завдання, які не під силу найвеличнішому генію, який працює самотійно. Організація – основа нашого суспільства. По закінченню навчальних закладів більшість випускників підуть працювати саме в одну з них. Хоча і тепер, ви є членами організації, можливо то коледж, університет, студентська спільнота або клуб.

Ми кожен день зустрічаємось з діяльністю організацій: при отриманні водійського посвідчення, при обслуговуванні в приймальному відділенні лікарні, коли купуємо продукти у супермаркеті, відвідуємо кафе або купляємо одяг. А основну відповідальність за діяльність організації несуть їх менеджери, їх керівники. Саме вони наглядають за тим, щоб раціонально використовувалися наявні в розпорядженні організації ресурси [4].

Спортивний менеджмент – це спеціальна теорія і практика управління фізкультурними та спортивними організаціями в ринкових умовах, один із галузевих видів менеджменту, одна з галузевих сфер управлінської діяльності в умовах ринку.

Загальні правові, соціальні, економічні і організаційні основи фізичної культури і спорту в Україні визначає Закон України «Про фізичну культуру і спорт».

У цьому ж Законі (Розділ II, «Суб'єкти сфери фізичної культури і спорту»), дається чітке визначення окремих фізкультурно-спортивних організацій:

1. Спортивні клуби є закладами фізичної культури і спорту, які забезпечують розвиток визначених напрямів фізичної культури і спорту, видів спорту, здійснюють фізкультурно-оздоровчу та/або спортивну діяльність, надають фізкультурно-спортивні послуги. Спортивні клуби діють на підставі статуту (положення) та реєструються у встановленому порядку. Засновниками спортивних клубів можуть бути фізичні та юридичні особи. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування сприяють діяльності спортивних клубів шляхом надання організаційної, методичної та іншої допомоги. Фінансування діяльності спортивних клубів здійснюється за рахунок коштів власника (засновника), інших джерел, не заборонених законодавством.

2. Фізкультурно-оздоровчі заклади (центри, комплекси, клуби, студії тощо) – заклади фізичної культури і спорту, які здійснюють фізкультурно-

оздоровчу діяльність. Фізкультурно-оздоровчі заклади діють на підставі статуту (положення) та реєструються у встановленому порядку. Засновниками фізкультурно-оздоровчих закладів можуть бути фізичні та/або юридичні особи. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування сприяють діяльності фізкультурно-оздоровчих закладів шляхом надання організаційної, методичної та іншої допомоги. Фінансування діяльності фізкультурно-оздоровчих закладів може здійснюватися за рахунок коштів власника (засновника), інших джерел, не заборонених законодавством.

3. Центри фізичного здоров'я населення – заклади фізичної культури і спорту, які здійснюють діяльність шляхом залучення різних груп населення, зокрема соціально незахищених, до занять фізичною культурою. Центри фізичного здоров'я населення створюються та діють відповідно до положення про центр фізичного здоров'я населення, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту [5].

Всі ці товариства ми визначаємо, як організації, які мають спеціально сформовану структуру, соціальне формування, діяльність якого підпорядкована визначеній меті.

Виходячи з практичного досвіду, можна сміливо зауважити, що не всі керівники фізкультурно-спортивних організацій розуміються у сфері фізичної культури або мають безпосереднє відношення до спорту. Крім того, сьогодні у сфері фітнесу частіше зайняті працівники, що закінчили лише короткострокові курси з підготовки інструкторів (аеробіки, бодібілдингу, східних єдиноборств, аквааеробіки та ін.), які за своєю професійною підготовленістю також не відповідають сучасним вимогам фітнес-індустрії [2]. Тому дуже часто виникають питання не відповідності очікуваних прогнозів з отриманими результатами. Результатом ефективного спортивного менеджменту є не тільки впровадження та поширення фізкультурно-

оздоровчої і спортивної діяльності але й отримання прибутку для організації, яка займається цією діяльністю [1]. По-перше, прибуток необхідний, щоб забезпечити роботу організації на належному рівні, а по-друге, прибуток необхідний і для забезпечення розвитку організації, і впровадження чогось нового і більш сучасного. В нинішніх умовах, коли в наше життя увійшли такі поняття, як «локдаун», «карантин», «самоізоляція», керівникам організацій (не лише спортивних), дуже важко щось передбачити, спрогнозувати, запланувати, не кажучи про те, щоб розраховувати на прибуток від надання послуг. У той самий час темп поновлення оздоровчих технологій, якість спортивного інвентарю та обладнання, сучасні інформаційні технології дозволяє розгорнути систему надання фізкультурно-спортивних послуг у зовсім не специфічних для фітнесу спрямуваннях. Великої популярності набуває онлайн-тренування з персональним тренером для чоловіків, жінок, дітей; персональне тренування в парках, скверах, на відкритому повітрі, консультації за допомогою YouTube-каналу та інше. І як свідчать результати ряду досліджень про те, що з усіх факторів, які впливають на залучення людини до рухової активності і роблять ці заняття невід'ємним компонентом її життя, найбільш важливим є особистість фахівця-професіонала в галузі фітнесу. Тому сучасний керівник спортивної організації має володіти широким колом навичок, які умовно можна поділити на три категорії: пізнавальні, людські та технічні.

Висновки. Таким чином, сучасний спортивний менеджмент перебуває в особливих умовах існування. Дійсно виникає багато питань і проблем пов'язаних з нестабільною економічною ситуацією, не лише в Україні, а і в світі, і такі основні функції менеджменту, як прогнозування, планування, організація та інші, вимагають безпосереднього миттєвого втручання подій сьогодення.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи подальших досліджень з цієї теми, будуть пов'язані з вивченням практичного досвіду

управління спортивними організаціями та шляхами адаптації їх роботи до надзвичайних умов.

Список використаних джерел

1. Балгабаева А.А., Коваленко Е.В. Коммерческий аспект как одна из основных составляющих индустрии фитнеса. *Актуальні проблеми фізичного виховання та спорту в сучасних умовах: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Вид-во «Нова Ідеологія», Дніпро, 2017. 206 с.

2. Дафт Р. Л. Менеджмент. СПб: Питер, 2002. 832 с.

3. Криштанович С. Спортивний менеджмент : навч. посіб. Львів : ЛДУФК ім. Івана Боберського, 2020. 208 с.

4. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання: в 2 т. К.: Олімпійська література, 2008. Т. 2 : Методика фізичного виховання різних груп населення. 2008. 368 с.

5. Про фізичну культуру і спорт : Закон України Редакція від 03.07.2018 № 3808-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>

**ІННОВАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ
ПРОФЕСІЙНОЮ ОСВІТОЮ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ**

УДК 796(075.8):355

**ОСОБЛИВОСТІ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ
ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧЕНИЦЬ ВІЙСЬКОВИХ ЛІЦЕЇВ МОУ**

Ілюхіна К.О. магістрантка

*Національний університет фізичного виховання і спорту України (м.
Київ, Україна)*

Анотація. У статті окреслено основні аспекти фізичної підготовки учениць у військових ліцеях у контексті гендерної політики у ЗСУ, запропоновано методика занять з урахуванням фізіологічних особливостей дівчат, що сприятиме підвищенню ефективності підготовки до майбутньої військової служби у ЗСУ.

Ключові слова: військовий ліцей, фізична культура, учениці, ЗСУ.

Вступ. У зв'язку зі збільшенням кількості жінок у ЗСУ постала проблема підвищення показників фізичної підготовленості, розробки та вдосконалення багатоступеневої системи фізичної підготовки жінок до військової служби, забезпечення належних умов до реалізації цих завдань.

Мета дослідження та завдання дослідження: охарактеризувати особливості організації фізичної підготовки учениць середнього (13-15 років) та старшого (16-17 років) шкільного віку військових ліцеїв, що відносяться до МОУ у контексті стратегії гендерної політики у ЗСУ, надати методичні рекомендації організації фізичної підготовки учениць військових ліцеїв з урахуванням фізіологічних відмінностей дівчат для подальшої розробки напрямів оптимізації фізичного виховання у військових ліцеях.

Методи дослідження: статистичний, аналіз літературних джерел, порівняльний аналіз, моніторинг електронних ресурсів.

Результати дослідження та їх обговорення. Оскільки на сьогоднішній день до стратегічних цілей України входить входження до ЄС і НАТО, важливим є забезпечення рівних прав і свобод громадян та усунення всіх форм дискримінації, в тому числі за ознакою статі. За рахунок програм гендерної політики за останні десять років спостерігається стрімкий приріст жінок у ЗСУ, зокрема, станом на 2021 р. кількість збільшилась на 15% у порівнянні з минулим роком.

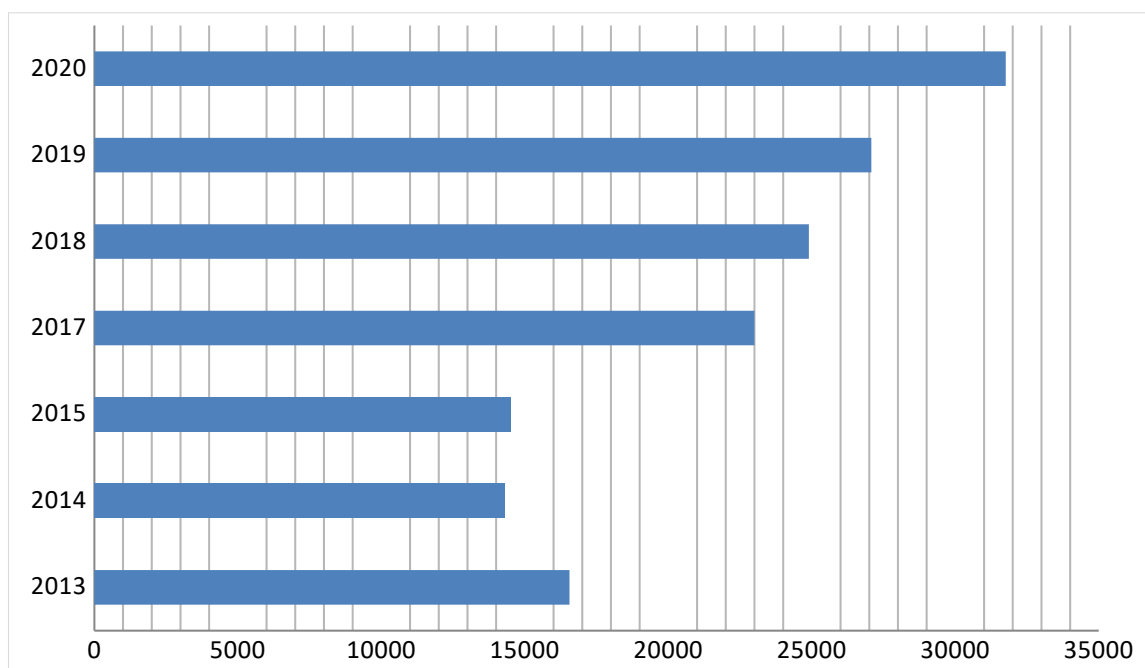

Рис.1. Кількість жінок-військовослужбовців у ЗСУ в період 2013-2020 рр.

Проекти з врахування гендерного аспекту реалізовано в освітніх програмах у ВіКНУ та НУОУ [3]. Це сприяло зростанню частки жінок-курсантів, кількість яких станом на 2020 рік становить 1162 особи, у 2019 становила 17% від усіх зарахованих, у 2018 році - 8%. Внесено зміни у систему середньої освіти сектору оборони - з 2019 р. жінкам дозволено вступати до військових ліцеїв МОУ, зокрема під час першого набору зараховано на навчання 23 дівчини [4]. Оскільки військова освіта перебуває у

процесі реформування, до громадського обговорення від 30.03.21 винесено проєкт наказу МОУ щодо стандартів спеціалізованої освіти військового профілю [5]. У зв'язку з набором осіб жіночої статі до військових ліцеїв виникла необхідність розробки спеціальних програм, методичних розробок фізичної підготовки дівчат з урахуванням профілю закладу.

Перспективи вдосконалення фізичної підготовки жінок у збройних силах досліджують Ярмошук О.О. (2002), Кізло Л.М. (2003р.), Ольховий О.М. (2013р.), Шлямар І.Л.(2015р.), Романчук С.В., Добровольський В.Б.(2017р.), Слюсарчук, В., Марчук В., Марчук Д. (2020р). Фізичне виховання учнів військових ліцеїв розглянуто Ільницьким І., Окопним А. (2015р.). На даний момент колектив Військового ліцею ім. І.Богуна має досвід роботи з дівчатами, додатково досвід перейматиме у Військового інституту КНУ ім. Т. Шевченка, а також в арміях Польщі, Латвії та Естонії [6]. Але питання фізичної підготовки дівчат (13-17 років) у військових підготовчих закладах МОУ потребує комплексного вивчення, в тому числі системи оцінювання рівня фізичної підготовленості, оскільки відповідність фізичних тестів потребам та можливостям жінок, ймовірно, також вплинуло б на збільшення кількості жінок у секторі безпеки та оборони [7].

У наведених таблицях 1,2,3,4 видно відмінності між вимогами до силових, швидкісних якостей та витривалості рівня учениць загальноосвітніх навчальних закладів та учениць військових ліцеїв при вступі та під час навчання. Завданнями підготовки можна визначити: удосконалення рухових якостей, підготовка до подальшої служби у ЗСУ, що включає підготовку до складання вступних іспитів до військових ЗВО.

Таблиця 1

**Оцінювання рівня фізичної підготовленості вступників-дівчат до
військових ліцеїв**

Нормативи	Для вступників- дівчат до 8-го класу		Для вступників-дівчат до 10-го класу	
	залік	не залік	залік	не залік
Згинання та розгинання рук в упорі лежачи, разів	9 і більше	менше 9	12 і більше	менше 12
Біг 60 м, с	10,8 і менше	більше 10,8	10,6 і менше	більше 10,6
Біг 1000 м, хв, с	5,30 і менше	більше 5,30	5,30 і менше	більше 5,30

Таблиця 2

**Оцінювання рівня фізичної підготовленості учениць 10-11 класів
військових ліцеїв**

Нормативи	Залік	Не залік
Згинання і розгинання рук в упорі лежачи, разів	14 і більше	менше 14
Біг 100 м, с	19 і менше	більше 19
Рівномірний біг 1000 м, хв, с	5,15 і менше	менше 5,15

Таблиця 3

**Оцінювання рівня фізичної підготовленості учениць середнього
шкільного віку загальноосвітніх навчальних закладів (13 років)**

Види тестів	Нормативи, бали			
	5	4	3	2
Згинання і розгинання рук в упорі лежачи, разів	17	15	12	8
Біг на 60 м, с	9,0	10,4	10,8	11,2
Рівномірний біг 1000 м, хв, с	5,05	5,3	5,58	6,05

Таблиця 4

**Оцінювання рівня фізичної підготовленості учениць середнього
шкільного віку загальноосвітніх навчальних закладів (15 років)**

Види тестів	Нормативи, бали			
	5	4	3	2
Згинання і розгинання рук в упорі лежачи, разів	19	17	14	10
Біг на 60 м, с	9,6	10,6	11,0	11,2
Рівномірний біг 1500 м, хв, с	7,45	8,3	9,0	9,15

Етап навчання в військовому ліцеї припадає на пубертатний період розвитку. Особливостями фізіологічних змін цього періоду у дівчат є:

1. Поступальний і нерівномірний характер темпів приросту росто-вагових і обхватних розмірів окремих ланок тіла через перебудову ендокринної системи [10].
2. Нестабільність менструального циклу; найбільший прояв фізичних показників спостерігається на 4-12, 16-25 дні, середній - на 3,15, 26, 27 дні; низький - на 1, 2, 13, 14, 28 дні циклу [11].
3. Більший приріст ЧСС під час роботи, ніж у хлопців, таким чином адаптація до фізичних навантажень проходить з більшою напругою [12].
4. Тривають процеси осифікації у поясі верхніх кінцівок, які завершуються у 21-23 роки.
5. Зміна гормонального балансу організму.
6. Нерівномірний приріст внутрішніх органів по відношенню до росту скелету та м'язової системи призводить до порушення серцево-судинної діяльності, гіпо- та гіпертонії.
7. Через перебудову функцій центрально-нервової системи можливі зміни в емоційній сфері [13].

До завдань загальної фізичної підготовки дівчат у військових ліцеях можна віднести:

1. Розвиток фізичних якостей: витривалості, швидкості, гнучкості, сили, координації.
2. Зміцнення, збереження здоров'я, профілактика захворювань, покращення постави.
3. Формування уявлень про збереження здоров'я, здоровий спосіб життя.
4. Сприяння гармонійному розвитку засобами фізичного виховання.
5. Розкриття потенціалу, підвищення впевненості у своїх силах за допомогою введення варіативних модулів, факультативних занять.

6. Виховання рішучості, цілеспрямованості, ініціативи, психічної стійкості.
7. Адаптація до служби у ЗСУ.

До завдань спеціальної фізичної підготовки дівчат у військових ліцях відносяться:

1. Подолання перешкод , оволодіння прийомами рукопашного бою, прикладного плавання, метання гранати, пересування пересіченою місцевістю в пішому порядку на лижах, по твердому, м'якому, слизькому ґрунту , марш-кидків.
2. Патріотичне виховання.
3. Надання першої медичної допомоги (тактична медицина).
4. Підготовка до вступу до військових ЗВО.
5. Формування фізичної та моральної стійкості для майбутнього виконання бойових завдань[14].

Таблиця 5

Рівень прояву рухових якостей в залежності в днів менструального циклу [14, 15]

Рухові якості		Вправи	Дні менструального циклу, в які рухова якість характеризується високим рівнем прояву	Дні менструального циклу, в які рухова якість характеризується середнім рівнем прояву
Витривалість	Загальна	№ 9, 10,11	5-11, 16-24	3, 4, 15, 25
	Спеціальна	№ 31, 32, 33		
Швидкість		№13,14	5-24	3, 4, 25, 26
Сила		№ 6а,№7	4-12, 16-25	3, 15, 26, 27
Координація		№ 19, 20, 21	5-11, 15-24	3, 4, 12, 25, 26
Гнучкість		згинання, розгинання, нахили, повороти	1-12, 15-26	3-14, 27, 28

Оскільки менструація має невеликий вплив на прояв швидкісних якостей, але під час неї може спостерігатись суттєве зниження працездатності у проявах витривалості, не рекомендується виконувати

вправи № 8, 9, 10, 11, 31, 32, 33, знизити дозування силових вправ, уникати вправ на натужування [16].

Важливим показником в оцінюванні рівня фізичної підготовленості є рід військ, професійне спрямування з метою якої проходить відбір, згідно якого треба відкорегувати випробовування і фізичну підготовку жінок. Диференціація підходу не знизить ефективність фізичної підготовки, а допоможе раціонально підготувати жінок до виконання майбутніх військових завдань [7].

Висновки. Підготовка учениць військових ліцеїв має розглядатись комплексно як підготовчий етап до вступу до військових ЗВО та подальшої служби у ЗСУ. Для ефективного розвитку рухових якостей необхідно дотримуватись диференційного підходу, враховуючи фізіологічні та психологічні особливості розвитку, зміцнюючи здоров'я, що сприяє гармонійному розвитку особистості, професійній орієнтації, патріотичному вихованню. Рекомендовано урізноманітнення позаурочної роботи, що сприяє розкриттю потенціалу та збільшення мотивації до занять.

Перспективи подальших досліджень : розробка варіативних блоків для учениць, методики факультативних занять, вдосконалення нормативно-правових актів, що регулюють методику фізичної підготовки жінок у військових навчальних закладах.

Список використаних джерел

1. У нашому війську служить понад 31 тисяча жінок Режим доступу : <https://armyinform.com.ua/2021/03/v-nashomu-vijsku-sluzhyt-ponad-31-tysyacha-zhinok>

2. Кількість жінок у нашому війську за десять років збільшилась у 15 разів Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2019/09/kilkist-zhinok-u-nashomu-vijsku-za-desyat-rokiv-zbilshylas-u-15-raziv/>

3. Біла книга – 2018. Збройні Сили України.

4. Кількість жінок у військових вишах зросла вдвічі Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2020/03/kilkist-zhinok-u-vijskovykh-vyshah-zrosla-vdvichi/>

5. Проєкт наказу Міністерства оборони України “Про затвердження Стандарту спеціалізованої освіти військового профілю” Режим доступу:

<https://www.mil.gov.ua/ministry/normativno-pravova-baza/gromadske-obgovorennya/62142/standart-osvity-220321/>

6. Герой України Гордійчук: «З кожним днем жінок-фанатів військової справи буде все більше». Режим доступу : <http://www.armyfm.com.ua/geroj-ukra%D1%97ni-gord%D1%96jchuk-z-kozhnim-dnem-zh%D1%96nok---fanat%D1%96v-v%D1%96jskovo%D1%97spravi-bude-vse-b%D1%96lshe/?fbclid=IwAR1Dm-zAOatsnI2wXMU-HZG33-xFNUqAkg-zx9jYgKolrrcjlXOSP1vIT2U>

7. Управління сектором безпеки, реформа сектору безпеки та гендерні питання, Збірник інформаційно-методичних матеріалів «Гендерні питання в секторі безпеки». Женева: ДКЗС, ОБСЄ/БДПЛ, ООН Жінки.

8. Центр ДКЗС, ОБСЄ/БДПЛ, ООН Жінки (2020 рік)

9. Правила прийому до Київського військового лицюю імені Івана Богуна
Додаток 4

10. Сайт Київський військовий лицей ім. І. Богуна .Режим доступу: <http://www.kvl.mil.gov.ua>

11. Суворова Т. І. Система контролю фізичного стану дівчат 11-17 років у процесі фізичного виховання : Дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02. Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2003. 235 с.

12. Лоза Т.О. Оптимизация процесса обучения двигательным действиям в связи со специфическими особенностями женского организма: автореф. дис. на соиск. уч. степ. канд. пед. наук.:13.00.04 «Теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки (включая методику лечебно физкультури). К., 1981. 23 с.

13. Волков М.А. Дослідження фізіологічних особливостей центральної гемодинаміки у дітей шкільного віку. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2013. С. 56-61.

14. Спортивная физиология. Учебник под. ред. Я.М.Коца. М., ФиС,1986

15. Наказ Про затвердження Тимчасово настанови з фізичної підготовки в Збройних Силах України 2014р.

16. Лоза, Т. О. Дослідження рівня фізичної підготовленості дівчат підлітків на уроках фізичної культури з урахуванням особливостей жіночого організму. *Вісник ЛНУ імені Т.Г.Шевченка. Педагогічні науки : збірник наукових праць*. Луганськ: Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2010. № 17 (204), ч. 2. С.143–148.

17. Назар П.С., О.О. Шевченко, Т.П. Гусев, Медико-біологічні основи фізичної культури і спорту. Навчальний посібник. К.: Олімп. л-ра, 2013. 328 с.

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ
ОЛІМПІЙСЬКИМ, ПАРОЛІМПІЙСЬКИМ,
НЕОЛІМПІЙСЬКИМ РУХОМ ТА ПРОФЕСІЙНИМ
СПОРТОМ**

УДК 796.815:796.075.2(477.54)

КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ СУМО В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

¹**Бондар А. С.** кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

²**Байрамов Р. Х.** огли головний спеціаліст управління у справах молоді та спорту

*¹Харківська державна академія фізичної культури (м. Харків,
Україна)*

*²Управління у справах молоді та спорту Харківської обласної
державної адміністрації (м. Харків, Україна)*

Анотація. У статті представлено концептуальну модель розвитку сумо у Харківській області, яка складається з чотирьох основних взаємопов'язаних компонентів – блоків: організаційного, інформаційного, спортивно-оздоровчого, наукового.

Ключові слова: організація, управління, неолімпійський спорт, сумо, концепція, концептуальна модель.

Вступ. Сьогодні все більшою популярністю серед населення користуються єдиноборства, які не включені до програми Олімпійських ігор, серед яких тайський бокс, кікбоксинг WAKO, сумо, карате, панкратіон. Це підтверджується, з одного боку, високими спортивними досягненнями вітчизняних спортсменів на міжнародних змаганнях [4], а з іншого – науковими дослідженнями сучасних вчених, таких як Бойченко Н., Єрмаков С. Наконечний І., Пітин М., Подрігало Л., Ровна О., Романенко В., Томенко О. які вивчали особливості підготовки спортсменів, функціональні зміни під впливом занять різними видами єдиноборств.

Серед неолімпійських єдиноборств в Україні останніми роками активно розвивається сумо, що підкреслюють у своїх роботах Ананченко К., Безкоровайний С., Зантарая Г., Коробко С., Чуєв А. та ін. У Харківській області сумо з 2016 року займає лідируючі позиції серед неолімпійських видів спорту. Харківські спортсмени одні з найсильніших вітчизняних спортсменів, так до складу збірної команди України у 2020 році увійшло 26 спортсменів з Харківської області, це найбільше представництво серед областей, для порівняння Сумська область має представництво з 20 спортсменів, Вінницька – 15, Рівненська – 12, Миколаївська – 10, усі інші області – менше 10 спортсменів [1].

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні концептуальної моделі розвитку сумо у Харківській області.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження включало три етапи: на першому етапі було визначено наукову проблему та сформовано науковий апарат дослідження; на другому етапі обґрунтовано та розроблено концептуальну модель розвитку сумо з урахуванням особливостей регіону; на третьому етапі узагальнено отримані результати та сформульовані висновки дослідження. Під час виконання дослідження використувався комплекс наукових методів, зокрема теоретичні методи для аналізу наукової літератури з метою вивчення структури, складових, організаційно-управлінського забезпечення сумо в регіоні, системний аналіз дав можливість визначити роль та місце сумо у системі неолімпійського спорту, розглянути структуру та функції органів управління неолімпійським спортом, зокрема сумо, обґрунтувати та розробити концептуальну модель розвитку сумо.

Результати дослідження та їх обговорення. У Харківській області та у м. Харкові з 2016 року активно розвивається сумо, проводяться усі навчально-тренувальні збори із спеціальної підготовки до змагань різного масштабу, у тому числі Всесвітніх ігор, чемпіонату світу серед дорослих та

юніорів, чемпіонату Європи, Кубку Світу, Кубку Європи, Міжнародних рейтингових турнірів та ін. Щорічно збільшується кількість спортсменів, які займаються сумо та зростає кількість спортивних змагань, які проводяться на території Харківської області. Цьому сприяє діяльність Громадської організації «Харківська обласна федерація сумо», яка була створена у 2009 році.

Попередніми дослідженнями встановлено [2], що подальшим кроком розвитку сумо є вирішення наступних завдань:

1. удосконалення системи та структури управління сумо в Харківській області;
2. удосконалення та подальший розвиток нормативно-правової та методологічної бази;
3. формування ефективної системи підготовки кадрів з сумо;
4. розвиток інфраструктури сумо шляхом налаштування сучасних площадок для сумо та запровадження їхньої сертифікації для проведення спортивних заходів різного рівня;
5. створення та реалізація програм розвитку дитячо-юнацького сумо;
6. удосконалення системи підготовки збірних команд області з метою досягнення більш високих показників на регіональних, всеукраїнських та міжнародних змаганнях;
7. удосконалення системи змагань з сумо (від регіональних до всеукраїнських і міжнародних змагань);
8. залучення різних груп населення до масових занять сумо з метою формування здорового способу життя та формування підґрунтя для спортивного відбору у цьому виді спорту;
9. запровадження інноваційних підходів до наукового, методичного, інформаційного забезпечення розвитку сумо;
10. підвищення рівня популяризації сумо в ЗМІ (преса, телебачення, радіо, Інтернет);

11. покращення міжнародного співробітництва з метою подальшої інтеграції українського сумо у відповідне міжнародне співтовариство.

Аналіз стану розвитку сумо надає підстави для висновку щодо відсутності цільної системи управління цим процесом. Саме це стало передумовою розробки системи, яка стала концепцією розвитку сумо в Харківській області, що, своєю чергою, актуалізувало обґрунтування і розробку відповідної концептуальної моделі. Виходячи із раніш зроблених висновків про інформаційний характер концепції, природно, що і модель буде мати інформаційну структуру. Її принципова схема, наведена на рис. 1, передбачає функціонування системи із основних та взаємно пов'язаних компонентів – блоків.

Виходячи із змісту концепції розвитку сумо, як основних блоків виділені:

- організаційний, який передбачає безпосередньо організаційні, правові та методичні види діяльності, спрямовані на розвиток сумо в регіоні;
- інформаційний блок, спрямований на створенні відповідного інформаційного поля, змістом якого є інформація щодо спортивних досягнень харківських та українських сумоїстів, популяризація цього виду спорту серед населення;
- спортивно-оздоровчий, змістом якого є практичні заходи, спрямовані на розвиток спортивного та рекреаційного сумо серед населення області;
- науковий, що передбачає проведення досліджень, спрямованих на вивчення впливу цього виду спорту на організм спортсменів, підвищення ефективності їх підготовки, забезпечення зростання спортивної майстерності тощо.

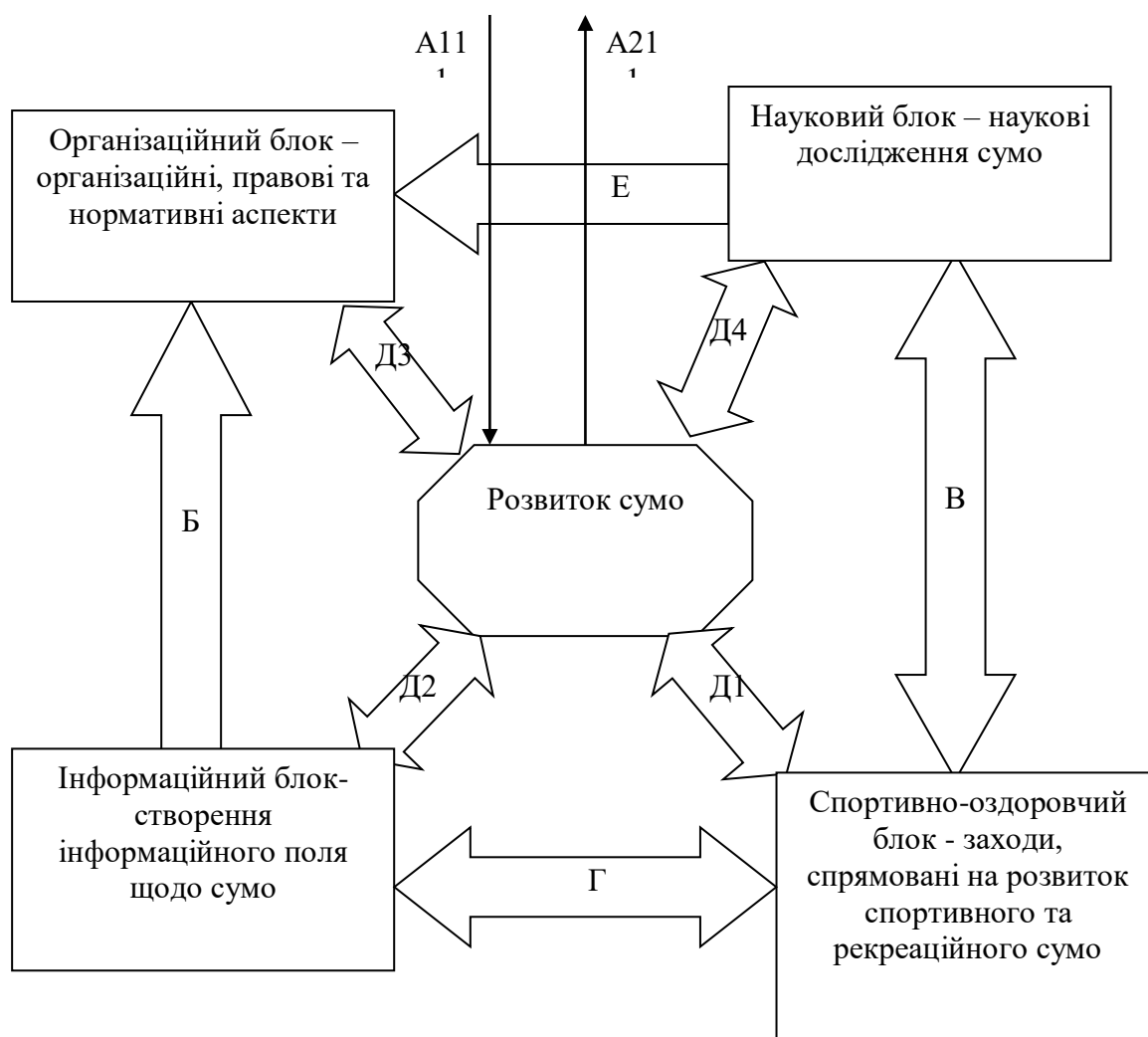

Рис. 1. Зміст та структура моделі розвитку сумо

А, Б, В, Г, Д, Е – канали інформаційно-комунікаційного забезпечення процесу розвитку сумо. A_1 – зовнішній інформаційний потік всередину, A_2 – внутрішній інформаційний потік назовні, Б – спрямованість впливу інформаційного блоку на організаційний блок, В – інформаційний канал взаємозв'язку наукового та спортивно-оздоровчого блоків, Г – інформаційний канал взаємозв'язку інформаційного та спортивно-оздоровчого блоків, Д₁ - Д₄ – інформаційні канали взаємозв'язків блоків та мети моделі, Е – спрямованість впливу наукового блоку на організаційний блок.

Запропонована модель має інформаційну структуру завдяки інформаційним зв'язкам між складовими частинами, тобто обміну

інформацією. Залежно від спрямованості сигналів інформація поділяється на дескрипторну (повідомну) і прескриптивну (наказуючу), за допомогою яких здійснюється взаємодія блоків системи, реалізуються як прямі, так і зворотні зв'язки.

На підставі отриманої дескрипторної інформації, яка характеризує і впливає на стан процесів управління, суб'єкт управління (у контексті, що розглядається, обласна федерація сумо) виробляє відповідні рішення, які і регулюють цілеспрямовану дію на систему управління.

В якості входу розробленої моделі слід вважати різноманітні джерела інформації (наукові публікації, методичні розробки фахівців практиків, публікації у засобах масової інформації тощо), присвячені сумо. Саме недостатність інформації з цих проблемних питань актуалізує необхідність виконання цільових наукових досліджень, чим вводиться у дію відповідний науковий блок моделі. Тобто, зовнішній інформаційний зв'язок (A_1) представляє собою інформацію, необхідну для якісного розвитку сумо, що надходить ззовні та здійснює загальний вплив на мету концепції, що трансформується у специфічні сигнальні потоки, які за допомогою інформаційних каналів взаємозв'язків блоків та мети моделі ($D_1 - D_4$) сприяють адаптації відповідних блоків до змін ситуації. Зазначені зв'язки відображають наявність зворотного зв'язку, коли керування системою здійснюється як завдяки трансформації самої системи, так і завдяки змінам у навколишньому середовищі. Тобто, такий зв'язок має риси як пасивного, так і активного управління моделлю.

Внутрішній інформаційний зв'язок (A_2) представляє собою інформацію, яку концептуальна модель розвитку сумо спрямовує у навколишнє середовище внаслідок своєї реалізації. У контексті, що розглядається, під ним розуміється суспільство. Вектори інформації багатогранні та залежать від реалізації окремих блоків моделі, але спрямованість інформації має спільний характер, оскільки вона призначена

для реалізації мети – розвитку та популяризації сумо на території регіону.

Організаційний блок представляє собою реалізацію організаційно-правових засад розвитку сумо на території регіону. Відповідно до змісту концепції розвитку сумо, він спрямований на створення необхідних організаційних передумов, що будуть сприяти цьому процесу, та передбачає реалізацію певних організаційних та нормативних аспектів. Зв'язок цього блоку із загальною метою концепції (канал Д₃) полягає у тому, що організаційні заходи створюють необхідні передумови для реалізації зазначеної мети. Оскільки інформація цього блоку є прескрипторною, важливою умовою його функціонування є отримання інформації від інших блоків для її аналізу та створення необхідних директивних рішень. Саме це і відбивають канали Б і Е зв'язків з інформаційним та науковим блоком моделі. Зв'язок із інформаційним блоком ілюструє створення передумов для розвитку сумо в регіоні, наприклад, коли зростання популярності цього виду спорту зумовлює прийняття відповідних директивних або рекомендованих рішень щодо створення умов для занять сумо.

Своєю чергою наповнення каналу Е досягається завдяки практичній значущості результатів наукових досліджень, реалізація яких дозволяє удосконалити організаційно-правові засади розвитку сумо на території регіону. Наприклад, це стосується принципової можливості організації підготовки з сумо у спортивних закладах різних форм власності.

У контексті, що розглядається, важливим є формування складного інформаційного потоку зв'язку спортивно-оздоровчого блоку з організаційним (канал Д₁ – Д₃). По-перше, це доводить важливе значення спортивного та рекреаційного сумо для реалізації загальної мети концепції. По-друге, стверджує принципову можливість розробки та прийняття відповідних управлінських рішень для розвитку сумо на підставі інформації про стан його професійної та рекреаційної ланки. По-третє, двосторонній характер каналу ще раз стверджує можливість впливу як суб'єктів

управління на державні служби, так і реалізацію зворотного зв'язку.

Інформаційний блок забезпечення розвитку сумо базується на внутрішній (відносно моделі) та зовнішній інформації, надходження якої можливе по інформаційним каналам A_1 , D_2 , Γ . Як відомо, якість та адекватність інформаційного забезпечення досягаються шляхом використання і заповнення всіх інформаційних каналів – директивно-відомчого, наукового, каналу передового досвіду, а також наявних джерел інформації.

Спортивно-оздоровчий блок моделі є найбільш важливим компонентом, оскільки він призначений для практичної реалізації мети моделі – удосконалення підготовки спортсменів сумо. Змістом цього блоку є заходи, спрямовані на оптимізацію підготовки спортсменів шляхом удосконалення практичної, організаційної та методичної роботи. Важлива особливість цього блоку полягає у наявності двосторонніх простих зв'язків із іншими блоками – інформаційним (канал Γ) та науковим (канал B), а також із загальною метою моделі (канал D_1). Двосторонній характер зазначених зв'язків ілюструє взаємний вплив компонентів моделі. Як інформація щодо популярності сумо сприяє зростанню показників щодо занять цим видом спорту, так і наявність результатів харківських сумоїстів є важливим чинником формування відповідного інформаційного поля.

З іншого боку, зростання популярності цього виду спорту зумовлює необхідність наукового супроводу, що виражається у проведенні відповідних наукових досліджень. Водночас, результати наукових досліджень, присвячених сумо, дозволяють оптимізувати організацію підготовки спортсменів, впровадити інноваційні технології для покращання цього процесу.

Реалізація наукового блоку моделі дозволяє сформувати та наповнити складний канал $D_4 - D_2$, який ілюструє взаємний вплив результатів наукових досліджень та інформаційного поля у галузі сумо. Представлення результатів

наукових досліджень не тільки у наукових джерелах інформації, але й в масових ЗМІ буде сприяти оптимізації інформаційного поля, заохоченню до занять сумо. Водночас, зростання інформаційного потоку щодо сумо обумовить зацікавленість науковців у дослідженнях в цій галузі.

Загальний аналіз моделі дозволяє виділити в ній низку послідовних та паралельних зв'язків (див. рис. 1), за допомогою яких здійснюється керування системою. Наявність дублювання та опосередкованих зв'язків, у контексті, що розглядається, повинна бути оцінена як свідчення надійності системи [3].

Висновки. Таким чином, на підставі проведеного дослідження вперше обґрунтовано й розроблено концептуальну модель розвитку сумо на регіональному рівні, яка має інформаційну структуру у зв'язку з тим, що у ній переважають сигнальні зв'язки (тобто обмін інформацією). З позицій теорії управління оцінені основні властивості запропонованої моделі, доведена можливість її використання.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у обґрунтуванні та розробці регіональних програм розвитку сумо.

Список використаної літератури

1. Байрамов Р. Популяризація сумо в Україні. *Науковий часопис Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2019. Вип. 68. С.12-16.

2. Байрамов Р., Бондар А. Організаційно-управлінські засади діяльності Харківської обласної федерації сумо. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. Харків, №3 (71). 2019. С. 26-31 DOI: <https://doi.org/10.15391/snsv.2019-3.004>

3. Берталанфи Л. фон. Общая теория систем – критический обзор. В кн.: Исследования по общей теории систем. Сборник переводов. М.: «Прогресс», 1969. С.25-55

4. Власенко В. Спортивний тріумф на Всесвітніх іграх. Урядовий кур'єр. 2017. 3 серп. (№143). URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/sportivnij-triumf-na-vsesvitnih-igrah/>

**ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ПРИ ТРАВМАТИЧНИХ
ПОШКОДЖЕННЯХ СПИННОГО МОЗКУ ЧЕРЕЗ ПОПАДАННЯ ПІД
КОНЯ ПІД ЧАС ЗМАГАНЬ У КІННОМУ СПОРТІ**

Бочкова Н. Л. кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри біобезпеки і здоров'я людини

Хвістані М. Г. студентка 1-го курсу факультету біомедичної інженерії

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (м. Київ, Україна)

Анотація. Особливості кінного спорту є причиною високого рівня травматизму. Саме при характерних попадань під коня або інших ударів об перешкоду, падіннях, наслідками є важкі травми хребта з ушкодженням спинного мозку і подальшим паралічем.

Ключові слова: кінний спорт, лікувальна фізична культура, стаціонарний етап, травми хребта, фізична реабілітація.

Вступ. Особливістю кінного спорту є високий рівень травматизму – кінь потужна тварина, яка завжди сильніше і швидше людини. Наприкінці ХХ століття вчені почали приділяти більше уваги травматизму в кінному спорті, його поширенню та профілактиці [5]. Узагальнюючи результати дослідження частоти травм та смертельних наслідків у кінному спорті, автори встановили що майже 20% з них були травми голови та обличчя [5]. За даними аналізу 1000 нещасних випадків у кінному спорті, пошкодження голови відзначене у 59 спостереженнях, обличчя – у 99 [5]. Падіння з коня, який скаче, за травматичною дією можна порівняти з випадінням з 5-го поверху чи з кабіни автомобіля, що рухається [3]. При падінні вершника на скаку, крім травми кінцівок, виникає тяжка травма голови внаслідок удару о землю. Найбільш небезпечними є падіння разом з конем, коли кінь накриває собою тіло людини, так як вага тварини в середньому близько 500 кг і

найчастіше відбувається розрив спинного мозку і параліч кінцівок [4]. Більша частина пошкоджень спинного мозку викликає втрату чутливості нижче місця ураження і здатності рухатися (параліч) та/або постійну недієздатність [3]. Наслідки при травматичному пошкодженні спинного мозку впливають не тільки на функціональний статус, але й спричиняють багато ускладнень: нейрогенні інфекції кишечника й сечовивідних шляхів, ортостатичну гіпотензію, переломи, тромбоз глибоких вен (ТГВ), контрактури, легеневі й серцево-судинні ускладнення та депресивні розлади [1]. Ці ускладнення безпосередньо пов'язані з тривалістю та якістю життя спортсмена-пацієнта.

Мета дослідження та завдання дослідження. *Метою роботи є визначення особливостей фізичної реабілітації хворих з травмою поперекового відділу хребта, що супроводжується пошкодженням спинного мозку.*

Завдання дослідження:

-розкрити етіологію, діагностику, клініко-фізіологічну характеристику травматичної хвороби поперекового відділу хребта з пошкодженням спинного мозку;

-визначити та охарактеризувати особливості фізичної реабілітації при травматичній хворобі поперекового відділу хребта з пошкодженням спинного мозку.

Матеріал і методи дослідження. Використовувався аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури. Діагностика травм поперекового відділу хребта з пошкодженням спинного мозку на цьому рівні базується на даних фізичного обстеження, лабораторного, рентгенографічного, неврологічного досліджень. Проводять комп'ютерну томографію (КТ), магнітно-резонансну томографію (МРТ), мієлографію (дозволяє візуалізувати нерви хребта більш чітко) [2].

Результати дослідження та їх обговорення. При травматичному пошкодженні хребта і спинного мозку основне завдання зводиться до нормалізації рухової активності хворого або вироблення компенсаторних можливостей [1]. Реалізувати його можна шляхом включення в комплекс лікувальних заходів фізичних вправ, спрямованих на стимуляцію довільних рухів кінцівок, зміцнення м'язового корсета, ослаблення патологічних реакцій (спастичного скорочення м'язів кінцівок і тулуба, навчання навичкам побутового самообслуговування і пересування) [1,2]. Найбільш прийнятною для хворих з пошкодженням спинного мозку на рівні поперекового відділу хребта є програма фізичної реабілітації з використанням комплексного підходу, яка включає лікувальну гімнастику, лікувальний масаж і фізіотерапію. Реабілітація починається з надходження до лікарні та стабілізації стану пацієнта [1]. Відновні методи та засоби мають відповідати перебігу хвороби, стану хворого, завданням періоду реабілітації. Завданнями 1 періоду стаціонарного етапу реабілітації є поліпшення нервово-психічного стану хворого, активізація легеневої вентиляції, крово- і лімфообігу, попередження пневмоній, пролежнів, неправильної установки кінцівок, контрактур, збереження тону непаралізованих м'язів. Особлива увага приділяється дихальним вправам, ортостатичним тренуванням, вправам на координацію. Важливу роль відіграють спеціальні заняття для поліпшення кишкової моторики, при рефлюксі і уролітіазі, для посилення кровопостачання спинного мозку. І період триває 2-3 тижні і відповідає строго постільному і постільно-руховому режиму. У цьому періоді застосовуються дихальні вправи (з метою попередження легневих ускладнень), пасивні рухи в проксимальних відділах кінцівок в повільному темпі з невеликою амплітудою для попередження контрактур, атрофії м'язів та болю [1]. Масаж застосовують з перших днів після операції для попередження появи пролежнів в вигляді погладжувальних і легких розтирань шкіри з камфорним спиртом областей сідниць, кутів лопаток, ліктів і п'ят [2].

Проводять масаж грудної клітки – погладжування, легке розтирання і биття по грудині в момент видиху. З першого дня хворих з ураженням спинного мозку навчають черевному типу дихання і скороченням м'язів черевного преса. Наприкінці гострого періоду пацієнт повинен навчитися самостійно переміщуватися в ліжку – слід виконувати активні вправи та вправи з опором для зміцнення м'язів верхньої кінцівки. Вправи з вагою та опором можна застосовувати з гантелями в ліжку залежно від сили м'язів пацієнта. Електрична стимуляція може застосовуватись як альтернатива при надмірній втомі після фізичних навантажень [1]. На 10-й день додаються вправи на скорочення сідниць з одночасним втягуванням м'язів промежини і заднього проходу, вихідні положення лежачи на спині і на животі [1,2]. Коляски та милиці використовуються для переміщення з ліжка. Інвалідний візок – найважливіший інструмент пацієнтів із травмами спинного мозку для адаптації в суспільстві. Інвалідні візки повинні забезпечувати оптимальну мобільність, захищати цілісність шкіри та підтримувати нормальну анатомічну поставу. У перший період занять лікувальною гімнастикою хворий 2 рази в день робить вправи з інструктором ЛФК та 4-5 разів самостійно. [1]. Після закінчення постільного режиму використовуються корсети для фіксації та підтримки хребта під час переходу в сидяче положення. Для лікування переломів верхнього поперекового відділа застосовуються корсети або пов'язки з пластикового гіпсу.

II період стаціонарного етапу – палатний руховий режим. Завдання реабілітації у II періоді – поліпшення психоемоціонального стану і діяльності серцево-судинної і дихальної систем, активізація крово- і лімфообігу, обміну речовин, трофічних процесів і регенерації в зоні травми, збереження еластичності опорно-рухового апарату, попередження тугорухливості в суглобах і контрактур, зміцнення здорових і відновлення тонуусу паретичних м'язів, стимулювання фізіологічних відправлень. ЛФК застосовують у формі ранкової гігієнічної гімнастики, лікувальної гімнастики і самостійних занять

[1, 2]. Комплекс лікувальної гімнастики складається з активних вправ для верхніх кінцівок і плечового пояса, пасивних і пасивно-активних вправ для нижніх кінцівок і тулуба з посилюючими імпульсами до руху в паретичних кінцівках і розслабленням спастичних м'язів, продовжуються дихальні вправи [2].

III період стаціонарного етапу триває від 1,5-3 місяців після травми до 3 років. Перші місяці відповідають вільному руховому режиму. Завданнями реабілітації у III періоді є вироблення здатності до самостійного пересування, засвоєння навичок самообслуговування, нормалізація діяльності дихальної та серцево-судинної систем, відновлення функцій тазових органів; розвиток опорної функції. Функціонально пацієнта має підготовленим до сидіння в ліжку або інвалідному візку, одягання та пересування [1,3]. Пацієнти, які здатні сидіти, можуть переходити на інвалідне крісло за допомогою статичних та динамічних вправ на підтримку рівноваги.

Очікувані результати після повної втрати рухової функції в кінці першого року відповідно до рівня травми:

-рівні травми L1-L2: пацієнти повністю незалежні у повсякденному житті та особистому догляді, можуть знаходитись під амбулаторним наглядом, для пересування на короткі відстані необхідні милиці, на довгі – інвалідні візки;

-рівні травми L3-L4: повністю збережена функція колінного суглоба; частково може виконуватись дорсифлексія гомілково-стопного суглоба; пацієнти можуть пересуватися за допомогою ліктьових милиць та ортезів гомілковостопних суглобів, можуть самостійно дотримуватись правил особистої гігієни.

-рівні травми L5 і нижче: незалежні у всіх видах діяльності [2].

Висновки.

1. Важкі травми поперекового відділу хребта з пошкодженням спинного мозку при заняттях кінним спортом трапляються у разі попадання під коня або інших ударів об перешкоду. Наслідками такої травми є больові відчуття в області пошкодження, важкі порушення анатомічної структури і функцій опорно-рухового апарату, висока вірогідність подальшого паралічу, втрата працездатності, можливий летальний результат. Діагноз визначається на основі даних фізичного обстеження, лабораторного, рентгенографічного, неврологічного досліджень, КТ, МРТ, мієлографії.

2. Реабілітаційні заходи мають бути спрямовані на зміцнення тону м'язів, попередження післяопераційних ускладнень та забезпечення найбільш можливого рівня рухливості та незалежності. Основними завданнями I періоду стаціонарного етапу реабілітації є поліпшення нервово-психічного стану хворого, активізація легеневої вентиляції, крово- і лімфообігу, попередження пневмоній, пролежнів, неправильної установки кінцівок, контрактур, збереження тону непаралізованих м'язів; у II періоді додається поліпшення обміну речовин, трофічних процесів і регенерації в зоні травми, збереження еластичності опорно-рухового апарату, попередження тугорухливості в суглобах і контрактур, зміцнення у здорових і відновлення тону паретичних м'язів, стимулювання фізіологічних відправлень. У III періоді мають бути вироблені здатності до самостійного пересування, засвоєння навичок самообслуговування, нормалізація діяльності дихальної та серцево-судинної систем, відновлення функцій тазових органів; розвиток опорної функції.

Список використаної літератури

1. Леонтьев М.А., Ситіна Л.В., Золоєва Г.К., Васильченко Е.М. Лікування та реабілітація пацієнтів з травматичною хворобою спинного мозку. Новосибірськ, 2003. С. 299–335.

2. Левон М., Зиневич Я., Шматова Е. Посттравматическая реабилитация и профилактика спортивного травматизма. *Спортивный вестник Придніпров'я*. 2012. №1. С. 220–224.

3. Круть М.И. Судебно-медицинская экспертиза повреждений и заболеваний, связанных с занятиями спортом. Санкт-Петербург, 1998. 164 с.

4. Barber H.M. Horseplay: Survey of accidents with horses. *Br. Med. J.* 2013. №3. С. 532–534.

5. Bixby-Hammelt D., Brooks W.H.. Common injuries in horseback riding: A review. *Sports Med.* 1990. №9. С. 36–47.

**ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ СИЛОВОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ВИТРИВАЛОСТІ ВЕСЛЯРІВ У ПРИБЕРЕЖНОМУ ВЕСЛУВАННІ НА
ЕТАПІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ.**

Омельченко О.С. кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

(м. Дніпро, Україна)

Анотація. В статті розглядається динаміка показників спеціальних якостей веслярів у прибережному веслуванні на етапі спеціалізованої базової підготовки після використання експериментальної методики.

Ключові слова: веслярі, прибережне веслування, спеціальна витривалість.

Вступ. Прибережне веслування – це веслування уздовж морського узбережжя і виходу в море. На даний час цей вид веслування інтенсивно набуває популярності та приваблює велику кількість діючих атлетів та ветеранів спорту. Прибережне веслування особливо популярне в Італії, Франції та Великобританії. Його можна зустріти у всіх куточках світу, включаючи Мальдіви. Прибережні веслувальні човни також використовуються в деяких озерах і річках, де вода, як правило, не спокійна [1].

Прибережне веслування, на відміну від веслування академічного, не має такої популярності в нашій країні на даний час. Мала кількість спортивних шкіл та клубів в Україні має у розпорядженні човни прибережного типу, а ті, в яких вони є, у більшості випадків застосовують їх для туристичного виду веслування.

Основною проблемою у прибережному веслуванні є те, що цей вид веслування не має певного наукового підґрунтя, необхідного для побудови максимально ефективного тренувального процесу. Більшість тренувальних

програм та методик, які використовуються у побудові тренувального процесу для розвитку фізичних якостей веслярів-прибережників, базуються на роботах, які виконані на основі досліджень з веслування академічного, внаслідок їх великої схожості [2, 3, 4].

У прибережному веслувальному спорті, пов'язаному як з тривалою циклічною роботою, так і силовим навантаженням, вирішальне значення для досягнення спортивних результатів мають високорозвинені якості силової та спеціальної витривалості. За останні роки накопичилася велика кількість досліджень з питань розвитку витривалості в циклічних видах спорту. Ці дослідження дають змогу створити основу для побудови нових експериментальних методик та програм, які можливо буде застосовувати у прибережному веслуванні.

Необхідно відзначити, що у системі підготовки у прибережному веслуванні проблемними є питання практичного використання накопиченого потенціалу спеціальних знань з веслування академічного і перенесення їх у систему підготовки веслярів-прибережників. Але, в той же час необхідно відзначити, що для досягнення максимальної ефективності тренувального процесу веслярів-прибережників необхідно враховувати особливості умов проходження дистанції і самої дистанції.

Тому стає очевидною необхідність систематизації практичного досвіду і результатів досліджень у цьому напрямку. Вони складають підґрунтя для проведення спеціальних досліджень з метою визначення чинників, що впливають на ефективний розвиток фізичних якостей спортсменів [5].

Враховуючи особливості змагальної дистанції у прибережному веслуванні, а також необхідність використання певних фізичних якостей, стає зрозумілим, що для підготовки веслярів з прибережного веслування необхідно використовувати декілька інший підхід в розвитку фізичних якостей, а саме спеціальної витривалості, яка відіграє значну роль в успішній змагальній діяльності спортсмена.

Мета роботи – дослідити динаміку показників силової та спеціальної витривалості веслярів у прибережному веслуванні на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Матеріали і методи дослідження. У даному дослідженні брали участь 20 атлетів віком 17-18 років. На початку експерименту достовірних розбіжностей у показниках фізичної підготовленості не спостерігалось ($p > 0,05$). При проведенні дослідження були використані наступні методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури та мережі «Internet», педагогічний експеримент, педагогічне спостереження, методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Під час аналізу науково-методичної літератури були виокремлені важливі аспекти необхідного вдосконалення фізичної підготовленості спортсменів, що у подальшому надало вагомий внесок в розробку методики для вдосконалення силової та спеціальної витривалості веслярів-прибережників на етапі спеціалізованої базової підготовки.

В експериментальній методиці було запропоновано комплекси вправ, спрямованих на розвиток силової, швидкісної, спеціальної та загальної витривалості та вправи на розвиток силових та швидкісно-силових якостей.

Для розвитку спеціальної та силової витривалості при веслуванні на ергометрі «Concept-2» навантаження було сплановане таким чином, щоб максимально відтворювати тривалу роботу на воді, а середній темп роботи становив 28-36 гребків на хвилину.

Для розвитку силових та швидкісно-силових якостей були використані такі вправи як, станова тяга з обтяженням у 120-140 кг, присідання зі штангою з обтяженням у 110-130 кг, вертикальна тяга однією рукою з обтяженням у 90% від максимуму. Також було застосовано вправи на ергометрі «Concept-2» з середнім темпом веслування 34-40 гребків за хвилину.

Для окремого розвитку силової витривалості були застосовані такі вправи як, тяга штанги лежачи з обтяженням у 45 кг, присідання зі штангою 7 хвилин з обтяженням у 45 кг, ривок штанги з обтяженням у 45-50 кг, горизонтальна тяга з обтяженням у 40-65 кг, з темпом у 25-30 разів за хвилину, жим штанги лежачи з обтяженням у 60-80 кг, жим ногами лежачи на спині з обтяженням у 200-260 кг та вистрибування з положення сидячи у такому порядку:

- 1) з 6 підходів по 70 разів до 8 підходів по 70 разів;
- 2) з 6 підходів по 80 разів до 8 підходів по 80 разів;
- 3) з 6 підходів по 90 разів до 8 підходів по 90 разів.

Порядок підвищення навантаження полягає у щотижневому збільшенні кількості підходів та кількості вистрибувань з подальшим переходом до наступного завдання.

Для розвитку загальної витривалості були використані такі вправи як біг по гірській місцевості на різні дистанції, інтервальний біг з навантаженням між інтервалами, біг “фартлек”, біг із прискоренням та тривалий біг.

Контрольна група тренувалась за традиційною методикою, яка використовується тренерами під час занять, експериментальна група – з використанням методики на вдосконалення позначених якостей.

Аналіз тестування фізичних здібностей веслярів після використання методики показав наступні результати (табл.1)

Аналіз результатів показників спеціальної витривалості веслярів з прибережного веслування контрольної та експериментальної груп після експерименту показав наступні результати: за результатами першого тесту «біг 100 м» спортсмени експериментальної групи покращили результати на 1,37%, а спортсмени контрольної групи покращили результати на 0,68%.

Таблиця 1

Показники загальної фізичної підготовленості веслярів контрольної та експериментальної груп ($\bar{x} \pm S$)

Показники	Етап експ-ту	$\bar{x} \pm S$		V, %		P
		ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	
Біг 100м, с	до	14,7±0,19	14,9±0,21	0,76	0,78	>0.05
	після	14,5±0,18	14,8±0,15	0,58	0,67	
Тяга штанги лежачи 240 разів, 45 кг., хв.:с	до	9,39±0,18	9,38±0,20	1,12	0,93	<0.05
	після	9,35±0,52	9,36±0,58	0,90	1,09	
Біг 3000 м, хв.:с	до	12,23±0,08	12,22±0,10	2,16	2,34	<0.05
	після	12,16±0,08	12,18±0,10	2,71	3,26	
Веслування на ергометрі 500 м, хв.:с	до	1,46±0,2	1,47±0,1	0,31	0,34	<0.05
	після	1,39±0,6	1,41±0,3	0,26	0,27	
Веслування на ергометрі 2000 м, хв.:с	до	6,56±4,19	6,55±4,20	0,54	1,12	<0.05
	після	6,49±4,19	6,50±4,20	0,53	1,02	
Веслування в човні (1х) 4000 м, хв.:с	до	16,51±10,8	16,52±9,4	2,57	3,15	<0.05
	після	16,48±10,3	16,50±11,4	2,35	1,45	

За результатами другого тесту «тяга штанги лежачи 240 разів» з вагою 45 кг спортсмени експериментальної групи покращили результати на 4,26%, а спортсмени контрольної групи – на 2,13%.

Покращення результатів на 5,72% у спортсменів експериментальної групи було зафіксовано за результатами тесту «біг 3000 м», а у спортсменів контрольної групи на 3,27%.

Результати тестування спеціальних фізичних якостей веслярів за допомогою тесту «веслування на ергометрі 500 м» показали покращення результатів у спортсменів експериментальної групи на 4,7%, а у спортсменів контрольної групи – на 4,1%.

За результатами останніх двох тестів «веслування на ергометрі 2000 м» та «веслування на дистанцію 4000 м» спортсмени експериментальної групи покращили результати від 1,1 до 1,8%, а у веслярів контрольної групи позитивні зміни спостерігались в межах 0,8-1,2%.

Висновки.

1. Досліджено динаміку показників силової та спеціальної витривалості веслярів у прибережному веслуванні на етапі спеціалізованої базової підготовки.

2. Результати використання експериментальної методики свідчать про покращення показників фізичної підготовленості веслярів-прибережників.

Перспективи подальших досліджень полягають у розширенні та доповненні тренувальних комплексів для вдосконалення фізичних якостей веслярів-прибережників.

Список використаної літератури

1. Сайт світового академічного веслування [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrrowing.com.ua/>

2. Дун Ч., Дьяченко А.Ю. Вплив спеціальної силової підготовки на специфічні компоненти функціонального забезпечення спеціальної роботоздатності спортсменів у веслуванні академічному. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. Київ: НУФВСУ, 20219. С.52-56.

3. Егоренко Л.А. Особенности прохождения дистанции в академической гребле при соревнованиях на эргометрах (тезисы) / Научная сессия профессорско-преподавательского состава научных сотрудников и аспирантов по итогам НИР 2001г. Сборник докладов / Л.А. Егоренко. – С-Пб., ГУЭФ, 2002.

4. Омельченко О.С., Сідак М.В. Особливості показників висококваліфікованих веслярів при проходженні змагальної дистанції на тренажері «Concept-2». *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. Кам'янець-Подільський, вересень № 16 (2020 р), С. 42-46 doi: 10.32626/2309-8082.2020-16.42-46

5. Платонов В. М. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: учебник для тренеров: в 2 кн. К.: Олимпийская литература, 2016. Кн.1. 2015. 680 с.

ВПЛИВ ВЖИВАННЯ МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ НА КІСТКОВО-М'ЯЗОВУ СИСТЕМУ СПОРТСМЕНІВ

Сергієвич Є.О. студентка

Кривицька Н.А. старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту

*Заклад освіти «Гродненський державний університет імені Янки
Купали», Республіка Білорусь*

***Анотація.** У даній статті розглядається вплив вживання молочних продуктів на кістково-м'язову систему спортсменів. При вивченні наукової літератури були визначені основні складові та властивості молочних продуктів. Для оцінки впливу молочних продуктів на кістково-м'язову систему спортсменів проводилося анкетування.*

***Ключові слова:** кістково-м'язова система, молочні продукти, спортсмени, спорт, спортивні тренування.*

Вступ. У сучасному спорті одним з головних завдань в системі підготовки юних спортсменів є проблема формування адекватного харчування. Не так давно існувала думка, що молочні білки, що містяться в молочних продуктах, які не входять в концепцію здорового харчування, нібито згубно впливаючи на наш організм. Однак зараз безліч експертів сходяться на думці, що здорове харчування – це в першу чергу збалансоване харчування. І молочні білки (казеїн, глобуліни, альбуміни і ін.) Також входять в це поняття.

Білки, які знаходяться в молоці, містять всі 20 амінокислот, необхідних людині, в тому числі і незамінні амінокислоти (лізин, триптофан, метіонін), які не синтезуються в організмі людини і обов'язково повинні поступати з харчуванням. Даний факт робить молоко унікальним і повноцінним за складом [1].

Так само молоко багате різними макро- і мікроелементами (кальцій, магній, калій, натрій, фосфор, хлор і сірка). Роль кальцію в організмі людини велика: він становить основу кісткової тканини, бере участь у формуванні кісток, дентину і емалі зубів. Також кальцій необхідний для процесів м'язового скорочення, нервового збудження, секреції гормонів, він бере участь в процесах кровотворення і підтримує кислотно-основну рівновагу організму. Порушення обміну кальцію в клітинах можуть стати причиною порушень роботи серцевого м'яза [3].

Всупереч раніше поширеній думці про шкоду молока для спортсменів, сьогодні стало відомо, що казеїн позитивно впливає на швидкість формування м'язової і кісткової тканин. А сироваткові білки (глобулін і альбуміни), крім того, що сприяють формуванню м'язової тканини, ще й позитивно впливають на метаболізм.

Молочний білок – є одним з найбільш цінних тваринних білків. За переварюваності білки молока знаходяться на першому місці, випереджаючи навіть білки м'яса, риби і злаків. Засвоюваність білків молока становить 96-97%. Крім того, що молочні білки допомагають боротися з надлишками холестерину, вони ще мають відмінне антистресову дію [1].

Фахівці лабораторії фармакології і спортивного харчування НДІ фізкультури і спорту Республіки Білорусь вважають, що найбільш корисними є вітчизняне молоко і молочні продукти. У завезених (з метою збільшення тривалості термінів зберігання продукту) використовується велика кількість консервантів, що не сприятливо впливають на якість продукції.

Молоко і молочні продукти відносять до найбільш поширених продуктів харчування, що входять до складу раціонів всіх категорій населення (наприклад, товрог собі можуть дозволити як професійні спортсмени, так і самі початківці, у яких немає таких фінансів)

Це пояснюється унікальним складом і властивостями молока, а також можливістю виробити з нього велика кількість різноманітних продуктів харчування.

При виборі молочної основи спортсмени віддають перевагу кисломолочним продуктам. Вибір кисломолочного компонента обумовлений не тільки дієтичними, а й лікувальними властивостями, які формуються в молоці в результаті мікробіологічних і біохімічних процесів.

Вплив ферментних систем молочнокислих бактерій на молочний білок при сквашиванні викликає розпад на більш прості, а також доступні для засвоєння речовини. Органічні кислоти в згустках впливають на секреторну діяльність шлунка і кишечника. Вони підсилюють виділення ферментів залозами травного тракту, що прискорює переварювання і покращує засвоєння їжі [2].

З огляду на всі позитивні властивості молочного протеїну, зовсім не дивно, що люди перестали його боятися і тепер, навпаки, виявляють до нього підвищений інтерес [1].

Мета дослідження. Вивчити вплив вживання молочних продуктів на кістково-м'язову систему спортсменів.

Методами даного дослідження були аналіз та узагальнення науково-методичної літератури та ресурсів інтернету, анкетування.

Результати дослідження та їх обговорення. Для вивчення питання про вплив молочних продуктів нами був проведений експеримент серед студентів, за фахом фізична культура, факультету фізичної культури ГрГУ ім. Я. Купали. В експерименті взяло участь 25 студентів, з яких 10 дівчат і 15 юнаків. Всі студенти ставляться до основної медичної групи.

Всі студенти активно займаються спортом, беруть участь в міських, обласних та республіканських змаганнях, а також багато хто має спортивний розряд або звання (10 студентів – I дорослий, 6 студентів – II дорослий, 4 студента – КМС).

На підставі отриманих даних було визначено, що більшість (60%) студентів вживають молочні продукти хоча б раз в день, деякі студенти (23%) вживають молочні продукти раз в пару днів, а інші зовсім відмовилися від продуктів молочної промисловості.

На питання «Якщо вживаєте, то які молочні продукти Ви віддаєте перевагу?», 71% студентів відповіли «сир», 55% – «молоко/кефір», 79% – «сир». Більшість студентів намагаються не вживати глазуровані сирки і йогурт. Незважаючи на це, 67% респондентів вживають сир щодня. Також багато студентів (79%) споживають молоко/кефір раз в 2 дня.

З питання «Як Ви вважаєте, молочні продукти позитивно впливають на кістково-м'язову систему людини?» 83% студентів вважають, що молочні продукти позитивно впливають на кістково-м'язову систему людини, інші (17%) вважають, що вживання молочних продуктів несприятливо впливає на здоров'я.

Для з'ясування причин такого негативного думки, що молочні продукти, було поставлене таке запитання «Якщо негативно, то чому?». Більшість спортсменів (75%) відповіли, що в молочних продуктах міститься лактоза, яка підвищує рівень інсуліну. Ряд студентів (25%) вважають, що молочні продукти затримують воду в організмі і порушує роботу шлунково-кишкового тракту.

У деяких спортсменів (40%) був період в житті, коли вони повністю виключали молочні продукти зі свого раціону. У більшості (28%) цей досвід викликав погіршення самопочуття: занепад сил – 90% учнів, проблеми з зубами – 50%, безсоння – 20%.

Дані симптоми часто спостерігається при дефіциті мінеральних речовин. При нестачі магнію спостерігається занепад сил, при нестачі кальцію – проблеми з зубами і волоссям, а при нестачі калію часто настає безсоння.

Щоб простежити залежність розвитку кістково-м'язової системи від вживання молочних продуктів, студентам було запропоновано наступне питання: «Як часто у Вас були переломи кінцівок?», На який були отримані такі відповіді: часто – 17% студентів (переважно це студенти, які не вживають молочні продукти), рідко – 23% (переважно це студенти, які вживають молочні продукти раз в пару днів), ніколи не було переломів – 60% (переважно це студенти, які вживають молочні продукти, особливо сир, практично кожен день).

З цією ж метою було поставлене таке запитання: «Як часто у Вас бувають м'язові судоми?». Відповіді на нього були отримані наступні: по кілька разів на день – 14% студентів, 1 раз в пару днів – 21%, практично не буває судом – 65%. Це пояснюється нестачею мінеральних речовин в організмі. Дуже часто судоми спостерігаються при нестачі в організмі калію, кальцію і магнію, а також вітамінів: D, E, A.

Так само 20% спортсменів часто відчують біль в суглобах під час/після заняття спортом, що залишилася частина студентів дана проблема не турбує.

Також спортсменам було запропоновано оцінити своє самопочуття після фізичного навантаження на заняттях за шкалою від 1 до 10. 75% студентів оцінили своє самопочуття в 9 балів, 10% – в 6 балів, 8% – в 4 бали і 7% – в 3 бали.

Висновки. Таким чином, з вивченої літератури і результатами анкетного опитування можна простежити зв'язок між споживанням молочних продуктів і розвитком кістково-м'язової системи. На підставі отриманих даних було визначено, що більшість студентів вживають молочні продукти практично щодня. Також дана група учнів прекрасно себе почуває після фізичного навантаження і не мають ніяких проблем зі здоров'ям.

Студенти, які практично повністю відмовилися від молочних продуктів, відчують себе на багато гірше після фізичного навантаження на

заняттях, страждають м'язовими судомами, невеликими запамороченнями, болями в суглобах. Для них характерна підвищена стомлюваність, безсоння і проблеми з зубами.

Перспективи подальших досліджень. Ми вважаємо, що результати проведеного нами дослідження будуть корисні, як інформація для тренерів, так і для самих спортсменів в процесі формування їх раціону.

Список використаних джерел

1. Miltex (milktechnologynext) [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://miltex.by/articles/health-lifestyle/trends/> – Дата доступу: 22.04.2021.
2. Лілішенцева А.Н., Сафронова Д.А., Комарова Н.В. Науково-практичний центр Національної академії наук Білорусії з продовольства, м.Мінськ. *Харчова промисловість*. 2008. № 7. С. 13–14.
3. Шилін Д.Є. Кальцій, вітамін D і формування здорового скелета: навчальний посібник для лікарів, клінічних ординаторів, інтернів, студентів / Д.Є. Шилін; Міністерство охорони здоров'я і соціального розвитку РФ, ГОУ ВПО «Московський державний медико-стоматологічний університет Міністерства охорони здоров'я і соціального розвитку РФ», Кафедра репродуктивної медицини та хірургії ФПДО. – М.: [б. в.], 2008. – 59 с.

**ФІЛОСОФСЬКІ, ІСТОРИЧНІ, ПСИХОЛОГІЧНІ ТА
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
І СПОРТУ**

УДК 159.923.3

СИНДРОМ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВИГОРАННЯ У СПОРТСМЕНІВ

Авер'янова К.Є. студентка 5 курсу

Почерніна М. Г. викладач кафедри фізичного виховання та здоров'я

Харківський національний медичний університет (м. Харків, Україна)

Анотація. У статті викладено інформацію про невелике дослідження, що розкриває проблему психологічного вигорання серед спортсменів та коротко викладена інформація про певну систематизацію знань у цій галузі.

Ключові слова: психологічне вигорання, спорт, стреси, напруження, перенавантаження.

Вступ. Раніше термін «психологічне вигорання» використовувався, в основному, при згадці про цілком суспільні професії, такі як: педагоги, соціальні працівники, лікарі. В нинішній час у зв'язку зі збільшеним інтересом суспільства та медіа до спорту та здорового способу життя зросло психологічне напруження серед спортсменів. Дослідження даної проблеми розпочалися відносно недавно, а саме на початку 80-х років минулого століття. Увагу слід звернути зокрема на дослідження Р. Сміта, який дав найпоширеніше визначення психічного вигорання. Він стверджував, що це реакція на хронічний стрес, що включає в себе фізичні, поведінкові та когнітивні компоненти. В подальшому психологічне вигорання у спортсменів було визначено у вигляді трикомпонентної конструкції: емоційного/фізичного виснаження, зменшення почуття досягнення і знецінення досягнень. Дана модель була розроблена спортивним психологом Т. Рідеком на основі концепції психічного вигорання К. Маслач і С. Джексон, тільки замість деперсоналізації (появи у фахівців негативних почуттів по

відношенню до суб'єктів своєї праці) автором був введений компонент «знецінення спортивних досягнень». На наш погляд, дана конструкція найбільш повно відображає ознаки психічного вигорання в спортивній діяльності та є надійним інструментом його вимірювання.

Відтак можна виділити 4 основних групи симптомів психічного вигорання у спортсменів:

1. Фізичні: хронічна втома, порушення сну, диспептичні розлади, хронічні головні болі та відчуття хронічної перевтоми, погіршення стану імунітету, знижений рівень фізичної активності.

2. Емоційні: депресивність, постійна напруга, важкість у контакті з оточуючими, лабільність настрою, немотивована тривожність, роздратованість.

3. Поведінкові: часте зловживання ліками, психоактивними речовинами, відсутність інтересу до спорту та відсутність зацікавленості виступати в змаганнях, зникнення прагнення до перемоги та лідерства, зниження результативності, міжособистісні проблеми.

4. Когнітивні: негативні настанови, переоцінка цінностей, думки про те, що спорт вимагає надмірних зусиль від особистості спортсмена.

На протязі останніх років було розроблено декілька концепцій щодо причин формування психологічного вигорання у спортсменів. Серед них, зокрема, можна виділити когнітивно-афективну модель Р. Сміта, модель включеності в спорт Г. Шмідта та Г. Штейна, модель закріпленої негативної відповіді на стрес Дж. Сільви, модель одномірного розвитку ідентичності і зовнішнього контролю Дж. Коакли. У нашій країні проблему психологічного вигорання у спортсменів не досліджували поглиблено і відповідно бракує даних, щоб виділити точні причини цього явища.

Мета дослідження та завдання дослідження: визначити синдром психологічного вигорання у спортсменів в залежності від віку та статі за

трьома основними показниками: емоційне виснаження, деперсоналізація і редукція особистісних досягнень.

Матеріали і методи дослідження: Опитувальник, щодо психологічного вигорання, що розроблений на основі моделі К. Маслач і С. Джексон. Тестування спортсменів в режимі он-лайн.

Відповідно кожному показнику відповідає номер твердження, а сума балів свідчить про його вираженість. Для підрахунку значень показників необхідно скласти цифри відповідно до відповідей в таблиці 1. Максимальна сума балів надана для перевірки отриманого числового значення.

Таблиця 1

Показники синдрому вигорання

Показники	Номер	Максимальна сума
Емоційне виснаження	1,2,3,6,8,13,14,16,20	54
Деперсоналізація	5,10,11,15,22	30
Редукція особистісних досягнень	4,7,9,12,17,18,19,21	48

Низький рівень свідчить про відсутність проявів синдрому психологічного вигорання, середній – про початок формування цього синдрому та потребу в наданні психологічної допомоги, щодо його запобігання. Високий рівень свідчить про сформований синдром вигорання.

Таблиця 2

Ступінь вираженості синдрому вигорання

Показники	Низький	Середній	Високий
Емоційне виснаження	0-15	16-24	25 і більше
Деперсоналізація	0-5	6-10	11 і більше
Редукція особистісних досягнень	37 і більше	36-31	30 і менше

За наданою інструкцією необхідно було відмітити позначкою бал, що відповідав частоті переживання відповідного емоційного стану, що був наведений в твердженнях. 0 балів – ніколи, 1 бал – дуже рідко, 2 бали – рідко, 3 бали – іноді, 4 бали – часто, 5 балів – дуже часто, 6 балів – завжди [1].

Опитувальник складається з наступних питань:

1. Я відчуваю себе емоційно спустошеним.
2. До кінця робочого дня я відчуваю себе наче вичавлений лимон.

3. Відчуваю себе стомленим після пробудження та, коли маю йти на роботу.
4. Я добре розумію, що відчують мої партнери та використовую це в інтересах справи.
5. Я спілкуюся з моїми колегами без зайвих емоцій
6. Я відчуваю себе повним енергії та натхнення.
7. Я вмю знаходити рішення в конфліктних ситуаціях.
8. Я відчуваю апатію та роздратованість.
9. Я можу позитивно повпливати на продуктивність моїх колег.
10. Останнім часом я став надто байдужим до моїх колег.
11. Оточуючі швидше втомлюють мене ніж радують.
12. У мене багато планів і я вірю у їх здійснення.
13. Я відчуваю все більше життєвих розчарувань.
14. Я відчуваю байдужість та втрату інтересу до багатьох речей, які раніше радували мене.
15. Буває таке, що мені байдуже, що відбувається з моїми колегами.
16. Мені хочеться усамітнитися і відпочити від усіх і усього.
17. Я легко можу створити позитивну атмосферу при спілкуванні.
18. Я легко спілкуюся з людьми, незалежно від їх положення і соціального статусу.
19. Я встигаю багато чого зробити за день.
20. Я відчуваю себе на грані можливостей.
21. Я ще багато чого можу досягти в своєму житті.
22. Буває таке, що начальство та колеги перекладають на мене свої проблеми та обов'язки.

Результати дослідження та їх обговорення. У режимі он-лайн ми провели тестування вибірки спортсменів кількістю 100 осіб, що складалася з осіб обох статей, віком від 20 до 40 років за опитувальником. Для полегшення обробки отриманих результатів ми розділили опитаних на чотири категорії: 20-25 років (50 опитаних осіб в категорії), 25-30 років (20

опитаних осіб в категоріях), 30-35 років (20 опитаних осіб в категорії), 35-40 років (10 опитаних осіб в категорії). Відповідні результати подали у відсотковому відношенні у вигляді таблиці 3.

Таблиця 3

Подання результатів дослідження

Віковий проміжок	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
20-25 років (50 осіб)	75%	20%	5%
25-30 років (20 осіб)	70%	20%	10%
30-35 років (20 осіб)	55%	35%	10%
35-40 років(10 осіб)	50%	15%	35%

Висновки. Виходячи з отриманих даних цілком ясно видніється тенденція до збільшення кількості випадків формування синдрому психологічного вигорання зі збільшенням вікового показника. Старші люди, відповідно за тих чи інших причин продемонстрували частіше настання у них психологічного вигорання. На це можуть впливати різні причини, такі як: спортивний стаж, кількість отриманих травм, особистісні та сімейні проблеми, незадоволеність досягнутим, віковий фактор, стан здоров'я та імунітету, втрата перспективності, втрата віри в себе та впевненості.

Перспективи подальших досліджень. Дослідження в даній сфері є досить перспективними, оскільки немає точної статистики про вплив конкретних факторів на формування з віком синдрому психологічного вигорання у спортсменів. Однак, на нашу думку дане дослідження має носити більш глобальний характер для отримання точних та розширених результатів

Список використаної літератури

1. Гібсон Дж.Л., Іванцевич Д.М., Доннеллі Д.Х.-мл. Організації: поведінка, структура, процеси. - 8-е видавництво. М.: ІНФРА-М, 2000. С. 274-275.

КОНЦЕПТ ПОЗААКАДЕМІЧНОСТІ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Жукова Г. В. кандидат педагогічних наук

Булгакова Т. М. кандидат педагогічних наук

Національний університет фізичного виховання і спорту України

(м. Київ, Україна)

Анотація. У статті розглядаються ключові орієнтири сучасної системи фізичної культури у сфері освіти. Знання і професійні навички даного напрямку можна отримувати позаакадемічно, тобто не в сфері академічної освіти.

Ключові слова: позаакадемічна освіта, процес навчання, освіта, фізична культура.

Вступ. Уявлення про освіту, її дуальність як отримання набору культурних норм, знань і навичок, формування і поділ суспільства приводить до іншого, відмінного від звичного, погляду на можливості і напрями удосконалення фізичної культури у сфері освіти. Найбільш адекватною, простою і прийнятною сферою онтологізації освіти є перш за все сепарація у соціумі потреби в академічній і позаакадемічній освіті. Позаакадемічна освіта нагороджує своїх учнів кращим відповідним знанням, вони більш вмотивовані знайти роботу по спеціальності. Л. Корчагіна обґрунтовує навчання впродовж життя, що є напрямом позаакадемічної освіти, як створення всіх необхідних умов для отримання необхідної людині, суспільству і державі освіти [3]; вчені Дж. Семейна, Р. Велденб, Х. Хейкеб, С. Влейтенб та Х. Бошусенз наголошують на тому, що позаакадемічна освіта забезпечує поєднання людиною вроджених здібностей та знань [5]. Позаакадемічна освіта фахівців фізичної культури і спорту здійснюється на

основі приватної або громадської ініціативи та є експериментальним полем для впровадження новітніх технологій.

Метою дослідження є обумовлення вагомої ролі позаакадемічної світи як актуального виду освіти впродовж життя фахівців у галузі фізичної культури і спорту.

Методами дослідження стали аналітичні та синтезуючі. Аналітичні методи стали в нагоді під час відбору релевантної інформації із всієї наявної, що була отримана в результаті первинної обробки першоджерел. Синтезуючі методи допомогли ґрунтовно розглянути особливості науково-пізнавальної діяльності. Також були застосовані кількісні та якісні методи, вивчення наукової літератури, нормативних і правових документів, статистичних даних, аналітичних матеріалів.

Результати дослідження та їх обговорення. Будь-яка зі сфер буття людини схильна сьогодні до істотних трансформацій. Радикальні зміни зазнає і сфера фізичної культури і спорту, і, перш за все, підстави і зміст освіти. Адекватне вирішення життєво важливих питань багато в чому залежить від того, якою мірою і на якій соціальній основі люди зможуть забезпечити управління руховою активністю, якими ціннісними та цільовими критеріями буде керуватися людство. Все це робить актуальним вивчення критеріїв вибору виду освіти, оцінки ефективності людської діяльності та, в зв'язку з цим, філософського аналізу сутності визначення мети й діяльності людини взагалі. Це обумовлено рядом істотних факторів, до яких відносяться глибинні зміни в суспільно-політичному і економічному устрої, тенденції глобалізації і антиглобалістські прагнення, відповідність освіти України Болонському процесу та пов'язані з цим надії і острахи. Все більш явно відчувається і усвідомлюється криза колишньої моделі освіти і неоднозначне ставлення до спроб її реформування. Всі ці процеси супроводжуються різноманітними інноваціями в сфері теорії та практики освіти, породжуючи, таким чином, необхідність загального аналізу і зіставлення різних, а часто

протилежних за своїми глибинними філософськими підставами, методологічних установок.

В українській мові є широко вживаним слово «концепт», що означає мовознавчий, культурологічний, лінгвістичний образ мислення. Термінологічною стороною є його фіксація, значення, опис, структура у мові. Терміни «концепт» і «поняття» є дуже близькими, хоча, при більш детальному розгляді можна відмітити, що «поняття» – це система логічних термінів, яка складається із судження і умовиводу, а концепт охоплює і судження, і умовивід, і основні характеристики об'єкта [1, с. 128]. Концептом позаакадемічної освіти є особистий чи колективний образ освіти, навчання, учіння, предметів, явищ, навколишнього світу, які є похідними від породжених базовою точкою свідомості і представлених в освіті різноманітними засобами умінь і навичок. Концепт має складну структуру, зміст якої лише частково може бути виявлено через засоби його репрезентації. Пов'язано це з тим, що всі освітні засоби в їх сукупності дають лише загальне уявлення про зміст концепту у освіті. Концепт може бути окремим змістом і цілою концептуальною структурою, що включає інші концепти і задає інші ступені абстракції.

Слід зазначити, що позаакадемічне спрямування фізичної культури у сфері освіти, зазвичай, є лише проміжним етапом, яке спонукає перетворити вміння спочатку в навичку, потім в машинальний, автоматичний режим дії. Траєкторія технологізації і автоматизації освіти, де відхилення від норми, стандарту, способу результату зведено до мінімуму, призводить до відчуження від людини. Важливим аспектом позаакадемічної освіти, до якої входять неформальна і інформальна складові, є також той факт, що в основу всіх технологічних схем закладається процес навчання практичним навичкам фізичної культури.

Загальними тенденціями філософії освіти в двадцять першому столітті є, по-перше, усвідомлення кризи системи освіти, філософської думки та

педагогічного мислення як вираження духовної ситуації нашого часу, по-друге, труднощі у визначенні ідеалів і цілей освіти, що відповідає новим вимогам науково-технічної цивілізації і формуванню інформаційного суспільства, і, по-третє – пошук нових філософських концепцій, що можуть забезпечити впровадження обґрунтування системи освіти та педагогічної теорії і практики [2].

Предметом особливої уваги та осмислення фізичної культури і спорту стають базові ідеї побудови традиційних і нових концепцій освітньої теорії і практики. Необхідний філософсько-методологічний системний і комплексний аналіз, що врахує особливості позаакадемічного навчання, як концепту культури, пов'язаний, в першу чергу, з такими основними типами буття, як природа, суспільство і людина. Людина має здатність до прогнозування, передбачення розвитку подій і широко використовує це як в повсякденному житті, так і в науковій діяльності. Тому цілком природним виглядає прагнення перенести цю здатність на галузь фізичної культури, освіти, навчитися передбачати зміни в житті і заздалегідь готуватися до них. Така стратегія дозволила б не тільки економити освітні ресурси, але і досягати кращої якості життя та діяльності. Властивість випередження виникає в позаакадемічній освіті саме як якісно новий механізм її формування. В основі системи накопичених протягом століть наукових узагальнень не просто виділяються загальні моменти, але і застосовуються особливі логічні прийоми, рухова активність, позаакадемічність, які вважають критеріями науковості. Одним з подібних прийомів є онтологізація, коли в формулювання педагогічних процесів вводяться поняття, запозичені з інших сформованих теорій, буття, існування, які досить точно відображають її зміст і значення. Застосовуючи подібні прийоми, вчені формулюють закономірності педагогічної науки – емпіричні узагальнення, що відображають повторювані, необхідні, суттєві відносини і зв'язок між

окремими і зовні протилежними, але внутрішньо єдиними властивостями і сторонами явищ.

Ряд категорій, з якими так чи інакше пов'язана позаакадемічна освіта, складають якість, властивість, майстерність, компетенція. Вони постають як компонент професійності людини, як група властивостей, що визначають здатність особистості виконувати певну групу дій або певний комплекс завдань діяльності у фізичній культурі і спорті [4]. Якість людини в освітньому просторі є відображенням якості освіти. Проблема моделювання діяльності людини лежить в основі процесу цілепокладання в управлінні якістю освіти на всіх рівнях – державному, регіональному та освітнього закладу.

Вирішення освітніх проблем потрібно для побудови онтологічних конструкцій як певних відповідей на питання. Не буває абсолютно вільних, без посилок мислення, без гарантій повного усвідомлення передумов виникнення позаакадемічної освіти. Труднощі постановки освітніх проблем полягають в тому, що саме їх формулювання уже включає явні і неявні онтологічні допущення. Подальша постановка проблем позаакадемічної освіти здійснюється вже в термінах постульованої базової структури. Спроба забезпечити позаакадемічність фізичної культури у сфері освіти не залежить від заданих в термінології елементів, які ведуть лише до крайньої розпливчастості, а відповідає організації освітньої системи.

Базова структура онтології в деякому сенсі створюється саме для полегшення вирішення проблем позаакадемічної освіти. Тому цей підхід полягає в прямому використанні освітніх характеристик базової структури фізичної культури і спорту. Якщо цього виявляється недостатньо, то структура доповнюється, уточнюється, перш за все, розробці підлягає взаємозв'язок між її компонентами. При цьому зберігається спрямованість на спільність, щоб рішення проблеми не закривало можливості використання організації широкого кола освітніх питань.

Висновки. Стрімкий процес модернізації освіти, що потребує швидкості перетворення, зміни поглядів, підходів, освіти в цілому, вступає в суперечність з ментальністю людини. Трансформаційні складові розробляються і створюються роками, прагнуть удосконалити існуючі стереотипи навчання. Іманентно змінюючи реальність, фахівець у галузі фізичної культури і спорту може переорієнтуватися від академічної до позаакадемічної освіти, що полегшить можливість побудови його концептуальної моделі, розкриє пізнання як експлікацію, глибинний сенс і цінність буття. Методологія сучасної освіти, інтегруючи онтологічний і аксіологічний концепти, зможе доповнити функцію розвитку людини ціннісною складовою, в якій прагнення до постійного навчання стане її метою і засобом, суспільно і особистісно значущим змістом буття.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Особливо перспективними напрямками подальшої роботи вважаємо дослідження підходів у навчанні фахівців фізичної культури і спорту, які допоможуть вирішити проблему встановлення взаємозв'язків між освітніми концептами.

Список використаної літератури

1. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Киев: Гнозис, 2004. 389 с.
2. Кивлюк О. П. Неформальна освіта в концепції lifelong learning. *Освітній дискурс: збірник наукових праць*. 2017. № 1. С. 22–34.
3. Корчагіна Л. М. Навчання впродовж життя як пріоритетний напрямок модернізації управління освітою в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 3 (22) С. 326–332.
4. Петровська Т. В. Майстерність спортивного педагога: навч. посіб. Київ: Олімпійська л-ра, 2015. 184 с.
5. Semeijna J., Veldenb R., Heijkeb H., Vleutenb C., Boshuizenc H. Competence indicators in academic education and early labour market success of graduates in health sciences. *Journal of Education and Work*. 2006. Vol. 19. No. 4. P. 383–413.

**ПРЕСА 1918 РОКУ ЯК ДЖЕРЕЛО ІСТОРІОГРАФІЇ УКРАЇНСЬКОГО
СПОРТУ (НА ПРИКЛАДІ ЖУРНАЛІВ «ЮЖНЫЙ СПОРТ» ТА
«ЕКАТЕРИНОСЛАВСКИЙ СПОРТ»)**

Лях-Породько О. О. кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Національний університет фізичного виховання і спорту України
(м. Київ, Україна)

Анотація. У статті проаналізовано спеціалізовану спортивну періодичну пресу в Україні у 1918 році. З'ясовано роль преси на розвиток спортивного руху. Визначено генезис формування спортивної преси в Україні у роки визвольних змагань.

Ключові слова: спорт, історіографія, Україна, преса.

Вступ. Історіографія займає чільне місце у науковому дослідженні та осмисленні історичних джерел, явищ, процесів у різних сферах життєдіяльності суспільства. Спорт як невід'ємна складова соціуму має свої специфічні тенденції розвитку й особливості становлення на різних історичних етапах. Саме для глибшого й об'єктивного аналізу минулого спортивного, разом з тим і олімпійського руху слід використовувати такий інструмент як – історіографія.

Найпоширенішим в історичному генезисі й аналізі минулого є дослідження періодичної преси. Адже видання численних газет чи журналів супроводжувалось накопиченням цінної інформації. Водночас збережені першодруки є невичерпним джерелом історії спорту.

У час переосмислення свого спортивного минулого й особливо у зв'язку з започаткуванням нової наукової теми «Історіографія олімпійських видів спорту як джерело вивчення олімпійської спадщини» на 2021-2025 роки на кафедрі історії та теорії олімпійського спорту Національного

університету фізичного виховання і спорту України актуальним є дослідження історіографії періодичної преси в Україні.

Мета дослідження – здійснити аналіз історіографії спортивної преси в Україні у 1918 році.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури та першоджерел, описовий метод.

Результати досліджень та їх обговорення. Унікальним джерелом пізнання історії українського спорту є преса. Засоби масової інформації (друковані) у сучасну пору не витримують конкуренції з електронними аналогами (блогами, сайтами). Однак друкована преса є винятково корисна для історіографії й здійснення досліджень у контексті збереження національної пам'яті.

У різні роки в Україні (за часів Австро-Угорської чи Російської імперії або Польщі, СРСР, Чехословаччини, Румунії) видавалось чимало спеціалізованої спортивної преси. Однак є історичний період в Україні, коли б на перший погляд видання спортивної преси не мало би бути взагалі. Це часи визвольних змагань 1917 – 1921 років.

Ймовірність видання в Україні тих років бодай одного спортивного часопису викликало здивування. Однак на подив у 1918 році налагодили видання спортивних журналів у Києві «Южный спорт» та Катеринославі (нині Дніпро) «Екатеринославский спорт».

Унікальність цих спортивних журналів не викликає сумніву. Бо ж в ті роки це єдині спеціалізовані журнали в Україні. Разом з тим й понині немає чіткого розуміння значущості цих журналів. Адже їх в Україні лише 2 екземпляри! По одному номеру кожного.

Цілком ймовірно, що при недбайливому ставленні до збереження таких цінних першоджерел, ми можемо лишитися взагалі з нічим. Хоча слід запевнити, що вони насправду зберігаються у бібліотечних фондах («Южный спорт» - у Державній науковій архівній бібліотеці, а «Екатеринославский

спорт» - у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського), але їх фізичний стан «сумний».

Детального аналізу потребують зміст, контекст, спрямованість, тираж, автори й звісно історична складова розвитку спорту в Україні у 1918 році.

Отже, почну з журналу «Екатеринославский спорт», бо його перший номер був надрукований 5 травня 1918 року. Київський журнал почав виходити у жовтні цього ж року.

Наведу цитату зі вступної статті про ідею видання журналу: «Необходимость издания местного спортивного журнала настолько назрела, что уже ясно осознавалась всеми интересующимися каким-либо видом спорта. Удовлетворяя общее внимание, объединенные спортивные общества г. Екатеринослава предприняли издание собственного органа. Редакционный комитет, приступая к осуществлению этой задачи, твердо верит, что наш первый местный спортивный орган, удовлетворит запросы и желания спортсменов, и имея основную задачу – объединение, будет развиваться и из скромных размеров своего первого номера превратится в большой журнал. Вся жизнь местных спортивных обществ будет возможно полно освещаться на страницах нашего журнала, который имея связь с крупными спортивными центрами, будет оповещать читателей о спорте вне Екатеринослава и за рубежом. Оригинальные статьи, корреспонденции, отчеты и состязательные календари будут своевременно помещаться в еженедельных номерах журнала. Редакция надеется на дружный отклик читателей спортсменов и бодро начинает свое дело» [1].

Тепер від теорії перейдемо до статистики та технічної інформації про сам журнал. Одразу скажу, що було опубліковано 7 номерів «Екатеринославского спорту». Однак я зустрів лише тільки один і саме номер перший. У всіх кого я питав про існування цього журналу немає інформації або ж вони взагалі не чули про такий журнал. А запитував я у досвідчених істориків спорту, колекціонерів. Окремо я звертався до місцевих

любителів історії міста Дніпро, але й вони не знають нічого і ні про цей журнал. Хоча я припускаю, що десь у когось у приватній колекції може зберігатись примірник або ж й не один номер «Екатеринославського спорту».

Отже, «Екатеринославський спорт» - щотижневий орган Катеринославських спортивних товариств: «Сокіл», Яхт-Клуб, Футбольної Ліги, «Маккабі», Студентського спортивного товариства та організації Бой-Скаутів, який виходив по неділях. № 1 вийшов 5 травня 1918 року на Великдень! Мав лише 4 сторінки (з огляду на випадкові технічні проблеми журнал мав такий печатний обсяг). Припускаю, що наступні номери були значно більшими.

Контора та редакція журналу розміщувалась у павільйоні на площі товариства «Сокіл» (Пушкінський проспект при II реальному училищі). Редактор – З. А. Потехін, секретар – А. В. Зіскінд. Видавець – об'єднані спортивні товариства міста Катеринослав.

Гаслом журналу було «У здоровому тілі здоровий дух». Мовою журналу була російська. Тимчасова ціна № 1 становила 35 копійок.

У першому ж номері, на першій сторінці були поміщені дві статті: «От редакции» та «К юношеству». На сторінці 2 та 3 були надруковані статті про футбол, Яхт-Клуб, товариство «Сокіл» та у деталях розповідалось про спільне засідання представників спортивних товариств Катеринослава, на якому було прийнято рішення про видання журналу.

Нажаль у журналі не вказано, хто є авторами статей, окрім А. Зіскінда. Є ще декілька авторських позначень, але лише у вигляді криптонімів або псевдоніму.

Грунтовно й інформативно було описано спортивне життя товариства «Сокіл». Окремо до найменших дрібниць деталізовано перебіг футбольних подій: склади команд, результати, переходи з однієї команди в іншу, суддівство, проблеми функціонування, інвентар, перспективи розвитку, війна, військовополонені, загиблі й багато іншого.

На 4 сторінці було поміщені здебільшого інформаційні повідомлення про діяльність товариства «Маккабі», звістки про спортивне життя у Києві та Харкові, а також календарі змагань Яхт-Клубу та Футбольної Ліги.

Я не буду зараз детально описувати кожен статтю, а запропоную всім хто бажає ознайомитись з першоджерелом у фондах бібліотеки.

№ 2 журналу «Южный спорт» вийшов у неділю 20 жовтня 1918 року. Природно стверджую, що мав би бути № 1, а ось чи були наступні після другого, то це залишається загадкою! До речі ціна київського спортивного журналу була 3 рублі.

Процитую анотацію журналу: «Большой еженедельный богато и художественно иллюстрированный журнал, посвященный вопросам физического развития и всем видам спорта, и издаваемый по образцу европейских изданий того ж типа».

Журнал мав власних кореспондентів та фотографів по всіх містах України та за кордоном. У журналі працювали спеціальні художники-ілюстратори. До спортивної тематики додавалась хроніка провінції, відділ гри в шахи, авіації та повітроплавання. У сезон кінних перегонів журнал випускав особливий бюлетень, напередодні змагань з детальною програмою.

Із журналом співпрацювали: А. А. Пашковська, Н. Т. Сорокин, С. С. Гродецький (голова Футбольної Ліги), Л. В. Ангельм, L. Donsen, Л. Л. Добровольський, професор В. В. Дубянський, І. В. Литвиненко (товариство «Сокіл»), А. Козловський (товариство «Світозар»), В. Пасинкевич, М. Столяревський (товариство «Маккабі»), М. Горський, Ю. Каравай, С. Заремба, льотчик В. В. Топоров та інші.

Серед художників журналу були відомі митці: Н. М. Попов, Б. В. Силкин, М. А. Козик, К. Д. Трофименко, В. І. Пастухов, Л. Є. Жворжицька.

Редактор – Ю. Л. Кузьмин, видавець – М. М. Гальперін. Розміщувалась редакція за адресою: Київ, вулиця Інститутська, 13.

Зміст № 2 був такий: «Для пам'яті» М. Горського, «Ритмичекая пластика» Л. А. Пашковська, «Матч бокса» L. Donsen, «Стихи» В. Кашаурова, Хроніка, Шахи, Ілюстрації. Журнал мав 9 сторінок.

У № 2 детально було описано спортивне життя Києва (боротьба, футбол, веслувальний спорт, кінні перегони, авіація й окремо по товариствам – «Сокіл», «Маккабі», Яхт-Клуб, «Світозар» тощо), Україна (Одеса, Миколаїв, Полтава) та подано інформацію про спорт за кордоном (Німеччина, Швеція, Норвегія, Данія) [2].

Таким чином, ми маємо надзвичайно чудову нагоду зберегти нашу історію та пам'ять за допомогою преси як джерела історіографії. Без перебільшення неймовірним є те, що хоча б декілька екземплярів цих журналів збереглося до наших днів. Наші спортивні знання завдяки інформації у журналах збагачуються й достеменно ми знаємо, що навіть у 1918 році спортивне життя в Україні розвивалось.

Список використаних джерел

1. От редакции. *Екатеринославский спорт*. 1918. № 1. С. 1 – 2.
2. Хроника . *Южный спорт*. 1918. № 2. С. 6 – 7.

РОЛЬ СПОРТИВНОГО ВОЛОНТЕРСТВА В ОСОБИСТІСНОМУ І ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ СТУДЕНТІВ

Петренко І. В. доцент, кандидат наук з фізичного виховання та спорту

*Харківська державна академія фізичної культури (м. Харків,
Україна)*

Анотація. У статті розглядається роль спортивної волонтерської діяльності в процесі особистісного і професійного становлення студентської молоді, розкриваються виховний потенціал і педагогічні можливості волонтерства.

Ключові слова: заклад вищої освіти, спортивна волонтерська діяльність, особистісно-професійне становлення студентів.

Вступ. У сучасному світі волонтерство набуло статусу невід'ємного і як ніколи актуального соціально-культурного феномену, який характеризує будь-яке високорозвинене і цивілізоване суспільство, пріоритетами якого виступають гуманістичні цінності. Волонтерська діяльність створює умови для формування особистості, яка відрізняється активною життєвою позицією, конструктивним мисленням, вмінням самостійно приймати рішення, проявляти ініціативу, долати труднощі професійного, соціального і особистісного характеру, надає широке коло можливостей для самореалізації молоді і студентів в різних сферах і галузях життя [3]. Як свідчить світовий досвід, волонтери, в тому числі спортивні, є прикладом солідарності та самовідданої праці як під час організації та проведення Олімпійських, Паралімпійських ігор та інших змагань, так і при вирішенні багатьох соціальних і економічних завдань [4].

Аналіз науково-дослідної літератури дає змогу констатувати, що вивченню волонтерської діяльності присвячені дослідження таких вітчизняних та іноземних дослідників, як І.Д. Зверєва, 1998; А.Й. Капська,

2001; О.В. Безпалько, 2007; Т.Л. Лях, 2009; Ю.В. Кривенко, 2015; Д.М. Горелов, 2015; M Nylund, 2000; M Lester, 2011; S. Salamon, 2011. Окремі аспекти спортивного волонтерства як різновиду волонтерської діяльності висвітлені у роботах А.С. Бондар, 2016, 2017; Є.В. Гончаренка, 2010, К.І. Левківа, Т. Макуца, 2013, С.Ф. Матвеева, 2013, І. В. Петренко, 2015, 2016, 2017, В.В. Приходька 2017.

Міжнародна практика показує, що систематична підтримка волонтерів спортивного спрямування в системі мотивації і стимулювання є одним з дієвих інструментів волонтерського менеджменту [2]. З огляду на триваючі бюджетні обмеження, цілком ймовірно, що фізкультурно-спортивні організації при проведенні різних проєктів, програм, змагань і заходів будуть відчувати постійну потребу в волонтерському персоналі.

Метою нашого дослідження є обґрунтування ролі спортивного волонтерства в особистісному і професійному становленні студентів.

Матеріал і методи дослідження: розкрито значення спортивної волонтерської діяльності як: засобу фахової підготовки студентів; ресурсу, здатного активізувати творчу ініціативу молодих людей; основу для самореалізації та самоорганізації; можливість у повному обсязі і з певною мотивацією використовувати набуті теоретичні знання на практиці; певного етапу становлення особистості. Обґрунтованість отриманих результатів забезпечена використанням таких наукових методів як: спостереження, узагальнення – для збору та узагальнення інформації, аналіз і синтез – при визначенні ролі спортивного волонтерства в особистісному і професійному становленні студентів.

Результати дослідження та їх обговорення. Характерною особливістю спортивного волонтерського руху в Україні є включення в добровольчу діяльність молоді у віці від 15 до 25 років, тому проблема волонтерства молоді набуває особливої ваги і значення. Молодь, в тому числі студенти, становлять рушійну силу для розвитку волонтерства в країні,

являють собою культурний, інтелектуальний, репродуктивний, соціально-економічний резерв будь-якої держави.

Потенціал волонтерської діяльності в повній мірі повинен використовуватися в системі вищої освіти, так як вона сприяє розвитку однієї з найбільш важливих функцій ЗВО – формуванню майбутніх лідерів, готових приймати управлінські рішення, керуючись принципами загальнолюдської моралі. Спільна участь в добровольчій діяльності адміністрації закладу вищої освіти, викладачів, студентів, магістрів, аспірантів, випускників є ефективним способом розвитку потенційних здібностей, становлення характеру студентів, виховання ініціативи, відповідальності і працьовитості.

На сучасному етапі не завжди ті, хто займаються волонтерською діяльністю, мають можливість в повному обсязі і з певною мотивацією використовувати набуті теоретичні знання на практиці. Тому етап практико-орієнтованої організації (менеджменту) волонтерської діяльності в студентській громаді є одним з найважливіших аспектів підготовки студентів до здійснення волонтерської роботи. Якість і результат навчання залежать від того, в які види діяльності і яким чином студент був включений, наскільки зацікавлено він навчався, як ставився до ЗВО і скільки часу приділяв різним видам академічної діяльності в процесі навчання.

Особливим є той аспект, коли функції волонтерської роботи тісно пов'язані з майбутньою спеціальністю, адже робота на добровільних засадах відіграє важливу роль в розвитку обізнаності студентів щодо професійної орієнтації та професійної практики. Важливо, щоб студентське волонтерство було профільним, щоб громадська діяльність допомагала молодим людям удосконалювати свої професійні навички, і в нашому випадку, спортивне волонтерство виступає як засіб професійної підготовки студентів.

Участь в спортивній волонтерській діяльності часто – це шлях до оплачуваної роботи, тут завжди є можливість студенту проявити і зарекомендувати себе з кращого боку, апробувати свої вміння, розвинути

професійні компетенції, визначитися з вибором життєвого шляху і своєї майбутньої професійною кар'єрою.

Феномен спортивної волонтерської діяльності відноситься до процесу формування відповідального громадянина, вихованню діяльної і творчої особистості, виконання суспільно корисної роботи. Дані риси волонтерства тісно поєднуються з цілями і завданнями виховного процесу в системі освіти.

Волонтерська діяльність з педагогічної точки зору має значний психолого-педагогічний потенціал, який, перш за все, проявляється в реалізації виховної, освітньої та розвиваючої функцій. Так аналіз волонтерської практики показав, що організація і участь в спортивній волонтерській діяльності сприяє розвитку у молодих людей таких особистісних якостей, як: потреба у спілкуванні, комунікативний контроль і макіавеллізм, впевненість в собі, товариськість, безконфліктність, емпатія. Розвиток комунікативної компетентності студентів-волонтерів передбачає використання всього набору засобів, орієнтованих на розвиток суб'єктно-суб'єктних (продуктивних, особистісних сторін спілкування) і суб'єктно-об'єктних (репродуктивних) складових. Спостерігається динаміка в розвитку творчого потенціалу, гнучкості та нормативності поведінки, збільшується потреба молодих людей в саморозвитку і самовдосконаленні [5].

Крім того, профільна волонтерська робота, як ресурс, здатний активізувати творчу ініціативу молодих людей, може бути пов'язана з науково-дослідною діяльністю, сприяє поліпшенню предметних знань студентів, результатом якої є різноманітність потенційно цікавих тем досліджень в рамках курсових, кваліфікаційних та магістерських робіт. Наукові досягнення можуть стати в нагоді волонтерам при здійсненні їх функцій. Волонтерська діяльність відкрита до застосування всього нового, тому наукові розробки, що мають прикладний характер, особливо затребувані волонтерським середовищем [1].

Студенти можуть також здійснювати спортивну волонтерську діяльність з метою поліпшення резюме, в пошуках можливості для працевлаштування, з метою з'ясування, чи підійде їм обрана професія. Будучи джерелом цікавого дозвілля і соціальних зв'язків, ця діяльність надає основу для самореалізації та самоорганізації, сприяє реалізації однієї з головних завдань інноваційної освіти – актуалізації «людського в людині» на основі ціннісно-сміслового самовизначення студентської молоді.

Розвиток спортивної волонтерської діяльності в закладі вищої освіти та залучення до неї молоді дозволяє вирішити цілу низку завдань, які стоять перед ЗВО, як то: виховна політика, професійна підготовка, іміджева політика (створення сприятливого іміджу ЗВО на регіональному та всеукраїнському рівнях), соціально-економічний розвиток регіону і країни за рахунок підвищення соціальної активності молоді. За допомогою волонтерства студенти можуть внести свій вклад в розвиток відносин ЗВО з цільовою аудиторією: налагодити партнерські відносини з місцевими органами виконавчої влади, державними органами управління у сфері фізичної культури та спорту, громадськими та приватними організаціями і установами.

Висновок. Найважливішим завданням сучасних закладів вищої освіти є формування професійної еліти суспільства, соціально-відповідальних, активних громадян. Однією з результативних педагогічних технологій в цьому є організація волонтерської діяльності серед студентів. Важливо, щоб студентське волонтерство було профільним. Участь в спортивній волонтерській діяльності є засобом професійної підготовки студентів закладів фізкультурно-спортивного профілю, надає основу для самореалізації та самоорганізації, дозволяє прискорити придбання життєвого досвіду, сприяє вихованню діяльного і творчої особистості.

Перспективи подальших досліджень полягають в подальшому розкритті сучасних тенденцій розвитку спортивного волонтерства в Україні та світі.

Список використаної літератури

1. Голуб В. Л. Державне визнання волонтерської діяльності як чинник розвитку взаємовідносин держави та суспільства. *Теорія та практика державного управління*. 2014. Вип. 4 (47). С. 110–118.
2. Горєлов Д. М. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доповідь. Київ. НІСД, 2015. 36 с.
3. Інформаційний матеріал щодо волонтерства // Сайт Міністерства соціальної політики України. 2015. 01.12. URL: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=184301&cat_id=160017 (дата звернення 23.04.2021).
4. Петренко І. В. Організаційні аспекти підготовки спортивних волонтерів. *Науковий часопис Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова*. Київ, 2017. №1(82)17. С. 52-55.
5. Петренко І. В., Гант О. Є., Бондар А. С. Комунікативна компетентність спортивних волонтерів. *Слобожанський науково-спортивний вісник : наук. – теорет. журн.* Харків, 2017. № 1. С. 84-87.

ДЕБЮТНИЙ ВИСТУП ПРЕДСТАВНИКІВ УКРАЇНИ НА ВСЕСВІТНІЙ УНІВЕРСІАДІ 1959 РОКУ

¹**Степанюк С.І.** кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання

¹**Городинська І.В.** кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання

¹**Коваль В.Ю.** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання

²**Ткачук В. П.** кандидат педагогічних наук, голова циклової комісії

¹*Херсонський державний університет (м. Херсон, Україна)*

²*Івано-Франківський коледж фізичного виховання Національного університету фізичного виховання і спорту України (м. Івано-Франківськ, Україна)*

***Анотація.** В статті проаналізовано результати виступу представників України на Всесвітній універсіаді 1959 року.*

***Ключові слова:** всесоюзні змагання, студентський спортивний рух, ФІСУ, Універсіада.*

Постановка проблеми. Своєрідне та особливе місце у розвитку міжнародного спортивного руху посідають комплексні міжнародні спортивні змагання – Всесвітні студентські ігри (Універсіади). Вони проводяться під головуванням Міжнародної федерації університетського спорту ФІСУ. Їх проведення відбувається двічі в олімпійському циклі. Все більше вони привертають увагу фахівців фізичного виховання та спорту [3]. Разом з тим, значна частина олімпійських національних збірних складається саме з студентів-спортсменів. Саме ними встановлюється велика кількість світових рекордів, здобувається чимало медалей [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Нажаль, у вітчизняній науковій та науково-методичній літературі недостатньо аналітичної інформації саме з історії та організації, статистики та специфіки розвитку національного студентського спорту. Бракує достовірної інформації про представництво та здобутки українських спортсменів-студентів на внутрішній та міжнародних спортивних аренах.

Вважаємо, що об'єктивний науковий аналіз дебютного виступу представників України на Всесвітній універсіаді у 1959 року є актуальною проблемою теорії та історії вітчизняного фізичного виховання.

Тому **метою** нашого дослідження став аналіз виступів студентів-спортсменів України на Всесвітній універсіаді 1959 року.

Основними **методами** нашого дослідження були: аналіз літературних джерел, статистичної інформації мережі “Інтернет.

Організація дослідження здійснювалася на теоретико-аналітичному рівні.

Результати дослідження та їх обговорення. Початком участі радянських, а разом з тим і українських студентів-спортсменів у змаганнях світового рівня став 1949 рік. Саме цього року під час II Всесвітнього фестивалю молоді та студентів у Будапешті і відбулися Університетські ігри. Приймаючи у них участь, збірна колишнього СРСР, перш за все, боролась за політичний престиж. Разом з тим, боротьба за перемогу була спробою набуття міжнародного та спортивного досвіду. Цього рік Радянська команда досягла неабиякого успіху. Ними було здобуто на Університетських іграх 114 із 134 золотих медалей. Саме це дозволило їм посісти перше загальнокомандне місце [4, 5].

У липні 1951 року відбулася I Всесоюзна студентська спартакіада. Це була етапна подія у спортивному житті ЗВО. В подальшому ці змагання стають оглядом спортивної роботи у ЗВО. Разом з тим, ще й важливим

етапом підготовки найсильніших атлетів саме для участі в Універсіадах та Олімпійських іграх.

Маємо зауважимо, що в 50-ті роки ХХ століття чітко вирізняється активна участь студентів України у республіканських та всесоюзних змаганнях ДСТ “Здоров’я” та “Наука”. Саме на ці два товариства було покладено координацію діяльності спортивних клубів ЗВО та об’єднання студентів-спортсменів.

Спортсмени-студенти України мали чималі досягнення на всесоюзних та міжнародних змаганнях. Але, нажаль, резерви вузівського спорту використовувалися нерационально. Спортсмени-студенти були членами різних ДСТ. Це залежало від відомчого підпорядкування ЗВО. Спортивні організації університетів та педагогічних інститутів були членами ДСТ “Наука”. В цей час спортсмени інститутів фізкультури виступали за збірні команди ДСТ “Іскра” та “Медик”. Студенти політехнічних ЗВО були об’єднані в ДСТ “Металург”, “Харчовик” та “Шахтар”.

Президія Всесоюзної Центральної Ради Профспілок у жовтні 1957 року ухвалила рішення про упорядкування структури профспілкових фізкультурних організацій. Цього ж року створюється студентське спортивне товариство “Буревісник”. Вся робота студентського спортивного товариства “Буревісник” будувалася на діяльності низових громадських організацій, тобто спортивних клубів. Це, в свою чергу, створило передумови для формування цілісної системи розвитку спорту вищої школи [2]. Таким чином, Всесоюзне добровільне спортивне товариство “Буревісник”, стає тією організацією, яка об’єднує студентів, професорсько-викладацький склад та співробітників закладів вищої освіти, а також членів їх сімей.

У 1959 році збірна команда колишнього Радянського Союзу бере участь в Універсіаді, яка відбувається в Турині. Саме починаючи з 1959 року українські спортсмени починають приймати участь у Всесвітніх універсіадах. Включно до 1991 року українські спортсмени-студенти беруть участь у

міжнародних студентських змаганнях у складі радянських збірних. Необхідно було докласти чимало зусиль, аби виявити учасників представників України у Всесвітніх універсіадах. Вивчено документальні матеріали, які доводять виступи радянських збірних команд у цих змаганнях. Зазначимо, що в архівних документах не завжди містяться посилання на походження і школу, яку представляв спортсмен. Це значно ускладнює завдання дослідження і стає серйозною науковою проблемою. Однак, ми здійснили спробу і дослідили представництво України у змаганнях студентів на Універсіаді в Турині у 1959 році за інформацією, яку змогли відшукати. Всесвітні універсіади починаючи з 1959 року набули неофіційного статусу олімпійських ігор студентів. Вони об'єднали студентські спортивні організації більше ста країн світу. Отже, 985 спортсменів у складі збірних команд 45 країн світу взяли участь Універсіаді 1959 року. У їх числі і збірна колишнього Радянського Союзу [1].

Таблиця 1

Українські спортсмени у складі збірної Радянського Союзу на Універсіаді в Турині 1959 р.

Прізвище, ім'я	Вид спорту	Результат	Нагорода
Александров	легка атлетика (стрибках у висоту)	1.96 м	бронзова
Баглей Микола	баскетбол		золота
Вальтін Альберт	баскетбол		золота
Виставкін Юрій	баскетбол		золота
Гладун Вадим	баскетбол		золота
Кузнецов Василь	легка атлетика (п'ятиборство)	4006 очок	золота
Ляхов Володимир	легка атлетика (метання диску)	52.79 м	срібна
Петренко Ігор	легка атлетика	410 см	–

Рюмін Євген	фехтування (рапіри)		золота
Ряховський Олег	легка атлетика (потрійний стрибок)	15.74 м	золота
Самоцвітов Анатолій	легка атлетика (метання молота)	63.61 м	срібна
Стремоухов Володимир	баскетбол		золота

Примітки: 1) у таблиці наведені дані, які вдалося відшукати;

2) прізвища і результати українських спортсменів виділені жирним шрифтом.

Програма Універсіади включала 7 видів спорту: легка атлетика, фехтування, плавання, теніс, баскетбол, волейбол та водне поло. Спортсмени-студенти колишнього Радянського Союзу брали участь у п'яти видах. До складу збірної увійшли 45 спортсменів товариства “Буревісник”. Серед них 16 найсильніших легкоатлетів: Василь Кузнецов, Олег Ряховський, Анатолій Самоцветов, Галина Попова, Ігор Петренко, Неллі Єлісеєва, Валентина Балод, Володимир Ляхов, Ельвіра Озоліна, Валентин Белкін та ін. [4].

Їх спортивні результати вражають. У п'ятиборстві золоту нагороду здобув Василь Кузнецов. Його результат – 4006 очок. У потрійному стрибку переміг Олег Ряховський з результатом 15,74 м. Срібну нагороду у метанні диску з результатом 52,79 м здобув Володимир Ляхов. У Анатолія Самоцвітова також срібна нагорода з метання молота. Його результат становив – 63,61 м. У стрибках у висоту бронзову нагороду здобув Александров з результатом 1,96 м.

У складі делегації радянської збірної із 45 осіб було сім українських спортсменів. Це баскетболісти Микола Баглей, Володимир Стремоухов, Вадим Гладун, Альберт Вальтін, Юрій Виставкін, фехтувальник Євген Рюмін та легкоатлет Ігор Петренко. Ці семеро спортсменів здобули шість золотих

нагород. П'ять – отримали баскетболісти. Одну, за перемогу в командних змаганнях на рапірах, Є. Рюмін. Нажаль, Петренко І. у першому стрибку отримав травму і з результатом 410 см завершив змагання на шостому місці [4].

Загалом збіркою було здобуто: 11 золотих, 7 срібних та 4 бронзові нагороди.

Висновки. Отже, 1959 рік став важливим етапом в історії розвитку студентського спортивного руху в Україні. Сьогодні Універсиади мають важливе виховне значення. Вони об'єднують студентів усіх континентів. Сприяють підвищенню спортивного результату і саме вони є тим важливим етапом під час підготовки до Ігор Олімпіад.

Всесвітні Універсиади давно переросли свої спортивні рамки. Вони перетворились на всесвітній молодіжний форум, який сприяє укріпленню взаєморозуміння, дружби і співробітництва.

Тому ми з упевненістю можемо констатувати, що Всесвітні студентські ігри мають право називатися “малою Олімпіадою”. Саме за кількістю учасників та за рівнем підготовки їм не має рівних після Олімпійських ігор.

Перспективи подальших досліджень. Вважаємо, що подальше дослідження різних аспектів розвитку студентського спортивного руху в Україні сприятиме удосконаленню системи фізичного виховання учнів та студентської молоді.

Список використаної літератури

1. Виставкін Ю. В дні Універсиади. *Радянський спорт*. 1959. 15 верес. С. 4.
2. Основные постановления, приказы и инструкции по вопросам Советской физической культуры и спорта 1917-1957 гг. /Сост. И.Г Чудинов. М.: Физкультура и спорт. 1959. С. 302.
3. Степанюк С. Еволюція проведення міжнародних спортивних змагань у системі студентського спортивного руху. *Молода спортивна наука України: Зб. наук. статей з галузі фіз. культури та спорту*. Вип. 6. Л., 2002. Т. 1 С. 119-124.

4. Степанюк С.І. Студентський спортивний рух: історія, сьогодення та майбутнє. Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. 132 с.

5. Степанюк С. Роль і значення Всесвітніх фестивалів молоді і студентів у розвитку студентського спортивного руху. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. Пр. під ред. Єрмакова С.С. Харків: ХДАДМ (ХХІІІ), 2002. №10. С. 32-38.*

**ЕКОНОМІКА, ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА
ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ**

УДК 330.131.7:368.025.6

**НАПРЯМКИ СКОРОЧЕННЯ РИЗИКІВ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ**

Леонова Ю. О. кандидат економічних наук, доцент

*Харківська державна академія фізичної культури (м. Харків,
Україна)*

Анотація. У проведеному дослідженні було узагальнено напрямки скорочення ризиків у підприємницькій діяльності у сфері фізичної культури та спорту та визначено основні ризики підприємців-початківців. Також було виділено основні принципи управління ризиками та узагальнено етапи процесу управління ними.

Ключові слова: ризики, підприємницька діяльність, страхування ризиків, фізична культура, спорт, внутрішнє середовище, зовнішнє середовище.

Вступ. Зміни в національній економіці в умовах глибокої кризи, необхідність виходу з кризи та забезпечення в перспективі стійкого економічного зростання неможливі без формування цивілізованого підприємництва, органічним компонентом якого є ризик. В умовах ринкових відносин проблема оцінки й попередження ризику набуває самостійного теоретичного і практичного значення як важлива складова теорії і практики управління. Ризик є одним із ключових елементів підприємницької діяльності. Розвиток ризикових ситуацій може призвести як до збитків чи упущеної вигоди, так і до збільшення прибутку. У сучасній економічній літературі достатньо уваги приділяється управлінню підприємницькими ризиками. На сьогодні проблеми невизначеності та ризику у діяльності

вітчизняних підприємств розглядаються у працях українських та зарубіжних учених: Воронкової В. Г., Беліченко А. Г., Желябіна В. О. [1], Гой І. В., Смелянської Т. П. [2], Кравченко В. А. [3], Цигилик І. І., Криховецької З. М., Паневник Т. М. [4], Шепеленко О. В. [5] та ін. На даний момент не склалося однозначного тлумачення сутності підприємницьких ризиків навіть в зарубіжній економічній літературі через складність самого поняття, використання його для позначення інших економічних понять, недостатнього теоретичного вивчення цього явища у вітчизняній економіці, ігнорування його в українському господарському законодавстві тощо.

Мета роботи – визначити напрямки скорочення ризиків у підприємницькій діяльності у сфері фізичної культури та спорту у сучасних умовах. **Завдання дослідження:**

1. Визначити та узагальнити напрямки скорочення ризиків у підприємницькій діяльності.
2. Узагальнити етапи процесу управління ними.

Матеріал і методи дослідження: теоретичні та практичні дослідження вітчизняних вчених, наукова література; методи порівняння, синтезу, аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення. Ризики у підприємницькій діяльності багато в чому визначаються залежністю від зовнішнього середовища (політичних, природно-кліматичних, соціальних й інших зовнішніх чинників) та внутрішніх факторів (спеціалізація, матеріально-технічна база, кадрова політика, маркетинг, фінанси, менеджмент тощо).

Скорочення розміру та рівня ризику – це не тільки вибір та використання методів з управління ризиком. Це ще й здійснення прогнозування, організації, регулювання, координації, стимулювання і контролю [1].

Узагальненими напрямками скорочення ризиків у підприємницькій діяльності у сфері фізичної культури та спорту можуть бути:

залучення до розробки проекту компетентних партнерів, компаньйонів та консультантів;

глибоке передпроектне опрацювання супутніх проблем;

прогнозування тенденцій розвитку ринкової кон'юнктури, попиту на цю продукцію чи послуги;

розподіл ризику між учасниками проекту та його співвиконавцями;

страхування ризиків;

резервування коштів на покриття непередбачених витрат.

При прийнятті рішень, поєднаних з ризиком, підприємець має враховувати об'єктивні та суб'єктивні фактори. У особи, яка приймає рішення, пов'язане з ризиком, повинні бути такі риси, як оригінальність мислення, агресивність, самостійність тощо. Щоб організувати в сучасних умовах прибуткову справу, підприємець повинен мати належну фахову підготовку, а також необхідні знання в галузі економіки, політики, психології, юриспруденції, організації виробництва та вмінні співпрацювати з вченими, фахівцями з маркетингу та власниками капіталу.

Граничні випадки рішень, що пов'язані з ризиком, – це перестраховання та ризиковість. При перестрахованні ризик зводиться до нуля, ризиковість призводить до максимально можливого ризику. Перестраховання може призвести до заниженого ефекту, ризиковість – до неотримання запланованого результату, викликаного надмірним ризиком. Необхідне оптимальне рішення, яке повинне містити обґрунтований розрахунок ризик. Слід використовувати переваги наукового прогнозування. Обґрунтований ризик майже завжди корисний, він підвищує ефективність підприємницької діяльності [2].

У ринкових відносинах процеси господарювання, споживання, обігу продукції орієнтують підприємців на відповідну поведінку в умовах невизначеності та ризику. Вдалі рішення винагороджують підприємця високим прибутком, а невдалі – банкрутством.

Успішна господарська діяльність вітчизняних підприємств має вирішальний вплив на формування позитивного іміджу нашої держави на міжнародному ринку. Мова йде про надійність функціонування підприємств, дієвість платіжно-розрахункового механізму, активізацію ринкової кон'юнктури, вирівнювання платіжного балансу, що у підсумку визначає ефективність функціонування всієї економіки країни. Зазначені обставини зумовлюють актуальність і необхідність вивчення питань, пов'язаних з визначенням основних ризиків підприємницької діяльності та володінням ефективними методами управління ними.

Ризик – це ймовірність загрози втрати підприємцем частини своїх ресурсів, недоодержання доходів чи появи додаткових витрат у результаті здійснення певної господарської, торговельної чи фінансової діяльності [3].

Таким чином, ризики у підприємницькій діяльності у сфері фізичної культури та спорту визначаються через їхній вплив на результати цієї діяльності.

Загально відомо, що господарська діяльність в ринкових умовах пов'язана з можливістю виникнення негативних наслідків і результатів, що зумовлює необхідність розробки форм та методів, які зменшують ймовірність їх появи, або мінімізують чи попереджують негативні наслідки. Ці дії називаються регулюванням ризику. Регулювання ризиків передбачає здійснення практичних цілеспрямованих дій експертами і спеціалістами, що приймають рішення, спрямовані на пом'якшення впливу негативних наслідків ризику на результати підприємницької діяльності [4].

Отже, вибір правильного управлінського рішення, детальне опрацювання підприємницького проєкту, вивчення причин ризику, визначення можливих втрат та їх величини поряд із очікуваною вигодою від ризику є основою його передбачення і регулювання підприємцем. Ризик впливає на фактор часу, пов'язаний з невизначеністю майбутнього стану проєкту, викликаний зміною внутрішнього і зовнішнього середовищ його

перебування.

У результаті підприємницької діяльності можливі три економічні результати:

- від'ємний (програв, збиток, шкода);
- нульовий;
- додатний (виграш, прибуток, вигода).

Ризик передбачає можливість настання від'ємного економічного результату, тому ігнорувати фінансові ризики – небезпечно. Ринок непередбачуваний, тому завжди необхідно формувати резервний фонд.

Основні ризики підприємців-початківців [5]:

- нереалістичні прогнози;
- недооцінка труднощів розвитку бізнесу на початку;
- недооцінювання конкуренції;
- великі витрати;
- дефіцит обігових коштів;
- форс-мажорні обставини.
- Виділяють такі основні принципи управління ризиками [3; 5]:
- не рекомендується ризикувати більше, ніж це може дозволити власний капітал;
- необхідно враховувати можливі наслідки ризику;
- не рекомендується ризикувати великим заради малого;
- позитивне рішення приймається лише за відсутності вагань;
- за наявності вагань приймається негативне рішення;
- необхідно враховувати те, що завжди існує декілька варіантів рішень.

На всіх етапах діяльності підприємств незалежно від сфери їх функціонування завжди присутній ризик, при цьому відмінність може полягати тільки у його ступені. Сама наявність ризику, яка супроводжує діяльність підприємства, що працює в ринкових умовах, не є недоліком ринкової економіки. Крім того, відсутність ризику, тобто безпеки

виникнення непередбачених та небажаних для підприємства наслідків його власних дій, як правило, негативно впливає на економіку, тому що стримує її динамічність.

Процес управління ризиками у сфері фізичної культури та спорту включає широкий спектр дій, які можуть бути представлені як послідовність таких етапів [4]:

усвідомлення й виявлення ризику, визначення причин його виникнення і ризикових сфер;

аналіз та оцінка ризику – кількісне визначення витрат, пов'язаних із видами ризику, які були виявлені на першому етапі;

вибір методів (прийомів) управління ризиком та їх застосування, мінімізація витрат на здійснення вибраних методів;

оцінка результатів, що включає здійснення постійного контролю рівня ризиків із застосуванням механізму зворотного зв'язку.

Висновки. Для ефективного функціонування підприємств у конкурентному ринковому середовищі їх керівництву необхідно приймати своєчасні та нестандартні рішення. Також необхідно завчасно підходити до питання розпізнання та правильної оцінки можливих загроз, із метою обмеження їх негативного впливу та мінімізації обсягів фінансових втрат. У цьому контексті було визначено та узагальнено напрямки скорочення ризиків у підприємницькій діяльності у сфері фізичної культури та спорту у сучасних умовах.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Подальшому дослідженню підлягає вивчення західноєвропейського досвіду щодо ефективної організації управління ризиками в процесі підприємницької діяльності.

Список використаної літератури

1. Воронкова В. Г., Беліченко А. Г., Желябін В. О. Основи підприємництва: теорія і практикум : навч. посіб. Львів : ВД «Магнолія»,

2014. 454 с.

2. Гой І. В., Смелянська Т. П. Основи підприємницької діяльності : навч.-метод. посіб. Хмельницький : Тондор, 2012. 245 с.

3. Кравченко В. А. Виявлення та опис підприємницьких ризиків: практичний алгоритм для українського бізнесу. *Вісник Запорізького національного університету*. 2018. № 1 (3). С. 63–70.

4. Цигилик І. І., Криховецька З. М., Паневник Т. М. Основи підприємництва : навч. посіб. 2-е вид., перероб. та доп. навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2014. 224 с.

5. Шепеленко О. В. Управління підприємницькими ризиками суб'єкта господарювання. *Вісник ДонНУЕТ*. 2017. № 4 (52). С. 189–199.

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СПОРТІ

Почерніна М.Г. викладач кафедри фізичного виховання та здоров'я

Селіванов Є.В. старший викладач кафедри фізичного виховання та здоров'я

Харківський національний медичний університет (м. Харків, Україна)

***Анотація.** Сучасна економіка сприяє росту підприємницької діяльності серед спортсменів. Метою даного дослідження було охарактеризувати спортивне підприємництво, озвучити його основні переваги та недоліки.*

***Ключові слова:** підприємницька діяльність, спортивний підприємець, переваги та недоліки підприємницької діяльності.*

Вступ. Обмеженість фінансових коштів в державі створює великі труднощі професійним спортсменам. Недостатньо бути ними, щоб забезпечити себе комфортними для життя умовами. Останнім часом все більша кількість спортсменів повертаються до приватної підприємницької діяльності.

Підприємницька діяльність здійснюється в самих різних сферах економіки - в промисловості, транспорті, фінансових ринках, аграрному виробництві і багатьох інших областях. Не став винятком і підприємництво в сфері фізичної культури, спорту і пов'язаних з ними галузей. Економічний образ мислення і комерційна діяльність глибоко інтегрувалися в сучасний спорт, змінили структуру і організацію змагань, чемпіонатів, систему оплати та обслуговування спортсменів, тренерів та арбітрів. Без комерційної діяльності та спортивного бізнесу немислимі сучасний професійний спорт і найбільші світові події - Олімпійські ігри, чемпіонати світу, Європи та інших континентів. Підготовка висококваліфікованих спеціалістів у галузі фізичної культури і спорту «неможлива без сучасних знань, в першу чергу знань економіки спорту і підприємництва, так як саме ці сфери є визначальними

для процвітання спортивного бізнесу і спорту в цілому». Фізкультура і спорт надають інтенсивний вплив на економічну сферу життя держави і суспільства: «на якість робочої сили, на структуру споживання і попиту, на поведінку споживачів, на зовнішньоекономічні зв'язки, туризм та інші показники економічної системи». Стан здоров'я нації самим прямим і безпосереднім чином впливає на економіку через підвищення продуктивності праці, яка, в свою чергу, залежить від якості робочої сили. Схильність людства до ринкових відносин перетворив спорт в сферу прибутку і збитків. Структура аматорського спорту передбачає продаж квитків і спонсорство, заняття спортом самостійно, в той час як структура професійного спорту - це отримання прибутку від підприємницької діяльності.

Метою нашого дослідження було проаналізувати дані сучасної літератури о проблемах підприємницької діяльності у спорті.

Результати та обговорення. Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що у зв'язку з економічною кризою в державі, більша кількість професійних спортсменів повертається до приватної підприємницької діяльності.

Підприємець у спорті це, перш за все, особа, яка бажає не просто отримати прибуток, а спортсмен. Він повинен розвивати спорт, створювати для споживачів нові можливості в частині фізичної активності, цікаве і змістовне дозвілля, продовження довголіття, спілкування, створення і підтримки краси тіла і духу. Спортивні підприємці, таким чином відіграють позитивну громадську та економічну роль. Спортивний бізнес - це соціально значуща сфера підприємницької діяльності, що дозволяє подолати такі негативні впливи суспільства, як пияцтво, куріння, споживання наркотиків і злочинність. Робота на благо суспільства дає спортивному підприємцю величезне моральне задоволення від свого бізнесу, так як він забезпечує людей не тільки здоров'ям, розвагою, фізичною і творчою активністю, а також здоровим способом життя.

Спортивне підприємництво - це особливий рід бізнесу, який може успішно вести далеко не кожний. Тут потрібно специфічний склад характеру підприємця, його знання про спорт та бізнес. Спортивний підприємець повинен володіти не тільки організаторськими здібностями, а й знаннями складових спортивної науки такими, як анатомія, біохімія, фізіологія, дієтологія і реабілітологія. Не менш важливі знання про психологію та педагогіку спорту, спортивний менеджмент та маркетинг, основи спортивного права та інших спеціальних дисциплін. Лише така комбінація знань і умінь дозволить спортивному підприємцю дати хороший результат в бізнесі.

На Україні підприємницька діяльність в спорті може здійснюватися як за участю юридичної особи, так і без цієї процедури, пов'язаної з певною витратою коштів і часу. Дуже часто бажаним стати підприємцями немає необхідності в створенні юридичної особи, тобто підприємства. Законодавство країни надає можливість громадянам зареєструватися в якості підприємця без створення юридичної особи, тобто стати фізичною особою підприємцем (ФОП). Фізична особа підприємець є особа, яка веде справу за свій рахунок, самостійно приймає рішення і несе повну фінансову відповідальність за свої зобов'язання. Його винагородою стає отримана в результаті підприємницької діяльності прибуток і почуття морального задоволення, яке він відчуває від заняття вільним підприємництвом. Особливу моральне задоволення приносять перемоги власних спортсменів. Тренер-підприємець розуміє, що це його гордість, заради якої хочеться ходити до роботи не тільки через гроші.

Підприємець може повністю віддавати себе бізнесу, працюючи тільки в сфері підприємництва, або він може поєднувати підприємницьку діяльність з роботою за наймом або з роботою в навчальних закладах. Для людей, що мають професійні навички в інших галузях виробництва та сфері послуг, підприємницька діяльність може бути додатковим джерелом отримання

доходу. Для таких професій, як тренер, арбітр, спортсмен і багатьох інших підприємництво може стати основною роботою.

Сучасні високопрофесійні спортсмени і тренери найчастіше виступають на спортивних ринках праці самостійно. Багато фахівців цих категорій, як правило, не мають постійного місця роботи з фіксованою заробітною платою, а ведуть свій бізнес, діючи на власний розсуд, на свій страх і ризик, надаючи певні послуги в сфері фізичної культури і спорту. Саме дана робота в галузі надання спортивних послуг зумовлює специфіку діяльності спортивного підприємництва. Цей бізнес специфічний тим, що не надає споживачам товари матеріального характеру, а приносить користь іншого роду, задовольняючи потреби в здоров'ї, видовищах, розвагах та досягненнях. Серед спортивних підприємців постійно існує конкуренція, яка складається в помірній оплаті, а також у високій якості послуг, що надаються за різними методиками і застосуванні сучасного спортивного інвентарю.

Підприємницька діяльність в спорті має ряд переваг, так і недоліків. До переваг відноситься те, що підприємець самостійно приймає всі рішення, що обумовлює його оперативність, а також свободу дій. Це досить проста форма організації бізнесу, оскільки дохід безпосередньо залежатиме від його дій. В даному випадку це є сильним мотиватором, щоб вести справи ефективно. До недоліків підприємницької діяльності в спорті можна віднести наступні моменти. Здійснюючи всю комерційну роботу, підприємець або тренер змушений поєднувати спортивну підготовку з підприємницькою діяльністю самостійно, що вимагає від нього високого ступеня знань із найрізноманітніших напрямів у сфері фінансів, маркетингу, основ права, оплати податків і т.п. Таким чином, всі важливі питання, що стосуються бізнесу, які потребують вирішення, замикаються на самому підприємці або тренеру. У свою чергу, це породжує дві основні проблеми: по-перше, дуже напружений ритм роботи підприємця-спортсмена, і, по-друге, проблема браку часу та знань в галузі економічних і правових відносин. Для усунення

зазначених недоліків, спортсмену-підприємцю доводиться наймати на роботу спортивного менеджера, який володіє знаннями в маркетингу, фінансовій і правовій сферах, і самостійно міг би встановлювати контакти з федераціями та спонсорами, узгоджувати розміри преміальних і призових виплат, здійснювати медичне та пенсійне страхування, мінімізувати грошові витрати, а також здійснювати іншу комерційну діяльність.

Таку напружену працю, яку самостійно здатні виконати підприємці, становлять досить невелику частину суспільства - зазвичай це лише 5-6% людей. Вони мають достатньо сил, енергії і знань для ведення власного бізнесу. Саме ця частина економічно-активного населення найбільш цікава нам з точки зору особистих і професійних якостей, необхідних в розвитку спортивного бізнесу. Американський бізнес-тренер Дон Йегер зробив цікавий висновок. Виявляється, що чемпіони та успішні бізнесмени багато в чому думають однаково - незважаючи на те, в яких умовах вони живуть та працюють і чим займаються. Він стверджував, що при бажанні ці риси може кожен розвинути в собі навіть не спортсмен і не підприємець.

Висновки. Незважаючи на економічний кризу у всьому світі, спортивні підприємці прагнуть поліпшити своє життя за рахунок приватної підприємницької діяльності. Лише 5-6% з них досягають успіху, завдяки особистим рисам свого характеру: наполегливість, прагнення до кращого, переборення перешкод та цілеспрямованість. На жаль, більша частина із спортивних підприємців зупиняють свою підприємницьку діяльність або йдуть працювати в найми. Хотілось би додати, що не всі талановиті спортсмени можуть відвідувати дорогі приватні та індивідуальні тренування із за фінансових труднощів. Таким чином, наша країна втрачає нових здатних спортсменів, які б могли б встановити світові рекорди.

Список використаної літератури

1. Алексеев С.В. Спортивный менеджмент. Регулирование организаций и проведение физкультурных и спортивных мероприятий: учебник для студентов вузов, обучающихся по направлениям «Менеджмент», «Юриспруденция», «Физическая культура и спорт». М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2015. 687 с.
2. Ищенко М.М., Изаак С.И. Инновации. Предпринимательство. Спорт. *Economic Systems*. 2017. Vol. 10. № 3 (38) С. 59-62.
3. Леднев В.А., Братков К.И. Предпринимательство в индустрии спорта: возможности, ожидания и результаты. *Journal of Modern Competition*. 2019. Vol. 13. №1(73). С. 120-130.
4. Маслов А.В. Развитие физической культуры и спорта региона в контексте социального предпринимательства. *Экономика региона*. 2012. №1. С. 75-82.
5. Орлова Л.Н., Остроухов С.А. Предпринимательство в спорте или как формируется конкурентоспособность спортивных организаций. *Russian journal of Entrepreneurship*. 2017. №3(18). С.405-418.

**МЕТОДИКА ОЦІНКИ ВИНИКНЕННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В
ОСНОВНИХ СФЕРАХ ДІЯЛЬНОСТІ КІННОСПОРТИВНИХ КЛУБІВ**

Шмаренкова Н. В. аспірантка

Мічуда Ю.П. доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор

Національний університет фізичного виховання і спорту України

(м. Київ, Україна)

Анотація. В статті систематизовано наукові підходи, спрямовані на визначення методичного забезпечення оцінки стану основних сфер управління організаціями, в тому числі тими, які зайняті в сфері кінного спорту. Розроблено універсальний підхід щодо методичного забезпечення оцінки стану розвитку кризових явищ в організаційній, економічній, кадровій, технічній сферах управління кінноспортивними клубами, який би відповідав умовам та особливостям діяльності останніх.

Ключові слова: кінноспортивні клуби, кризові явища, сфери діяльності, потенціал, результативність, скорочення.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Дослідження проблем розвитку господарської діяльності кінноспортивних клубів потребує вивчення великої кількості питань, пов'язаних як з теорією їх функціонування, так і з методичними, емпіричними аспектами функціонування за різними напрямками. Нинішній стан розвитку складових потенціалу даних організацій характеризується значними трансформаціями, які зазнали особливо негативних тенденцій в період загострення епідеміологічної ситуації в світі та в Україні. Через вплив карантинних заходів кінноспортивні клуби функціонували із застосуванням значних обмежень, що викликало низку негативних загрозливих явищ в організаційній, економічній, кадровій, технічній сферах управління. З огляду на зазначене, вказані організації опинилися перед загрозою закриття та

ліквідації. Своєчасне виявлення проблем появи негативних тенденцій розвитку за основними сферами управління може сприяти усуненню чинників та недоліків функціонування. Для забезпечення зазначеного необхідне ефективне методичне забезпечення, яке дасть змогу оцінити вказану проблематику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Положення праць І. Солнцева (2017), О. Головчанської, І. Клеймьоничевої (2013), І. Копитової (2014), М. Клішінського, М. Шваї (2012), Е. Бейлі, А. Маделлі (2002) присвячені визначенню методик оцінки стану окремих сфер управління спортивних організацій. Існує низка наукових праць, які присвячені визначенню методичних підходів стосовно оцінки кризових явищ та загроз банкрутства організацій різних типів. В науковій думці відсутні підходи щодо комплексного аналізу стану розвитку кризових явищ за основними сферами управління кінноспортивними клубами, які б враховували особливості розвитку даних організацій. З огляду на вказане, тема дослідження є актуальною для науково-методичного забезпечення зазначеної проблематики.

Мета дослідження та завдання дослідження. Метою дослідження є визначення методичного забезпечення оцінки стану розвитку кризових явищ в організаційній, економічній, кадровій, технічній сферах управління кінноспортивними клубами. Для досягнення вказаної мети визначено такі завдання: систематизувати наукові підходи щодо вирішення зазначеної проблематики; розробити універсальний підхід щодо методичного забезпечення оцінки стану розвитку кризових явищ в організаційній, економічній, кадровій, технічній сферах управління кінноспортивними клубами, який би враховував особливості їх функціонування.

Матеріал і методи дослідження. Для написання даного дослідження використовуються наукові, методичні, емпіричні матеріали, присвячені методичним аспектам оцінки розвитку кризових явищ за основними сферами

управління кінноспортивними клубами. Серед методів дослідження обрано: метод систематизації, який дозволяє класифікувати основні наукові підходи, пов'язані із вказаною проблематикою; метод уніфікації, націлений на створення універсального підходу щодо оцінки за вказаним напрямком; порівняльний метод, орієнтований на порівняння підходів науковців до зазначеного питання.

Результати дослідження та їх обговорення. Спробуємо виділити основні наукові підходи щодо оцінки стану розвитку кризових явищ за основними сферами управління кінноспортивними клубами. Зважаючи на те, що сучасна наука не містить системного підходу стосовно методик аналізу в площині функціонування кінноспортивних клубів, для адаптації будуть запропоновані підходи, які відповідають специфіці діяльності таких організацій.

По-перше, можна виділити підхід, який передбачає визначення соціальної та економічної складової розвитку спортивних організацій, в тому числі кінноспортивних клубів. В рамках даного підходу здійснено орієнтир на використання інтегрального або усередненого комплексного показника стану даних складових. В контексті даного підходу можемо відмітити положення методичного забезпечення оцінки стану соціальної та економічної складової розвитку приватних спортивних організацій, поданий в науковій праці І. Солнцева [3]. Автор виділяє оціночні складові: 1) соціальні, які включають: технічні показники спортивних досягнень організації (клубу), її членів; існування дитячої школи, академії; технічний рівень спортивних досягнень спортсменів організації (клубу) в рамках змагань різних категорій; 2) економічні, які складаються, з: показників стану та динаміки, структури доходів, витрат; показника платоспроможності (або кредитоспроможності); показника рентабельності. Склад оціночних показників двох категорій, представлений автором, є досить вичерпним, але варто наголосити, що показники, які віднесено до групи соціальних мають ознаки технічної

складової управління спортивною організацією. Соціальну групу показники можуть представляти ті, які впливають на стан соціального зовнішнього середовища. Відповідно, вважаємо, що дані показники можуть ідентифікуватись, як такі, що визначають технічну сферу управління і їх варто використати при формуванні методичного забезпечення щодо оцінки обраного напрямку в розрізі кінноспортивних клубів. Варто відмітити підхід до вказаного питання, поданий в праці О. Головчанської, І. Клеймьоничевої [1], який незважаючи на певну узагальненість схожий із поглядами І. Солнцева.

По-друге, необхідно відзначити підхід, пов'язаний із оцінкою стану організаційної сфери управління організацій фізичної культури та спорту в контексті забезпечення досягнення стратегічних цілей розвитку. В даному випадку можна відмітити положення роботи І. Копитової [2], в межах якої авторка викладає підхід до аналізу стану оптимального рівня організаційної структури організації, який би відповідав стратегічним цілям. Серед основних складових оцінки авторка пропонує розглядати, зокрема: показники, пов'язані із визначенням відповідності структури організації основним стратегічним завданням, цілям; показники аналізу оптимальності стану вертикальних та горизонтальних зв'язків, які складають організаційну структуру; рівень централізації, раціональності, еластичності, гнучкості, керованості даної структури; ієрархічність організаційної структури тощо. Авторкою представлено широкий спектр оціночних показників, всі вони визначають стан організаційної сфери управління. Стосовно вибору визначених показників для методичного забезпечення даного напрямку в рамках кінноспортивних клубів, на наш погляд, варто акцентувати увагу на тому, на які зміни впливає або не впливає функціонування організаційної структури управління. Зокрема, актуальним є вивчення питання централізації, ієрархічності управління, раціональності використання вертикальних та горизонтальних зв'язків. Потрібно зазначити, що в

дослідженні М. Клішінського, М. Шваї [5] представлено визначення підходу щодо оцінки стану організаційної сфери управління організацій фізичної культури та спорту аналогічне до поглядів І. Копитової.

По-третє, слід виокремити підхід, пов'язаний із визначенням показників оцінки кадрової сфери управління спортивними організаціями, сформульований через призму параметрів досягнення персоналом певних результатів розвитку. В межах вказаного підходу можемо відмітити погляди Е. Бейлі, А. Маделлі [4]. Автори пропонують визначати: стан продуктивності праці персоналу спортивної організації (клубу). В цілому, це традиційний підхід для організацій різних типів. На нашу думку, спектр показників даної категорії слід розширити за рахунок якісного показника задоволення кадрами з боку клієнтів, членів кінноспортивного клубу. Від рівня даного показника залежить попит на послуги, стан відвідування кінноспортивного клубу.

Керуючись положеннями вищезазначених підходів [1; 2; 3; 5], змістом традиційних поглядів на оцінку кризових явищ за основними сферами управління спробуємо визначити універсальний підхід щодо методичного забезпечення оцінки стану розвитку кризових явищ за основними сферами управління кінноспортивними клубами (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії оцінки виникнення кризових явищ в основних сферах діяльності кінноспортивних клубів

Етап / показники	Характеристика показників
1. Оцінка ймовірності виникнення кризових явищ в організаційній сфері за показниками:	
Відповідність типу організаційної структури стратегічним цілям, завданням	Співставлення стану організаційної структури результатам досягнення стратегічних цілей, завдань, виявлення змін. Оцінка впливу організаційної сфери на стан стратегічного управління. Якісно-кількісний показник
2. Оцінка ймовірності виникнення кризових явищ в кадровій сфері за показниками:	
Продуктивність праці	Скорочення показника ідентифікує виникнення кризових явищ. Кількісний показник
Рівень задоволення кадрами з боку клієнтів, членів клубу	Якісний показник. Скорочення даного показника ідентифікує виникнення кризових явищ.
3. Оцінка ймовірності виникнення кризових явищ в технічній сфері за показниками:	
Технічні показники спортивних досягнень клубу, його членів	Кількісні показники. Скорочення даного показника ідентифікують виникнення кризових явищ.

Технічне забезпечення функціонування кінноспортивного клубу за основними об'єктами	Кількісні показники. Скорочення даного показника ідентифікують виникнення кризових явищ.
4. Оцінка ймовірності виникнення кризових явищ в економічній сфері за показниками:	
Динаміка доходів, прибутку	Кількісні показники. Скорочення даного показника ідентифікує виникнення кризових явищ.
Рентабельність діяльності (основної та додаткової), платоспроможність	Кількісні показники. Скорочення даних показників ідентифікує виникнення кризових явищ.

Джерело: розроблено автором

Представлене методичне забезпечення враховує основні наукові підходи до зазначеної проблематики, передбачає орієнтир на особливості, характерні для специфіки функціонування таких організацій.

Висновки. Проведено систематизацію та розгляд наукових підходів, націлених на визначення методичного забезпечення оцінки стану основних сфер управління організаціями, в тому числі тими, які притаманні сфері кінного спорту. На підставі вказаного дослідження, керуючись традиційними підходами до оцінки кризових явищ за основними сферами управління розроблено універсальний підхід щодо методичного забезпечення оцінки стану розвитку кризових явищ в організаційній, економічній, кадровій, технічній сферах управління кінноспортивними клубами, який би відповідав умовам та особливостям діяльності останніх.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження за даним напрямком можуть бути сконцентровані на визначення підходів стосовно оптимізації управління основними сферами діяльності кінноспортивних клубів в умовах впливу зовнішніх та внутрішніх факторів.

Список використаної літератури

1. Головчанская Е.Э., Клеймёнычева И.Д. Спорт как экономическая деятельность: проблемы управления и финансирования. Новая экономика. 2013. № 2. С. 360-366.
2. Копитова І.В. Оцінка оптимальності організаційної структури управління при зміні стратегії підприємства. Ефективна економіка. 2014. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3056>. (дата звернення: 15.04.2021).

3. Солнцев И. Эффективность деятельности спортивных организаций. Федерализм. 2017. № 3. С. 49-62.
4. Bayle E., Madella A. Development of a taxonomy of performance for national sport organizations. European Journal of Sport Science. 2002. № 2:2. Pp. 1-21.
5. Klisiński M., Szwaja M. Wybrane aspekty zarządzania klubem sportowym jako przedsiębiorstwem. Zeszyty naukowe uniwersytetu szczecińskiego. 2012. Nr. 55. S. 79-88.

СЛАВНИЙ ЮВІЛЕЙ УНІКАЛЬНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СПОРТОВОЇ ІНСТИТУЦІЇ

¹**Вацеба О.М.** кандидат педагогічних наук, професор

²**Степанюк С.І.** кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання

³**Гречанюк О.О.** кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри олімпійської освіти

⁴**Ткачук В. П.** кандидат педагогічних наук, голова циклової комісії

¹*Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівське училище
фізичної культури» (м. Львів, Україна)*

²*Херсонський державний університет (м. Херсон, Україна)*

³*Львівський державний університет фізичної культури імені Івана
Боберського (м. Львів, Україна)*

⁴*Івано-Франківський коледж фізичного виховання Національного
університету фізичного виховання і спорту України (м. Івано-Франківськ,
Україна)*

Анотація. В статті проаналізовано діяльність унікальної української
спортивної структури – Української Спортової Централі Америки і Канади
(УСЦАК).

Ключові слова: спортивна структура, історія спортивного руху,
українська діаспора, спортивні осередки.

Постановка проблеми. До останнього часу чимало сторінок історії
української фізичної культури залишаються маловідомими і недостатньо
вивченими. Однією з таких, науково практично не досліджених, є історія
спортивного руху в середовищі української діаспори [3]. Вітчизняних
наукових праць з цієї проблематики практично не має. Існують маловідомі в

Україні збірки, альманахи, довідники видані в українській діаспорі, які потребують свого відкриття й осмислення українським читачем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В умовах незалежності, коли відкрився доступ до раніше закритих джерел інформації, коли розширилися можливості міжнародних контактів, в Україні створилися передумови для наукового вивчення й аналізу розвитку організованого спортивного руху в середовищі української діаспори США, Канади, Австралії, ряду європейських країн. Активна співпраця спортивних структур України та спортивної громадськості української діаспори, значна матеріальна, організаційна і моральна підтримка спортивного руху в Україні, особливо олімпійських збірних, нагальні питання культурного розвитку національних меншин в Україні, актуалізують проблему функціонування спортивного руху в середовищі української діаспори (Герцик М., Вацеба, 1995, Козій Ю.С., 2000).

Мета роботи – проаналізувати діяльність унікальної української спортивної структури – Української Спортової Централі Америки і Канади (УСЦАК).

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використовувалися загальнотеоретичні, історичні та соціологічні методи дослідження: аналіз і синтез, вивчення й узагальнення літературних і архівних джерел, метод комплексного дослідження історичних джерел, метод логічних заключень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спортивний рух в українській діаспорі США, Канаді, Австралії та інших європейських країнах є цікавим феноменом світового спорту й має давні і унікальні традиції [5].

Головною метою функціонування організованих спортивних структур західної діаспори є виховання української молоді в національному дусі, її єднання та спілкування в українському середовищі.

24 грудня – особливий день в історії організованого спортивного руху українців США та Канади, в житті західної української діаспори й загалом в історії українського спорту.

65 років тому в канадському місті Торонто було утворено унікальну українську спортивну структуру – Українську Спортову Централю Америки і Канади (УСЦАК) [4].

Такий своєрідний координуючий і організаційний орган, своєрідна надбудова для численних українських спортивних осередків, які активно формувалися після Другої світової війни в країнах вільного світу, зокрема у США та Канаді, було утворено 24 грудня 1955 року з ініціативи св.п. магістра фізичної культури Івана Красника (народжений 21 травня 1907 року в Перемишлі, помер 16 червня 1967 року в Чикаго). Саме він був одним із організаторів унікальної Олімпіади Ді-Пі 1948 року в таборах для переміщених осіб та територіях Німеччини, Австрії, Італії повоєнного періоду, де на запрошення українців змагалися також латвійці, естонці, литовці, поляки, чехи, угорці, словаки, словенці, котрі, зважаючи на воєнні обставини, опинилися у вигнанні.

Відтак лідери українського спорту, переважна більшість яких була із Західної України, прибуваючи за океан, були одержимі прагненням зберегти своє улюблене захоплення спортом, продовжити успішний досвід діяльності Ради Фізичної Культури, що успішно функціонувала упродовж 1945-1950 років в Німеччині й переконані унікальною місією спорту для єднання українців за межами рідної землі, збереження національних традицій, виховання молоді, спромоглися утворити нову українську структуру, яка діє во ім'я українського організованого спорту й до сьогодні [2,5].

Отож 24 грудня 1955 року за участю 23 повноважних представників українських спортивних осередків із США та з Канади, присутніх представників Пласту й організації СУМ після живої дискусії було визначено

назву організації, ухвалено статут УСЦАК та обрано перші керівні органи у такому складі:

Управа УСЦАК: Голова – Іван Красник, він же й діловод «Відзнаки Фізичної Вправності», заступник і пресовий референт – Ярослав Хоростіль, секретар – В. Левицький, референт суддівства – Роман Припхан, референт дисципліни – Р. Савчак.

Рада УСЦАК: Голова – Едвард Жарський, заступник – Євген Гец, секретар – М. Синишин, члени Ради – М. Дудар, О. Гайський, М. Цар, М. Бардин.

Контрольна комісія: М. Андрухів, Я. Іваник, В. Бойчук.

Згідно зі статутом та для ефективнішої діяльності й зберігши територіальний принцип, УСЦАК була сформована трьома рівноправними підцентрами: Делегатурами. Дві Делегатури в США: УСЦАК-Схід, УСЦАК-Захід та одна в Канаді: УСЦАК-Канада.

В найкращі роки своєї діяльності УСЦАК об'єднувала понад 40 українських спортивних товариств, які успішно працювали в середовищі українців США та Канади [3].

Упродовж усього свого славного шляху УСЦАК очолювали: Іван Красник, В. Левицький, Ярослав Хоростіль, Ю. Косакевич, Мирослав Снігурович, Володимир Кізіма, Роман Куціль, Мирон Стебельський, Іриней Ісаїв. На даний час очільником УСЦАКу є Мирон Биц.

Під патронатом Української Спортової Централі Америки і Канади для українців діаспори проведено незлічені культурно-просвітницькі заходи, спортивні змагання з футболу, плавання, волейболу, баскетболу, легкої атлетики, лижного спорту, тенісу, шахів, бейсболу, регбі, керлінгу (*або як кажуть тамтешні українці круглі*), гольфу; першості УСЦАК з різних видів спорту, українські спортивні Ігрища молоді, українські юнацькі Олімпіади, українські футбольні вишколи, українські фестивалі та ігри молодіжних організацій (СУМ, Пласт, МУН); провадиться організаційне структурування

провідних українських спортивних клубів США та Канади, серед яких найпотужніші: «Чорноморська Січ» (Ньюарк), «Тризуб» (Філадельфія), «Україна» (Торонто, Монреаль, Лос-Анджелес), «Київ», «Тигри» (Міннеаполіс), «Дніпро» (Балтимор), «Львів» (Клівленд), «Черник» (Детройт), «Леви», «Крила» (Чикаго), «Крилаті» (Йонкерс), «Беркут» (Перт Амбой), «Довбуш» (Нью-Гейвен), «Карпатський Лещетарський Клуб», «Плай» (Нью-Йорк, Торонто) та ін.; здійснюється підтримка кращих спортсменів українського походження; організовуються стипендійні програми для представників України, в т.ч. для студентів галузевих ВНЗ України; підтримується проведення й відзначення пам'ятних дат в історії українського спорту та меморіальних турнірів в Україні; розгортаються щорічні спортивно-оздоровчі табори, в т.ч. із запрошенням дітей та тренерів з України; підтримується активне членство у Світовому Конгресі Вільних Українців (СКВУ та СКУ) та зв'язки з НОКом України та його окремими регіональними осередками; видання спеціалізованої літератури, журналів й тематичних альманахів, діяльність Музею спортивної слави тощо [1].

Важливою віхою в історії утвердження національного олімпійського руху залишаються «Олімпіада ДІ-ІІІ» 1948 року, «Вільні Олімпіади», «Українські Олімпіади» 1936, 1980, 1984, 1988 років, діяльність Українського Олімпійського Комітету (УОК) в екзилі.

УСЦАКом підтримано масштабне відзначення 80-ліття СТ «Україна»-Львів влітку 1991 року, проведення в Україні чемпіонатів світу, кубку Єдності з футболу серед діаспорних команд, товариських футбольних матчів за участю дітей українського походження США та юних спортсменів з України [1,2].

Сучасна спортивна Україна вдячна управі УСЦАКу й усій українській громаді США та Канади за всебічну підтримку міжнародного визнання Національного олімпійського комітету, спортивних федерацій та національних збірних України, поліпшення фінансового і матеріального

забезпечення підготовки та участі спортсменів України в Олімпійських іграх, чемпіонатах світу, інших офіційних міжнародних змаганнях.

УСЦАК як унікальна спортова структура, аналогів якій немає серед жодних інших діаспор світу, своєю жертвовною безкорисливою працею ось уже 65 років поспіль засвідчує усьому світові незламну волю українців до незалежності своєї держави та успіху її олімпійського руху.

Висновки. Впродовж багатьох років УСЦАК докладав чималі зусилля для популяризації спорту, який відіграє важливу роль не тільки як виховний чинник серед молоді, а й найбільше видовище для сучасного суспільства і суттєвий чинник міжнародної політики. УСЦАК сприяє залученню до нього якнайбільшої кількості української молоді і розповсюдженню його в усіх куточках українських поселень в США і Канаді.

Перспективи подальших досліджень. Вважаємо, що подальше дослідження різних аспектів діяльності Української Спортової Централі Америки і Канади сприятиме вихованню української молоді в національному дусі, її єднання та спілкування в українському середовищі.

Список використаної літератури

1. Вацеба О. Українська діаспора готується до олімпіади. *Теорія і методика фізичного виховання*. 2008. №5. С. 50.
2. Герцик М., Вацеба О. Їх спорт єднав на чужині. *Старт*. 1995. №5-6. С. 14-15.
3. Степанюк С., Гречанюк О., Маляренко І., Ткачук В. Історія фізичної культури: навчально-методичний посібник для здобувачів ступеню вищої освіти «бакалавр» денної та заочної форм навчання спеціальностей 014.11 середня освіта (фізична культура), 017 фізична культура і спорт. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2016. 272 с.
4. Козій Ю.С. Організований спортивний рух в українській діаспорі США і Канади: Матеріали для лекцій з історії фізичної культури. Л.: 2000. 26 с.
5. Козій Ю.С. Спортивний рух в середовищі українській діаспорі США і Канади. *Молода спортивна наука України: Збірник наукових статей з галузі фізичної культури та спорту*. Львів, 2000. Вип. 4. С.50-52.

Інформаційне повідомлення

X Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція з міжнародною участю «Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту»

Шановні колеги!

Запрошуємо Вас взяти участь у роботі науково-практичної Інтернет-конференції «Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту». До участі у конференції запрошуються науковці, аспіранти, здобувачі освіти, викладачі ЗВО, керівники та тренери спортивних шкіл, практичні фахівці сфери фізичної культури і спорту.

Мета конференції – обговорення проблем та перспектив стратегічного управління розвитком галузі «Фізична культура і спорт».

ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

1. Менеджмент та маркетинг у сфері фізичної культури та спорту.
2. Інноваційно-педагогічні технології управління професійною освітою у сфері фізичної культури і спорту.
3. Проблеми та перспективи управління олімпійським, паралімпійським, неолімпійським та професійним спортом.
4. Філософські, історичні, психологічні та нормативно-правові аспекти фізичної культури і спорту.
5. Економіка, підприємництво та підприємницька діяльність у сфері фізичної культури та спорту.

**ДО ДРУКУ ПРИЙМАЮТЬСЯ СТАТТІ ОБСЯГОМ 5-6 СТОРІНОК
УКРАЇНСЬКОЮ, АБО АНГЛІЙСЬКОЮ МОВАМИ.**

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ СТРУКТУРА:

НАПРЯМ КОНФЕРЕНЦІЇ:

ПРІЗВИЩА, ІНІЦІАЛИ АВТОРІВ із зазначенням учених ступенів і вчених звань.

Місце роботи або навчання (назва установи чи організації, місто). Назва країни (для іноземних авторів).

Прізвище, ініціали, вчене звання, науковий ступень наукового керівника.

Назва статті.

Анотація (мовою статті). 2–3 рядки.

Ключові слова: 5–6 слів.

Вступ. Постановка проблеми у загальному вигляді. Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Мета дослідження. Завдання дослідження.

Матеріал і методи дослідження.

Результати дослідження та їх обговорення. Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Результати досліджень з обов'язковою статистичною обробкою даних необхідно представляти у вигляді таблиць, графіків, різних діаграм. Дані, які представляються в таблицях, мають бути суттєвими, повними, порівнянними, достовірними. Заголовок таблиці, назва

графіка або діаграми повинні відповідати їх змісту. Переказувати словами дані приведені в таблицях і графіках неприпустимо. Отримані результати дослідження мають бути обов'язково проаналізовані.

Висновки з даного дослідження.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Список використаної літератури (до 5 літературних джерел).

ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ:

Об'єм – 5-6 сторінок. Шрифт – Times New Roman 14, текст таблиць – Times New Roman 12. **Поля сторінки:** справа, зліва, зверху та знизу 20 мм, орієнтація сторінки – книжкова, міжрядковий інтервал – 1,5.

Формули, таблиці, ілюстрації, посилання на них та на використані літературні джерела необхідно надавати і оформлювати відповідно до вимог державних стандартів. Формули повинні бути набраними в редакторі формул MS Equation.

Рисунки та графіки повинні бути виконані в форматі jpeg, якісно, з можливістю їх редагування. Для всіх об'єктів повинно бути встановлено розміщення «в тексті».

Автори відповідають за точність викладених фактів, цитат, статистичних даних, географічних назв, власних імен.

Адреса організаційного комітету Інтернет-конференції

Кафедра менеджменту фізичної культури ХДАФК
Україна, 61058, м. Харків, вул. Клочківська, 99, аудиторія 206.
Тел. для довідок:
Бондар Анастасія Сергіївна – 067-775-72-78

Оргкомітет бажає творчих успіхів!

